

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Opusculum De Germana Doctrina R. P. Thomæ Tamburini Societatis Jesu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](#)

49
159

GERMANA DOCTRINA REV. P. THOMÆ T A M B U R I N I SOCIETATIS IESV. ADVERSUS IMPUGNATIONES REV. P. VINCENTII BARONII

JESUS MARIA.

OCCASIO SCRIBENDI, ET
intentio Authoris.

1. **P**ATER Vincentius Baronius in Theologia Morali, quam scribit aduersus laxiores Probabilistas, praesertim contra Caramelem, Anonymi nodos in P. Marconum, Theophilum Raynaudum, & Amadæum Guinenium, ut Theophilum carpar, inter cetera eundem reprehendit d[icit] p[ro]p[ter]e s[ecundu]m art[icul]o 2. quod Opus in Decalogi R. P. Tamburini Concivis, & Praceptoris mei approbavit, & commendaverit, præfixeritque dicto Operi imprefso Lovaniis 1659. & iterum anno 1665. hæc verba.

2. Opus R. P. Thoma Tamburini in Decalogum, post accuratam Theologorum recognitionem, amueribus majoribus, in Italia cusum, dignum est, iteratò cudi, obdetrina soliditatem, & in explicandis nodis conscientie perspicuitatem. Idem videtur de Opusculis quibusdam moralibus expositione Decalogi attexit. Neque vero Author a sola doctrina soliditate, & res dubias exponendi dexteritate, in his lacrationibus commendandus est; Sed etiam quia bonis moribus in eisdem exquisitè consaluit. Lugduni in Collegio SS. Trinitatis 9. Febr. 1658.

THEOPHILUS RAYNAUDUS Soc. Jes.

CAROLUS DULIEU, Soc. Jes.

3. In ipso vestibulo (da veniam, lector, ut id non taceam) adverto calumniam contra R. P. Theophilum: nam cur Baronius non attulit alias approbationes eidem Decalogo affixas? Nolo hic transcribere commendationes Patrum Soc. Jesu, quos Jansenites suspectos omnes habent, sed viri eximi ex Minoribus de observationia Reforma, dumtaxat, cuius testimonium datum Venetiis, ubi primo excusum est dictum opus in Decalogum, est hujusmodi; & in eadem pagina, in qua refertur Theophilii approbatio, rescriptum apparet, & tam men de eo magnum Baronii silentium; illud interim Theophilii incipiens totis buccis.

Mandatis parentis Reverendiss. P. Ambrosii Fracassini Quasiviris Gen. Venetiarum recognovi expeditam explanationem in Praepcia Decalogi R. P. Thome Tamburini. Legendo, & electa perpendendo, animo sablevabar, admixtans Opusculum, paucis plurimi continens; quod nedum difficultia extricata; verum inutilibus rejectis, utriaque alias dispersa, affluenter, & quod plurimi valer, tunc collecta refert. Vide que corripiem minimè, at, que discerem, utique excepti. Quapropter veluti opus soliter elaboratum, in nullo offendens, pluribus favens, omnibus conducens, & quod suum sapit Autorem, dignum, ut lucem obireat, judico, desidero, & effligio. Datum in nostro S. Bonavent. Venetiarum Cenobio, ultimo Aug. 1663.

Ego Fr. AG:DIUS è MELO, Minor de Observ. Refor. Lector Gen. S. Theol. Diffinitor, ac Sancti Officii Venet. Consul.

5. Cur item non meminit Approbationis relatæ initio ejusdem Decalogi reimpressi initialis in Belgio anno 1660, quæ est brevia Cula, & facilè poterat in loco notari, cum illam, ex ea conjectura colligam, quod ipse Baronius videt, quia hujus Belgicae Impressione Dedicatorium citat, d[icit] p[ro]p[ter]e s[ecundu]m art[icul]o 2. Approbatio autem est hujusmodi. Hoc idem Thoma Tamburini è Societate Iesu Sacerdotis Opus eximium, per quam utiliter imprimerendum, censui.

MATHIAS NAVAEUS Theol. Doct. Can. Tornac. Librorum Censor 20. Febr. 1660.

6. Verum encomia hæc, & plura alia, (utpote extra Institutum meum) negligamus. Quod ego in hoc opusculo intendo, benignè lectio, non est, Theophilum sapientissimum inter nostri saeculi viros vindicare; aliis me sapientioribus id relinquo; sed mei Praeceptoris doctrinam tam injustè insimulatam, in sua germana luce legentibus offerre, tenebrisque, quas offundit praedictus Baronius, ab oculis minus eruditorum (sapientes enim mea opera non indigent) amovere. Nec per prolixas Disceptationes id facta mihi opus erit. Domini habeo, domique nascuntur, que rem expugnabunt. Omnia enim luce clarius patcebunt, si conferam dumtaxat id.

490. Cernana Doctrina R.P.Th. Tambur.&c.

id, quod cavillatur Baroni⁹ com⁹, quod scribit Tamburinus. Admirari⁹, prudens Lector, qua fronte audiat quispiam aliquem carpere, quasi quid noxi⁹ is dixerit, excubendo partem, (non vero totum) ex iis, quæ reprehēs⁹ cum prudentissimis limitationibus, commōdissim⁹ explicationibus docet; und⁹ qua fronte addas subinde aliquid de suo, parum scilicet, in refendis sententi⁹, de necessaria fidelitate laborans. Non te diu morabor, iam absque longiore proclamatio operam aggredior.

Sed prius lege hic, probri⁹ & dicteria, quæ Baronius preferit adversus innocentem praeceptorem meum, ut scilicet quo animo affect⁹ is cum illo agat, ne sis nescius,

PROBRA, ET DICTERIA BARONII in Tamburinum.

A pag. 71. ad paginam 83. in titulo, & s̄c̄pe. *Laxitatis Tamburini, laxitatem Tamburini, &c.*

Disp. prima sect. 5. art. 1. pag. 71. Opus Tamburini in Decalogum auctias exaggerat, que habet OMNIVIM Auctorū liberiores, & periculosaſ opinions.

Ibid. § 2. pag. 73. *Ego sane, si ita (ut Tamburinus) abdicatis, aut qd minus diminuitis divina legis precipuis partibus sentirem, aut scriberem, reverer illam ex Scriptura sententiam: Vx qui dicitis bonum malum.*

Ibid. pag. eadem. *Relatae opinions (Tamburini) adeo à sensu rotius Ecclesi⁹, ab equitate humana, & à reverentia in legem divinam aliena, ut ex Curatis (Parisensibus) unus doctissimus in illas librum meditaretur, titulus ANTIDECALOGI cum hoc versu: Tempus faciendi, Domine, dissipaverunt legem tuam.*

Ibid. pag. 74. *Cum Curati Parisiensis obtinuerint prohiberi Apologiae Casuist&um, frustra fore, momenta Episcoporum censuras, & Facultatis Parisiensem, summiq⁹ Pontificis decret⁹, que perniciōsissimos errores, quibus scaret ille liber, dammarunt, se pari audacia liceat, eodem erroris et ulgare, & mutatis Authorum nominibus interpolare, id v̄ro exponisse, editione Tamburini Operis in Decalogum Lugduni facta, cuius plura exemplaria Parisios delata sunt, nec solum damnatos Apologia errores eo libro contentos propugnari, sed addi atrociores, qui adeo ab omni equitate, & pietatis sensu abhorreant, unius videatur scopus huius Authori (Tamburino) constitutus; nempe, comprobare, in quam cœcitatatem devenerit posse mens humana, ubi relatio Fidei, ac traditionis lumine, a trinitate, suis se permisit cogitationibus aliri. Conqueruntur (iudic⁹ Curati) non partem Religionis ex opere laicitatem, sed totam funditus exerti, &c.*

Et paulo post. Illudi etiam (iudic⁹ Curati) conqueruntur legibus Ecclesiasticis, his maxime, quibus ieiunia instituuntur, argutii pudendis, & ridi nisi (Deus me adiuvet. Ubinam in gravissimo opere Tamburini sunt hæc pudenda, & ridicula?) Denique principia confitunt iis corruptelis inducendi, & excusandi, que adeo late patent, ut nullum sit scelerum genus adeo insolens, & horrendum, qd bis regulis defendi, & honestari negueat.

Quare, ut moderatius, quam ferat rei atrocitas, loquantur, verisim⁹ pronuntiant, huiusmodi Ethicem (Tamburini) tanto studio per totum orbem sparsam minime Christianam esse; quandoquidem horinis Christiani bona mentem extinguit; nec Hebream, ac Pharisaicam, cum prœcul absciat, quam Iudei summe colebant legis literam & externi hominis probitatem, quam Pharisi preferabant; nec debet Philosophicam, & humanam dici, cum infensa sit equitati naturali, Fidei humana, & sensu communis, quibus Philosophia humana, ut certis regulis, adharet; nec Civilem, au Politicam esse censendam, cum Societas humana fundamenta convellat; & qua huiusmodi Ethicam admittent Regna, & Imperia, brevi, de pulsa omni lege, & fide, mutuis Civium odii⁹ fraudibus, & cœribus sint peritura: Quare nullum aliud superesse, quo nuncupetur, nomen, quam illud Iacobi. Non est ita sa-

pientia de surfum descendens, sed tenuis, nimis, Hæc Curæ i Parisiensis de opere Tamburini.

Ibidem eadem pag. *Summus Pontifex sua constituta, ne dannavat Apologiam (illam Casuist&) quæ mollescauit, minusque licenter agit, quam Tamburini.*

Ibidem pag. 76. *Inde videt, eruditus Lector, quæ in tam Tamburinus promovet probabilitatum iure, & volum Theologorum, saltem & Societate, probabilitatis legi extra omnes, ne dum veritatis, sed etiam finalitatis veri fines, periculosus laxasse.*

Ibid. eadem pag. *Tamburinus alterum confusa, & labores corrompit.*

Ibidem pag. 77. *Quid ad hac Tamburinus? Nulli istos sibi insituri Auctores moratur uno audiā ac p̄cipio saltem translati hoc, quatuor gradus ab illis acquisit⁹, & veluti aggredi ad legis, & salutis defensio, non oppositos hominum cupiditatis, uno impetu miscetur, & deturbat.*

Ibidem pag. 78. *Quis non obstupescat, ista doctri na fiducia, & assūcione, ut Tamburinus nihil chon certa afferere, quam ut sua discussione indiget, & habuisse laudatorem (Theophilum) qui scriptis in se Theologia basi exquisitè Tamburinum boni moribus con saluiss.*

Ibidem pag. 79. *Ne mireris lector Tamburinum à ceteris omnibus in sua probabilitate confitende, dissonans cum nec secum conveniat. Nullum est certius sibi argumentum, quam à se ipso difficile. Non cari vecchia Tamburinus, & cum ferè omnes defuerit, sibi ipsi reputat, ut inde agnoscant omnes, quam periculosum sit, nondum sequi.*

Eadem disp. 1. sect. 5. art. 3. §. 13. pag. 91. *Sed multa liberalior, & laxior Tamburinus. Videret sive se p̄fere p̄fuisse, ut que praecorrerant Auctorum laxitatem, omnes perirent.*

Et paulo post. *Nec dubito quin (Tamburinus) videtur, quasi in laxandis conscientiis gloriam, & fregit ritatim affectasse.*

Hactenus Baronius falsissime, ut sequens opusculum legenti patet.

Hæc autem volui simul colligere, ut si quid in consequentibus sese offerat severè a me dictum contra adversarium, videat lector, comparatione facta cum his, quæ ille contorqueat, quam pacie ego egrem cum ipso, quam liberè ipse contra præceptorem meum,

CAPVT PRIMVM

Congeries sententiarum, quæ Tamburino imputantur.

1. *Vbi Baronius modo relata Theophilus approbationem damnavit, ut damnationis tellinom⁹ ostenderet, in medium profeti disp. 1. sect. 5. art. 1. fol. 71. Propositiones non paucas, quæ à Tamburino in suo Decalogo scriptas, aquæ à Theophilus perperam approbatas. Et profecto eo modo, quo Baronius, ut plurimum, illas refert, censurando omnino cœli; verum, ut eas Præceptor meus docet, nonnisi maximè commendare.*

2. *Afframus ergo prius integrum Paragrapheum, in quo veluti unico contextu ab In pugnatore illa, propter ipsi placuit, hoc est infideliter tradidit; nam deinde eadem erunt à me separatum distinguenda, & cum getmano Tamburini doctrina confundenda, quò pacto, duobus nullo negotio, unius veritatem, vel altius falcatem, affiguntur.*

Baronius dicit. §. 1. sibi hec timo. (Notatum varia laxitates Tamburini sic eas proponit.

3. 1. *In primis omnimodam fecunditatem offerit lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. cuiilibet opinioni, etiam tenetisse probabilitatis,*

Cap. II. De Qualitate Probabilitatum. 49

babilitatis, quam sequeris unius Authoris suffragio fultus, emissoriarius communis, etiam in articulo mortis.

II. Praecepta Charitatis, Fidei, Spei, Cultus Religiosi, aliorumque Virtutum inter Christianas praeclarissimam omnino tollit, aut quod perinde est, cum illis auctoribus, vel unius auctum anno. Is Dei per totam vitam exigendi, etiam inflante morte; quod verbis expressis tempus, & momentum non designat quo illi actus suis elicendi, an vita Christiana prima institutione, an illis progressu, an ad finem.

III. Et quam Christus vult esse perpetuam, & nunquam interrumpant ad Deum Patrem orationis necessarium temere negat.

IV. Et inter orandum, liberam mentis distractionem permittit, etiam dum interfici Sacro.

V. A quo eximit eos, qui avidius lucro inhant, quod illis perire, si ad Missam accederent.

VI. Quid putas alia praecpta curaturum, qui parum persi habet omnius maximum Charitatis in Deum, Orationis, & Cultus divini?

VII. A Ieiunij lege eximit omnes artifices, & ferè coningatos.

VIII. Officium colendi Patrem filii remittit; si probabilititer puerit, matrem coniugis fidem non admodum sancte fervasse, & se ex adulterio posuisse nasci.

IX. Indulget etiam illis ius incedendi matrimonium cum dispari, Pare inconsilio, & invito.

X. Permittit vota paternae mortis, ut vacuam hereditatem aedant.

XI. Nec minus liberalis est in Reges, quam in Privatos: das illis ius belli, si aliqua illis fuerat probabilitas ex iure in eum, qui parem, aut maiorem habet probabilitatem rei posse adimplitam.

XII. Habet etiam rationem subditi: eximit illum à exigitigi, cuius non habeat compertam equitatem.

XIII. Non sunt expertes eius liberalitatis, & Beneficiorum Indices. Quia omnia preferit ex inexhausto Probabilitatum Theatro, & Promptuario.

XIV. Inde afferit, illis ius rerum omnium, quae a illis apud ipsas moveruntur, ut visum fuerit, abdicationis, & adjudicationis; quam vendere quid vetat, cum sibi gratuitata, & arbitria?

XV. Qui adeo largus est in Iudeis, non est parcus infires, & in reos: permettit, instante gravi necessitate, cuicunque, non solum propria occultare bono publico, sed etiam aliena surspire.

XVI. Si reum vita, & carceris tadeat, potest, illo auctore, sibi falsum crimen imponere, morte malctandum.

XVII. Potest idem in testem iniquum, idque citra omnem iniustitiam; in modo citra culpam mortalem, & fortem venialem.

4. Advertis, quantorum scelerum auctorem facit Tamburinum Baronius? Si quis magnæ auctoritatis vir parsque virtutis in civitate aliqua degeret, ob multa in Recipublice bonum præclare gesta, notus omnibus, ac Summis, Mediis, Infinis apparet carus; adscit autem inibi quippiam eius illustris viri invidus æmulator (cuiusmodi bonorum hominum oppugnatores decesserunt inquam solent) qui late per urbem disseminaret, illum esse homicidam, adulterum, incestuum; Quis rogo, vel ex numero plebis, non sancte iuraret, hunc mendacem esse, & calumniam, quique in hunc fecerit modum non exclamaret? Ergone tanta virtutis, atque innocentie vir, in quo tot annos, ne levius quidem vita labens animadvertemus, inquit Angelicos mores admiratus sumus semper omnes, homicida, adulter, incestus audiet? Apage tanta, haec sceleria in virum optimum contorta, esse nimis manifeste calunias, putandum est. Profecto, simile quid de meo preceptorre (date Amanti veniam, lectorre) sic proferam distret.

Tamburinus adeo ab ipsis penè incunabulis pius, ut vix decimo sexto aetatis anno cooptari in Religium Societatis Jesu Ordinem obtinuerit; adeo doctus, ut

Rhetoricam Philosophiam, Theologiam Speculativam,

& Moralem per annos plusquam viginti in Panormitanum, ac Mafanensem Collegio, atque, in hoc, studiorum Praefectus, cum plausu docuerit; Adeo prudens, ut ex Superiorum imperio Collegium Caltanissettense, Montis Regalense; Mafanense, Panormitanum gubernaverit; Rufus adeo doctus, & prudens, ut in Tribunali Sacrae Inquisitionis huius Regni Qualificatoris, & Consultoris munere fungatur: Tamburinus, inquam, tantorum scelerum, quanta Baronius, uno fratre spiritu, accumulator, Reus erit? Apage. Calumniæ haec calumniam, torem nimis aperte condemnabit. Sed, quæso, ne verbis, & amplificationibus exultemus: dividantur prædicta impositione, & ex uno multa facientes, singula Baronii dicta cum germana Tambutini doctrina conseruamus.

CAP V T II.

De Qualitate Probabilitatum.

1. BARON. IN primis omnimodam securitatem afferit (Tamburinus.) lib. 1. in Decal. c. 5. §. 3. cui libert opiniari, etiam tenuissima probabilitatis, quam sequeris, natus Authoris suffragio missa iunctore, communis etiam in articulo mortis.

2. Vides, quam ieiunè, quam indistinctè & sine explicatione ulla haec referat Baronius? Adi, nunc Tamburinum, & eius germanam Doctrinam agnoscere.

TAMB. Num. 3. Iam vero, qui alij iudic operatur (ait lib. 3. in Decal. c. 3. §. 3. n. 3.) non ex opinione probabilitate operatur, & sine peccato; quia in buntanis, ut cum prudenter, que est certa regula humanarum actionum, operatur, non nisi probabilitas necessaria requiritur. Id quod via cerum est, & ita a Doctribus Utroque Sanchez l. c. Castrop. tom. 1. tr. 1. d. 1. p. 2. Valq. p. 2. d. 62. c. 4. n. 8. M. roll. tom. 1. d. 3. c. 4. d. 1. & novissime Bardi contra Philaret. de consc. d. 4. c. 10. comprobatum ut nostra discussione non indigat, etiam opinione probabiliorre relata ex Castr. loc. cit. Joan. Sanch. d. 42. num. 12. etiam omissa ratiore ex iisdem ibid. etiam communis iuxta Castrop. l. c. n. 1. Tom. Sanch. l. 1. in Dec. c. 9. num. 9. etiam in articulo mortis cum Joan. Sanch. d. 19. num. 8. Pasqual. Dcc. 27. quia dum probabilitate sive invincita, sive extrinseca, quantumvis tenui, iuxta Pasqual. dec. 22. Basler, Franciscum de Amico apud Bardi l. c. cap. 13. modo à probabilitatis finibus non excatur, ut explicabile mox num. 11. fine, corf. aliquid agimus, semper prudenter agimus. Neque obstat, quod in dubiis tutor pars sit eliganda, nam (prater alia) nos hic sumus in probabilitate non in dubiis.

4. Si hos Doctores hic laudatos legit Baronius; ut certe legiſſe puto, cum solum censura subiecta Theophilum, qui Tamburinum laudat, præterit autem tot iniqui Theologos, qui idem traident Tamburini doctrinam approbabant; & quod peius est, cum suggillat Tamburinum, perinde quasi ipse unus isthac docuerit?

5. Rufus, Baronius, cum exscribis (opinioni etiam tenuissima) cum Tamburinus scribat (tenui)? quamvis enim videatur aliqui, parum inter haec discriminis intercedere; tamen animadverto, in ipsi primis cavillationibus aliquid de tuo te voluisse superaddere. Sed de hac tenuitate mox n. 8.

6. Præterea cui illud (quam sequeris min. Authoris suffragio) tam legide, & multilate retulisti? quod, quidem sic dominice dictum merito damnandum est, quemadmodum SS. Ponifex Alexand. VII. in decreto S. Congr. dato anno superio 1665. damnat propositionem illam; Si liberis alicuius junioris, & Moderni, debet opinio censi probabilis, dum non constat reiectam esse

492 Germana Doctrina R. P. Th. Tambur. &c.

esse à Sede Apostolique tamquam improbabilem. At Tamburinus caute loquitur, ne statim ac uno Doctore, sive iuniori, sive antiquiore dicatur al'qua opinio pro'abilis, censet illam putandam esse probabilem; sed ut sit probabilis, accedere debent multa additamenta, quæ breviter sic enumerat.

TAMB. Num. 5. Tunc solum puto (ait l. c.n. 5.) sufficere unum, tamen si contra immumeros Doctores is docet, quando idem est DOCTVS, rem EX PROFESSO tractat, si nonque RATIONEM pro se habet (nota id,) Nic' apparer contra ipsum aliquod convincens. Ita Azor. Vasq. & alij.

8. De hac unitus auctoritate vide omnino, quæ docet Lezana, alijs multis Doctoribus, hanc doctrinam confirmans, cons. 4.8.

Explicatur illud (Tenuis probabilitas.)

9. Cur denique Baronii, oculos non admovisti ad illud modo allatum à me num. 5. meo quod Tamburinus addit (ut explicabitur mox num. 11. fine) qui certè locus erat omnino videndus; & maximè notandus à Theologo: nam omnem invidiam avertit à legitimis propagatoribus probabilitatem. Hi enim eam probabilitatem ad nostras actiones dirigendas sufficere docent, ut colligere poteris ex Suario de Penitentia disput. 22. scil. 9.) quæ omnino constet, & nullo modo ab opposita parte dejiciatur. Ecce locum Tamburini.

10. TAMB. Num. 11. Atque hoc ratio (ait l.c.n. 11. fine) allatum doctrinam probat? etiam si altera pars sit probabilius, modo maior probabilitas alterius dicti partis non sit tanta, ut dejiciat à probabilitate illam oppositam, quia tunc resu'a iam probabilitate, non est mirum, si inclinari ad afferendum illi opposita nonque prudenter intellectus.

11. Ex quibus, & ex toto contextu apparer, germanam doctrinam nostri Authoris sanam esse, nec Baronij censura subdendam. Id quod item melius cognoscet, Lector mox n. 16. & item quando legeris illa, que affiram de hac tenuitate c. 20. & 23. Quæ autem sint illi, quæ dejiciant, vel non dejiciant probabilitatem oppositam, cordate prosequitur Tamburinus n. 12. suo, qui immediae sequitur ad præcitatum n. 11.

12. Antequam vero ad reliqua progrediar, inveni audiens aliquos Doctores ad plenorem prædictorum cognitionem. Verum moneo, tum hos, tum alios, quos infra per alias occasiones produxero, non ideo à me illos afferri, quasi præceptor meus in illorum verba omnia iuraverit; sed solum, ut cognoscatur doctrina punctum, de quo ibi disputatur, non ideo adeo singulare, ut unus Tamburinus de poytate notetur. Id quod si iterum, iterumque monebo, ne te tñdeat, Lector, hanc enim notam nimis tñpè obiicit, aërem tñnen semper verbans, adversarius noster. Iam Pasqualigus decis. 20. sic habet.

An quis possit sequi opinionem, quæ habet minimum gradum probabilitatis?

13. PASQUAL. Tradidit duos casus Doctores, &c. At licetum est eam sequi, tenet Effirius, de cons. c. 7. n. 77. quæ sententia mibi magis placet, & puto, si recte consideretur, non habere difficultatem.

14. Licet enim opinio habeat minimum gradum probabilitatis, adhuc tamen illam habet, & vere probabile est, si cuius si in parte sit minimus gradus albedinis, adhuc vere paries albus est, & si in anima sit minimus gradus gratia, vere fons & est, & insula: Ego vere, & secundum rectam rationem possum us eam tua conscientia sequi, quia possumus eam amplecti, ut probabilem. Atque aeo, ut rectam mensuram humana operationis. Opinio namque probabilis non facit, quod operatio sit honesta, quia habeat tantam vel tantam probabilitatem, sed quia probabilis est, atque adeo id propter ratione probabilitatis secundum speciem.

15. Atque hoc habet locum, etiam opiniō, quæ habet minimum gradum probabilitatis concurrat, cum opinione, quia adhuc in comparatione illius rem suam tentem probabilitatem, ratione cuius adhuc est, secundum rectam rationem, atque adeo etiam operatio per ipsam mensurata.

16. Hoc postremum sic absolute dictum noscitur Tamburinus non recipit, nam requirit semper illam impetrat exceptionem, hoc est, (modo à probabilitate nostra opposita pars non deficitur) Id quod ipse explicat conseruatur exemplo candelæ, vel scilicet, quoniam hæc efficeratur coram Sole, statim clangeret, ita tunc sententia tenuis in probabilitate, si opponatur probabilitati magis, statim suam vim ita amittit, ut ne umbra quidem probabilitatis noscatur amplius in illa.

17. Atque hic per hanc occasionem duo diligenter nota. Primo (quod modo dixi, n. meo. 12.) multa, cum in hac tamen allatis, tum deinceps afferendis Authoribus in hoc meo Opusculo, non recipi à Tamburino, à me umen proferri pro ea dumtaxat doctrina, que cum ipso convenit.

18. Secundo nota, me scire ab adversariis probabilitatum plura perinde negari in Tamburino, ac in aliis: nam propterea moneo lectorum, ut ex his, que alio, illa solum pro modo recipiat, quæ ad rem nostram, hoc est ad defensionem germanæ doctrinæ nostri Authoris confirmandam faciunt. Ceterum non decunt alii, quæ universalem propagationem legitimarum probabilitatum molientur.

Explicatur magis illud (Instante morte.)

19. Illud de (instante morte) quod admirationem indecta plebe, si ea instruatur, anovebit operationem est stabilire rationibus, & Doctribus, (incerto loquitur) Audieramus ergo nunc solum duos, ne radium fuerit Lectionis. Ioan. Sancti, & Pasqualigum, nam alios habebis infra c. 25. à n. 16. meo.

JO. SANCH. d. 19. n. 8. Opinio, quæ in salute sicutem reddit conscientiam ad operandum, vel non, tuam quæ reddit in articulo motis, cum in utroque tempore equaliter constringatur homo Deum nos offendere, Tam quia, ut dicimus d. 42. n. 12. inter opinionem & conscientiam secundat, revera una non est secundior altera quæ impossibilitatem. Nam suppono, quod in tua quantitate; non committit peccatum, non magis secundum eum operis in una, quam ex alia opinione, cum nulla deter maior levitas, quam non peccare, ut dicimus latius d. 44. nult. tan quia ut dicimus latius d. 44. n. 1. quoniam fit corporis animi opinio probabilis ad alteram probabilitatem, libet est cuique minus probabilem petari ob rationem vñ ad eam, &c.

20. Hoc ultimum non usquequaque recipit Tamburinus, ut simile non recipit modo num. meo 16. Sed audianus Pasqualigum ex nobilissimo ordine Theatrum decisi. 27.

An eius tempore mortis licet sequi opinionem minus probabilem, reliqua probabiliori.

21. Pasqual. Respondeo affirmativè cum Iose. Sanch. In scelitis dis. 19. n. 8. quia non magis tenuere fugere tempore mortis offendam Dei, quam ignoravimus alia tempore. Vnde si in alio tempore possumus sequi absque pericolo offendere Dei opinionem minus probabilem, poterimus etiam tempore mortis: quia sola obligatio vitandi offendere Dei potest facere, quod non possumus sequi.

22. Deinde militat eidem ratio tempore mortis, quæ militat religio tempore; ideo enim possumus sequi opinionem minus probabilem, quia est conformis reguli recte rationis; in hoc enim consistit probabilitas, & adeo eam sequendo, honeste operamur: seu cum conformitate ad rectam rationem; hoc autem semper est licitum, cum in

Cap. III. De Præcepto Charitatis fidei, &c. 493

generi suo dicat illum modum operandi, quo homo ordinatè se habet respectu ultimi finis. Vnde tempus mortis non potest excludere taliter modum operandi.

23. Nec obstat, quod homo tempore mortis debeat habere maiorem curam sue salutis, & proinde sequi, quod securius est, atque adeo probabiliores opiniones, quia hinc non sit, quod debet amplecti; probabiliores opiniones; nam eo ipso quod amplectitur probabiles, securus est, quod non peccet. Vnde non minus eurat propriam salutem, quam si amplecteretur probabiliores. Imo eura opinio probabilior non sit certa, ipsa quoque continet idem periculum; præfertur quia ex ea potest esse falsa, sicut est minus probabilis. At verum est, quod nulla continent periculum, quianulla operatio ex opinione probabili imputari potest, etiam ad minimum peccatum. Hæc Pasqualigus.

C A P U T III.

De Præcepto Charitatis, fidei, &c.

I. B A R O N. II. **P**recepta Charitatis, Fidei, Spei, cultus Religionis, aliasunque virtutum inter Christianos precipuarum omnino tollerat, aut quod perinde est vix illis asserit, vel unum alium amoris Dei per totam vitam exigendi, etiam instanti morte; quod verbis expressi tempus, & momentum non designavit, quo illi actus sunt elicendi, an vita Christiana prima institutione, an illius progressus, an ad finem.

2. Et potes cum conscientia securitate proferre, tolli à nostro Authore, vel diminui harum virtutum actus? legatur ipse, & incipiantus à fide, lib. 2. in Dec. c. 1 à n. 8.

F I D E S.

3. T A M B. Num. 8. *Vel primò sermo est de actu Fidei necessario necessitate salutis, & hunc quidem semel in vita elicere fas est, modo vidimus num. 3. (cum Sanchez, & Aragonio) elicendus autem est, ut primum propositi sufficiemus sunt ariaculi fidei. Et paulò post. Cum igitur actus fidei ex necessitate salutis elicendus sit etiam, ut notant Theologi, ut necessitate præcepti, quia omnia obligamus facere, qua necessario ad nostram salutem requiruntur, consequenter ad talum actum, quamprimum scilicet possumus, (id enim videtur requirere tanta necessitas) elicendum obligabimur.*

4. Vide igitur, Baroni, an tollat actum fidei, qui non solum ait, esse elicendum ex necessitate præcepti, verum etiam de necessitate salutis, id est ut loquuntur Theologi, de necessitate medijs, sine quo scilicet falsus nullo modo obtineri datur? Sed pergam ad reliqua.

5. T A M B. Num. 9. *Vel secundò est sermo de actu Fidei ex necessitate præcepti, quo scilicet obligamus credere ea, quia diximus num. 5. Savè nondum obviavam habui Doctores, qui id explicando, mibi satisficerint; Vnde omnibus perspens, subiendo tamen, ut hoc, ita & alia omnia mea. S. R. E. iudicio, puto per se, & direxte nunquam obligari fideles ad credende prædicta mysteria nec implicite, nec explicite ex vi necessitatis præcepti fidei (nam medijs simul, & præcepti jam modo dictum est, quoniam semel, & ad qua mysteria credende sit obligatio) sapissimè vero obligari per accidens ex vi aliorum præceptorum. Ratio prioris dicti est, quia ut diximus in Opus. de expedit. Sacrif. (lib. 2. cap. 2. §. 16. n. 5.) nunquam præceptum aliquod obligari, nisi sit determinatum; cum enim non possit, ut indeterminatum exire in executionem, non constituit præcepti esse completum, taleque fuisse præceptum Confessionis, ut item Communionis extra mortis articulum, antequam Ecclesia determinasset tempus Paschale, ibidem innuimus: ex Delugo de Eucharist. d. 16. l. 8. n. 28. & de Pœn. d. 15. l. 3. n. 39. At*

Pars III.

numquam invenimus determinatum tempus esse, quo obligemur ad prædictum, (præter illum de necessitate medij, de quo iam dictum est num. 3.) Actum fidei elicendum, ut ex num. leq. patet; ergo, &c. Ratio posterioris dicti est, quia multoies occurrat, debere nos ad servanda aliqua præcepta, licet quoq; actus, qui necessario supponit prædictum actum fidei, ergo tunc per accidens, ratione scilicet actus adjuncti, obligabitur fidelis ad elicendum prædictum actum fidei, sine quo agens per se præceptum conflare nequit. Quod ex mox dicendis à num. 11. clarius intelligetur. Hinc vides prudenter Christum Dominum præceptum per se de prædicto actu fidei non impossuisse, quia fatus, superque esse judicavit actum fidei: & necessitate, (hoc est medijs, de quod supra) salutis, & insuper alios necessario prærequisitos in servandis, ut dictum est, aliis præcepisti.

6. Num. 10. Confirmatur primo nostra sententia; ex Azor. p. 1. l. 9. c. 4. q. 1. fin. qui docet, Charitatis præceptum tunc solum obligare, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possimus; quia hoc præceptum non videatur obligare, nisi in medium justificationis, vel ut dispositio ad illam. Hæc ex illo. Ex quibus colligo, similiter dicti posse de fidei actu, & consequenter de actu spei; ut cum de Charitate agam infra c. 2. §. 1. n. 2. huic remittens, rursus innuam, & infra cap. 3. §. 1. n. 2. non teneri scilicet nos ad alium fidei, & spei; nisi quando teneamur justificari per contritionem, & ego addo, vel per altritionem cum Sacramento &c. atque adoratione alterius actus Virtutis, non anteipm per se.

7. Num. 11. Confirmatur secundo discurrente per alia tempora, qua nobis contrarij Doctores assignare solent hujus obligationis. Primum tempus, quo fideles per hos Doctores obligantur ad elicendum actum fidei assignatur ab Azorio p. 1. l. 8. c. 27. q. 8. quando obligatur quis gratiam per peccatum amissam recuperare, tunc enim non poterit actum v. g. contritionis, vel attritionis cum perceptione Sacramenti elicere, nisi credat, ea, sine quibus constare bi actus nequeant; nisi enim credat in Deum, spei venia ab opere sperando, nisi credat panis Inferni, cuius timore v. g. attrahitur, nisi credat Sacramentum Confessionis, cuius perceptione liberari a peccatis intendit; contritionem, attritionem diutinè exercere non poterit.

8. Verum quis non viderit, ut ipsenit Azorius vidit, & fatus est, fidei actum tunc non præcipi, nisi ratione contritionis, vel attritionis, non vero per se, nam propterea bene infat Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 1. n. 3. fin. omittentem se tunc conterere, non peccar contra præceptum fidei, sed solum contra præceptum recuperanda gratia, id quod verum est in aliis casibus, quoies scilicet tale præceptum fidei ratione alterius actus, hoc est per accidens obligare, mox docobimus.

Num. 12. Secundum tempus assignatur ex Valentina 2. 2. d. 1. q. 2. p. 5. concl. 4. quando teneatur quis aliquid exterius facere, quod nequit commode præstare sine interno actu fidei, ut si teneatur ipsam fidem exterius confiteri. At ibid. idem Val. jam fatetur, tunc non obligare præceptum fidei per se, sed ratione præcepti adjuncti, nempe confessionis exterioris. Imo addo, si quis mere exterius tunc fidem confiteretur, præscindendo ab omni actu fidei interno, jam factum præceptum, id quod fortasse aliquibus Sanctis Marryibus accidit, quando toto animo intenti ad exteriun confessionem & ad tormenta patientia; minus ad actum internum fidei elicendum, & cum externa confessione conjungendum, attendebant.

Num. 13. Tertiū tempus simile huic esse potest, quando quis ex fidelibus obligatur iam factus capax rationis, scire prædicta mysteria, non enim commode scire ea poterit, nisi illis assentiar; sed iam vides, id etiam esse per se, id est ratione præcepti secundū.

Num. 14. Quartum tempus ex Ledesma tom. 2. sum. tr. 1. c. 8. concl. 4. assignatur semel singulis annis, quando tempus præcepti Confessionis, & Communionis instat. Sed iam tunc non erit nisi ratione præcepti adiuncti, quod se

T. alia

494 Germana Doctrina R.P.Th.Tambur.&c.

alii praeceptum tunc agnoscatur L. de Sma, gratis agnoscit.
Num. 15. Quintum assignatur à Val. 2. 2. d. I. q. 2 p. 6.
conclus. 1. Articulus mortis, quia tunc se debet Fidelis fili
alibus: contra dauniones in tanta necessitate manire, sed re-
èle Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 1. n. 3. id tempus reprobatur,
cum nulla ratione, vel texu comprobetur.

Num. 16. Sextum assignatur ab eodem Sanchez ibid.
quando quis gravem aliquam contra fidem tentationem pati-
tur, tunc enim tempus est resistendi contrariae fidei acti-
bus. Sed certè hoc etiam gratis dicitur. Primo, quia potest
is, alio v. q. mentem divertendo, tentationi non succumbere.
Ergo non habet neccesse, per contrarium fidei actum ei ten-
tationi obstat. Secundo quia nimis durum patienti ten-
tationem fidei est, illum omnino sub mortali obligare ad
contrarium actum. Certè tentatum ad edio habendum Deum
non obligas ad contrarium actum amoris eliciendum, saisi
enim erit non consentire tentationi. Cur igitur obligabis in
tentatione fidei?

9. Dices. Pone, aliquem non posse vincere tentatio-
nem contra fidem, nisi eliciendi actum contrarium, tunc
is iam obligabitur ad actum fidei. Resp. tunc etiam esset
per accidens, ratione subiecti sic affecti, vel certè ratione
praecepti negativi de fide non abneganda, non vero ratio-
ne praecepti positivi de actu credendis de quo hic signanter
cum Doctoribus agimus. Adde primo, hunc casum fore
raro ut vix posset in moraliter considerationem ca-
dere. Adde secundo, quomodo sciet tenitus talen tenta-
tionem contra fidem non posse aliis remedios, alisque
virtutum alibi vincere, sed solum actu contrario fidei? quis ei id revelaverit? Ergo iam apparet, per tuam do-
ctrinam corporum ingeri fidelibus, & nil præterea. Mean-
vero in simili approbat Castro, tom. 2. d. 1. de orat. p. 8.
num. 4. qui loquens de necessitate orationis sic habet. No-
ta, ut ab hac necessitate in supradictis casibus contingere,
excusat, quia obligationis invincibiliter obliuisceris, cum
nec cognoscas gravitatem tentationis, nec periculum, nec
orationis necessitatem. Sic Val. Less. Suar. Hug. Castro-
palus.

Num. 17. Septimum tempus assignatur à Bailez, p. 22.
quæst. 12. art. 1. dub. 2. quando ad si gravis tentatio, etiam
in aliis materiis, tunc enim recurrentem est ad Deum,
quod non potest fieri. Quæ motu fidei circa ipsum Deum,
ad quem fugi, non potest, nisi illi credatur. Sed iam
vides, ut in superioribus dictum est, id esse ratione actus
admitti.

Num. 18. Octavum denique tempus assignatur ab eodem Sanchez, ibid. cum primum fides alicui sufficienter proponitur, quia cum actus fidei sit de necessitate medijs, non est ratio, cur, quam primum non amplectatur. Sed hoc cer-
te non negatur, ut num. 8. vidimus, cum id sit ex necessitate medijs. At vero hic loquimur de necessitate præcepti
dumtaxat.

Num. 19. Ex his duo illa num. 9. dicta faciliter colliguntur, &
separimur per accidens urgere præceptum de actu fidei, &
rationabiliter proinde præceptum per se, directeque exi-
gens illum actum prius illum ex necessitate medijs di-
ctum nugo. non suisse impositum.

Hæc tenus de fide. Legatur nunc lib. 2. c. 3. §. 2. ubi agitur
de obligatione præcepti Charitatis.

CHARITAS.

1. TAMB. Num. 1. Laborant Doctores in assignan-
do tempore, quo debet Fidelis ex obligatione actum pos-
itivum amoris elicere circa Deum; variaque tempora, ut
varia sunt ingenia hominum, assignant. Primum tem-
pus quod aliquis assignant, est iniussum usus rationis. Se-
cundum, finis vita. Tertium, tota vita indeterminata
sumpta, ut saltem sensu in ea amitus Deus. Quartum,
omnes dies festivi, in quibus debemus specialiter
Deo vacare. Quintum, tempus, quo adultus suscipit Ba-
ptismum. Sextum, tempus, quo quis suscipit Eucaristi-
am. Septimum, quando foris sumuntur martyrium.

Ostavum, quando magnum à Deo occipit beneficium. Na-
num, quando audis aliquem cum a Diu. Hæc tenus.
Decimus, quoniam gravi urgenti tentatione, id est
odij Dei cum periculo confessus, nisi ad Deum per amorem
te convertas.

12. Num. 2. Mibi placet doctrina Azorijoma, l. 9.
cap. 4. quæst. 1. circa finem; qui docet hoc præceptum
Charitatis impositum esse ob insufflationem ipsi su-
pum igitur tunc obligare, quando impius, quia Sacra-
m̄tum, quia se insufficer, nisi elicere alium committit,
et semper aliquo tandem modo alium amoris Dei facit
omnia dilecti involvitur. Consequente igitur, & inde-
gancio. Vide supra cap. 1. §. 1. num. 10. Vbi idem lo-
quendi modus mibi placuit de præcepto aliis Fido, &
Speci. Nam per ibidem dicta & confirmationib; hæc Azorij
doctrina, & impugnari poterunt tempora modo affixa
num, traced.

Num. 3. Confirmatur, quia licet communis sistema
Doctorum docet, dari præceptum speciale de amore
Deo in illis verbis Diliges Dominum Deum tuum, &
alii, tamen non ignorabiles DD. docent, hoc præceptum
est speciale, & specialiter tempore implendum, sed genere
imbitum in omnibus præceptis. Si omni secundum præ-
ceptum de dilectione proximi non est speciale, sed in Deca-
gi præceptis contentum, nam proprie dicunt in his do-
ctrinis præceptis, id est dilectione Dei, & proximi, multa
lex pender. & Prophetæ, & qui habent præcepta mea &
servat ea, ille est qui diligit me, & plenitudo legis est dilec-
tio. Si enim qui servat præcepta, diligit, quia diligit
servat; iam unum ex his continetur in alio, & conque-
ter præceptum Charitatis indirecte solum, & ratione actus
obligabit.

13. Num. 4. Probabilis ergo, & inuisima sententia ejus
in libro, qui negant fidèles initio usus rationis (Sic Cope-
stropolis tom. 1. tr. 6. de Charitate. l. p. 4. n. 2. cum Azo-
Val. Sanchez, Suar. Coninch, ab eodem cit.) Et fine vita (sicut
idem, ibid. n. 9. cum Azor. & Sanchez, ab eodem cit.) ipso
garis ad se convertendum ad Deum, illum amandum. Ponit
enim eismodi obligationem, qui certè fundamento fidei
non innuit, nihil aliud est, nisi scrupulus ingere, non
quidem indolens, quia hi ad eam obligationem minus el-
verunt, sed doctoribus, &c. Lege Calthrop. Azor. Sanchez
modo cit. Hæc tenus Tamb.

14. Et sane, Baroni, quandoquidem præcitos Auto-
rithes absque dubitatione legisti, & legisti item alios
DD. ex Schola S. Thomæ valde favere prædicta doctrina,
ne dicamus, cam aperte docere, inter quos Caetanus
unius ex tuis sapientissimum Thomista docet, l. 2. q. 186,
art. 2. ad hunc modum. Infra limites præceptorum
communi modo servandorum, salvatur dilectio Dei super em-
nia, & Ioan. Henriquez Augustinianus, qui in Sam. q. 9.
Hispanæ, sed in latinum fideliciter translatus sic sit. Pro-
babilior, & magis litteraliter intelligitur de amore Dei ejus,
intelligi hoc præceptum debere, transcendentaliter, respectu
aliorum præceptorum, ita ut, quamvis sit ab aliis diffi-
cile, tamen eius observantia includatur in custodia cathe-
rorum. Quandoquidem, inquam, haec legit, cum solum
in meum Decalogi Authorum tam durus invenies. Hæc
de Charitate.

Legatur denique Tamburinus lib. 2. in Decal. c. 1. §. 1.
de obligatione actuum Speci.

SPES.

15. Num. 1. Spes virtus Theologica ejus, & Duo sunt
peccata commissionis contra ipsam, alterum per excessum,
id est presumptio, alterum per defectum, id est dis-
ratio.

N. 2. Dixi commissionis, nam adeo ciascum contra ipsum
peccatum omissionis, est que omisso sperandi difficit beatitudi-
nem eo tempore, quo urget necessitas illam spem, id quod

Cap. III. De Præcepto Charitatis, fidei, &c. 495

quando sit, colligi posset ex dictis supra cap. i. §. 1. à n. 8.
de nos istate actus Fidei; cum ferme in istam causam, in
quibus urget actus credendi, urgeat regulariter, & speran-
di, nimur per accidens, & indirecte, nunquam autem
directe, & per se. Ita Layman lib. i. tr. 2. c. 2. n. 1. Sanc.
in D. cl. 2. c. 33. n. 3. legi etiam Catechismus 1. tit. 5. de vir-
tute Sp. p. 4.

16. Hactenus Tambutinus de necessitate actuum Fi-
dei, Spei, & Charitatis, qui eum dicit, tollite vir-
tum exercitum, quandoquidem frequentius, quam alij,
eos actus multiplicari, contendit? An forte qui, indirec-
te id faciendum esse, monet, dici, illud non esse fa-
ciendum? & oro te, ut in eas computum actuum hatum
virtutum iuxta sententias praedictorum Authorum, quo-
rum quisque suum tempus pro dictis actus us definiat, &
confert cum illo actuum numero, quos indigitar noster
Author, nam certe invenies multo plures illuc hos, quam
illlos.

Non alia igitur ratione illa omnia, quae Baronius bre-
vibus illis, atque incisis verbis attribuit Tambutino
quispiam refutat, nisi naviter perpendendo, quia ex ipso
exscriptis. Vnde is merito potius signate illas five
clausulas, five verba efferte, quibus, frequentissimos
actus virtutum ipsum velle, manifeste ostenditur. (Se-
pissime obligari per accidens ex vi aliorum præceptorum.
(Item illa,) quia maledictio occurrit, debere nos el. tere
aliquos actus, qui necessariae supponunt predictum actum
fidei. Et illa ex his duo num. 9. dicta faciliter colliguntur
quorum primus erat, sepissime per accidens, ratione icilicet
actus adiuncti obligari fideles, &c. Et illud de alio fidei
ex necessitate medij, &c.

Adverte autem, te non debere esse ita rudem, ut hoc
per accidens intelligas, quasi contingenter, seu accidenti-
aliter, & non necessario; sed eo modo, quo Author
ipse, & doctissimus Azotius, à quo defumpta est hæc
doctrina, se explicant; iuxta frequentissimum modum
loquendi DD. id est, per aliū, seu consequenter, seu in
aliū, seu in necessitate, quia unum in alio continetur.

17. Præterea de Charitatis actu notenur illa verba.
(Præceptum Charitatis est generale imbibitum in omnibus
præceptis.) Hoc, Baron., est tollere, ponere nimis
illud imbibitum in omnibus? & illa ex Christo D. (qui
servat præcepta diligere, quique diligit, servat, iam unum
ex his continetur in alio) si ergo toties fideles diligere ex
vi Charitatis debet noster Author edicere, quories alia
præcepta debent implere, sapienter diligere, & ferre in
singulis horis, quia in singulis occurunt non raro præ-
cepta servanda.

Vtan item alia ratiocinatione, seu mavis explica-
tione. Aliud longè diversum est, alterare, tolli præcep-
tum, aliud, illud transferri. Tollit, qui neminem obli-
git ad elicendum actum, quem aliquid præceptum re-
quirit. Transfert, qui ad illum actum elicendum me
obligat quidem, unde non tollit, sed obligat, ut elici-
atur occasione alterius præcepti, quod non possit com-
pleri sine illo actu.

18. Inde si id, quod dicimus, recte intelligatur, non
est proprii transferre, sed designare tempus, & occa-
sionem exercitij. Patet id ex Authoribus citatis modo à
Tambutino, nam, dum Valentia vult, actum Fidei elici-
endum esse, quando quis obligatur exterius Fidei con-
fiteri, non tollit præceptum, sed affixus tempus execu-
tionis illius. Et quando Ledesma vult, eundem Fidei
actum esse elicendum, quando quis debet Confessionis,
& Communionis Sacramenta suscipere, præceptum non
tollit, sed definit tempus, & occasionem, in qua ille
Fidei actus est exercendus, &c. Ita nos, cum dicimus
actum Fidei elicendum esse, quando obligamus servare
alia præcepta, quia sine actu Fidei ex exerciti nequeant,
non tollimus præceptum, sed affixus tempus. Ex
quisib[us] vides, cum, qui censuratur Taurinum, censu-
rare etiam debere Valentiam, Ledesmam, illosque alios
citatos, certe Theologorum lumina.

Pars III.

19. Dices hæc præpositio. Fideles non tenentur om-
quam vita sua tempore esse hos aquæ sex vi talium
præceptorum, videatur male sonare. Nec male sonare
tantum, sed etiam videatur tanquam scandala ianuis
se damnata à Sanctissimo Pontifice Alexandro V. I. in
decreto edito anno sup. 1665. die 4. Sept. quo dam-
natur saltem ut scandalo plures propositiones inter-
quas, ipso primo loco, hæc damnatur.

Homo nullo unquam vita sua tempore tenetur elicere
actum Fidei, Spei & Charitatis ex vi præceptorum divino-
rum ad eas virtutes pertinentes.

Ergo non est def. indenda.

Relp. Nec nos defendimus. Dicimus enim teneri Fi-
deles sapienter, hos actus elicere ex vi divinorum præ-
ceptorum Fidei, Charitatis, & Spei, sed tempus eos
actus exercendi esse quando servanda sunt alia præcep-
ta. Vnde posito quod Deus præcepit, ut hi actus elici-
entur, quando alia præcepta servanda erant, noluit
præcipere, ut insuper separatim elicerentur ex præcepto.
Excuse iuxta supradicta illum actum Fidei, qui est de ne-
cessitate medijs.

Atque ad extremum dico, authoris nostri nomine
illum, pro sua in Sedem Apostolicam obseruantia, ei de-
creto si per omnia submittere. Quod si fortassis olim
ante Decretum quidpiam scripsisti, quod five quoad
rem ipsam, five quoad modum loquendi, videti possis
cum illo minus contentiens, illud non aliter, quam iuxta
ipsius Decreti mentem accipi & intelligi omnino velle.

Explicatur magis illud (Per sc.)

20. Dices iterum, hoc ipsum videbi inconveniens,
affirmare non per se, sed per aliud, seu in alio hoc præ-
ceptum obligare. Relp. Si nos dicemus, præceptum
Charitatis v.g. per se, simplices, & a soluè non obli-
gar, sane videatur inconveniens, sed nos cum S. Thoma
mox proferendo, semper id dicimus cum addito, sic.
(Non per se, sed in alio) quo pacto includimus illud
(per se) non excludimus; & sensus genuinus est, quod
eismodi præceptum per se in alio præcepto invenerit,
ibique obligat. Sicuti præceptum attentionis in orando,
per se obligat in communione sententia) licet obliget
in alio, id est in præcepto orandi; sic nos dicimus, quod
præceptum Charitatis (sicuti etiam Fidei, & Spei) ne-
ximè obligat per se, sed in illis aliis præceptis, quia
impleri nequeunt sine actibus dictarum virtutum. Quare
in substantia præcepti ab opinione communi non dis-
sentimus, nisi forte in modo loquendi, qui tamen lo-
quendi modus, sustinetur ab aliis Doctoribus, ut videbis
mox num meo 24. & 25. Et, cum etiam usurpetur à
S. Thoma, non est, nisi valde commendandus: sic enim
habet Sanctus Doctor.

21. S. THOMA. Tertio Charitas, (ait. a. 2. q. 44.) est
principia in omnibus virtutibus, ad quas ordinantur præ-
cepta, s' ergo de Charitate dantur aliqua præcepta, debe-
rent poni inter principia præcepta, que sunt principia Deca-
logi, non autem ponuntur; ergo nulla præcepta sunt de
Charitate danda.

Et paulo post. Ad tertium dicendum, quod omnia
præcepta Decalogi ordinantur ad dilectionem Dei, & pro-
ximi; & ideo præcepta Charitatis non fuerint communi-
canda inter præcepta Decalogi, sed in omnibus inclu-
dantur.

22. Quis autem ex eo, quod præcepta hæc inclu-
dantur in aliis, colligit non adesse absolute, & simpli-
citer eiusmodi præcepta? Patet ergo modo ex eo, quod
dicimus, hæc præcepta obligare, & in eis observari in
aliis quis colligere recte poterit, ea absolute, & simpli-
citer non obligare, seu non observari, atque Ad eo (ut
cavillatur Baronis) ea tolli?

23. Hic etiam dem confitemus ex aliis Doctoribus
apud Leandrum in decem Decal. Prae. trat. q.d. 1. q. 18.

T. 2 A.

499 Germana Doctrina R.P.Th. Tambur.&c.

An præceptum dilectionis Dei obliget per se, cum quis
contritionem peccati unum habere tenetur
extra Sacramentum?

Explicatur magis illud (quando non est determinatum
tempus implendi præceptum.)

29. Ad illud, quod notare videtur hic, & fortasse
alibi Baronius, hoc est, quando non est determinatum
tempus, quo aliquid præcepit est adiutorium,
non inducere illud obligationem, donec ab Ecclesia de-
terminetur, alia responso offerenda non est, nisi adi-
noscitur Lectorem, ut legit Dr. Hugo, cuius omnibus per-
specta est sapientia, & quoniam quia illum Tamburini
hic adducit pro sua haec doctrina, debuerat impugnare
accusat legere. Is ergo quartus, quondam Sacerdos
obligantur Missa Sacrificium offere iuxta illud Christi
Domi. Hoc facite in meam commemorationem, Schubert
d. 20. de Euchar. n. 9.

30. DELVGO. Hoc argumentum reverendus ponebat ad
versus P' Vafz. qui la è vobat præceptum Christi de Confis-
sione extra casum necessitatis fore omnino inutile, nisi si
mul præcipere Ecclesia, ut determinaret tempus illius
præcepti divini, eo quod, seclusa determinatione Ecclesia,
nemo posset scire, quando, an quies obligaretur ad con-
fessionem. Vnde insert n. 9. Ecclesiam debere omnino de-
terminare tempus præcepti divini. Similiter ergo præ-
ceptum Christi singulis Sacerdotibus impoñit offendit sa-
crificium, inutile foret, nisi ab Ecclesia singulis determina-
tur tempus, quo obligentur ad sacrificandum. Nemo enim
scire poterit, seclusa tali determinatione, quando oblige-
tur illud præceptum. Vnde primo sequitur, Ecclesiam dicere
omnino illud tempus determinare. Secundo, quando ab
Ecclesia non determinatur, prout de facto adiutorium est
singulis præcepti divini.

Idem DELVGO de Eu. b. d. 16. n. 28.

31. Hinc oritur dubium, quies debet Eucharistia acti-
ex Precepto Christi, & secundum omni alio præcepto Ecclesiastica.
Aliqui dicunt tertio saltem, vel quanto anno, Ita Saviz
& alij. Melius alij, Christum non determinare tempus sed
reliquis determinationibus ab Ecclesia, quando fidem
negligentia id exigeret.

Item de Pcenit. a. 15. n. 39.

Extra mortis vero articulum videtur sat, iuxta in-
tentio[n]em Christi, & iuxta conditionem huius præcepti
(Sacramenti Penitentiae) esse, quod Ecclesia insipiat,
& obliget subditos, ne diu negligant aut difficiant Con-
fessionem. Ceterum immediate, & per se non videtur
præceptum divinum aliquo determinato tempore obligari,
nisi radicaliter, quatenus volunt obligari, pro tempore ab
Ecclesia determinando. Nec mirum, cum aliud præcep-
tum sit præmittendi Confessori ad Eucharistiam so-
mendam, iam ex hoc capite obligantur fratres ad Confes-
sionem præcepto divino, nec oportebat aliam obligatio-
nem seorsim adiungere in ordine ad Confessorem. Hic
Delugo.

Vides, præter alia, quantum haec doctrina facit
modo loquendo Tamburini paulo ante explicato, quod
minimorum aliud præceptum seorsim fieri non oportet?
Iterum tamen proctator, P. Tamburini nomine, illud,
quod supra n. 19. sum protellatus.

CAPUT IV.

De Præcepto Orationis.

1. B A R O N . III. Et quam Christus esse percepimus,
& nunquam in tempore orationis
necessitatem, ferre negat.
Ferè negat? Vbi nam gentium sumus, ut tam mani-
festum insomnum preferatur? Et fuit, qui ex Cantabrigiis
hunc Baronij codicem approbavit, qui facultatem cve-
gandi concessit, qui distrahendi per Provincias permisit
Somersetum.

Caput V. De distractione in orando. 497

Somnium hoc; eadem ratione discutetur, sicut plura alia eiusdem Baronij, nempe oculis vigilanibus percurrente germanam nostri Authoris doctrinam.

2. TAMB. Num. 3. *Duplex est, ait lib. 2. in Decal. c. 4. §. 2. n. 3.)* *Præceptum de orando, idemque est de adorando Deum. Alterum naturale, quia præcisò quocumque Præcepto Ecclesiæ tenemus bona, quae sunt nobis convenientia, procurare, & mala removere. Removere autem tentationes, multaque alia mala & procurare bona, maximè, supernaturalia; & præsertim perseverantiam in bono; non possumus nisi ea expectando, & impetrando à Deo. Hoc naturale præceptum confirmatum fuit à præcepto Dei positivo.: Deut. 6. ibi. Dominum Deum tuum adorabis, & ibid: Oportet semper orare, &c. &c. alibi. Alterum præceptum est Ecclesiasticum, quo obligamus assistere Sacerdoti diebus festis; tunc enim omnes circumstantes una cum Sacerdote offerunt Deo sacrificium, illungue adorans, & orans per orationes, adorationesque à eodem Sacerdote exhibitas.*

3. Docere, adesse præceptum naturale expectandi, & impetrandi à Deo, & adesse præceptum Ecclesiasticum, quo obligamus, assistere Sacerdoti, &c. id negare est orandi præceptum? Sed pergit Tamburinus n.4.

At quoniam obligat prædictum naturale præceptum adorandi, vel orandi? Doctores modo citati varia tempora assignare conantur. Ego hic sentio, quod supra cap. 1. §. 1. à num. 8. dixi de præcepto Fidei, Spei, & Charitatis, non dari scilicet certum tempus, & determinatum, in quo determinè obligat. sed esse illud, in quo obligat indirecè, quando scilicet urget, neceſſitas aliquius boni acquirendi, vel mali, seu tentationis avertende, que acquirere, vel avertire sine Dei auxilio nos non posse, tunc animadvertissum. Vide ibidem dicta, qua haec maximè faciunt. Vide sequitur omittendum eo tempore orare, E.G. tempore tentationis gravis contra castitatem, non peccare, nisi contra castitatem, quia solam ex periculo violanti castitatem, culpabilis est talis omissione orationis. Ita Lessus lib. 2. c. 37. d. 3. fine, apud Castrop. l.c. n. 6.

4. Dicit Tamburinus (obligat, quando urget necessitas boni acquirendi, vel mali, avertendi) tu vero, Baroni, per negativam malignitatem naturæ dicas, eam ferè negare? Conicio, te bonis valde esse cumulatum, te temptationibus non affligi, te nullum timere malum; ac propterea, cum oratione non indiges, putas, nec illa alios fideles indigere. Sed pergit Author eodem n.4.

5. TAMB. *V*erum tametsi sentiremus, directe hoc præceptum nos obligare, non est nebis in eo explicando diu immorandum, cum illud facile ab omnibus implatur; quis enim tam perditus est, ut aliquando Pater & Ave Maria non recites, vel ali modo auxilium à Deo non imploret?

6. Vel à perditis Author dicit servari hoc præceptum, & est, qui dicat, illum eiusmodi præceptum negare?

CAPVT V.

De Distractione in orando.

1. BARON. IV. *E*t inter orandum liberam mentis distractionem (Tamburinus) permittit, etiam dum interfisi Sacro.

Producamus germanam, integrarumque nostri Authoris doctrinam.

De intentione & attentione in orando.

TAMB. Num. 7. *Nisi intendas, orare (ait l. 2. in Decal. cap. 4. à n. 7.) licet orationem ore fundas, vel mente obvolvas, orationem Deo non porrigit; satis tamen est voluntas implitia, seu virtualis: quare si Breviarium legas, v.g. ut studeas, non oras, at si Breviarium legis cum in-*

tentione orandi, etiapsi ab illa intentione actu nali cesses, adhuc oras; quia remonet voluntas orandi nondum reirallata in ipso effectu, quo Breviarium legis.

Requiritur item attentione sive interna, sive externa, quæ triplices est ex S.Thom. 2. 2. q. 83. a. 13. ad Verba, ad sensum Verborum, ad Deum.

3. *Cum nulla intentione voluntariè orare, an sic mortale. Dixi satis Opus. de Sacrific. lib. 2. c. 9. & infra c. seq. repebam. Saltem autem esse veniale, omnes Goponimus, quia irreverentia tandem aliqua est, cum Deo loqui, alio mentem voluntariè divertente.*

Et de audiendo Sacro sic habet germana Tamburini doctrina.

4. TAMB. Num. 9. *Nono* ait lib. 2. in Decal. c. 2.

5. 1. n. 19.) desideratur attentione, estque communis quæatio cum intentione ad divinum Officium. Necessarium est attentionem internam, hoc est internam applicationem mentis ad Missam, vel Officium, scilicet ad verbas, sive ad verborum sensum, sive ad Deum, docent communiter Doctores, Vasquez, Sanchez, Sanc. immunitique alii citati à Diana p. 3. de Horis Can. ref. 2. vide etiam p. 3. tr. 4. ref. 20. ibi. de Missa. Oppositum, id est, solam exterram satis esse ad evitandum mortale, decuerunt antiquiores multi. Sylvest. Duran, Medina, S. Anton aliique, quos referit Diana. Ex recentioribus Coninc. Gasp. Huritad. Dian. & probabile vocata Lef. Henric. Villore. Laym. Novissime deinde I. Delugo de Euchar. d. 2. scilicet 2. n. 27. prædictis citatis, optimis rationibus id confirmat. Unde & ego, sicut in Opus. 3. de Sancto Missæ l. 2. c. 3. ita hic idem probabile indicio.

Hac autem externa attentione consistit in negatione distinctionis externa, id est in negatione eius negotij, vel occupationis externa, que ex se distractiva sit mentis ab applicatione Missæ; quale est v. g. velle Historiam legere, confabulari, ludere, depingere, scribere, & similia.

Ratio potissimum huius probabilis sententia est, quia falsum assumunt adversarij, dum contendunt, actuali internum attentionem esse de substantia orationis, unde cum Ecclesia præcipiat orationem, necessaria est, præcipere etiam dictam attentionem; falsum inquit, id est, quia omnes facti oportet absque ea posse consistere orationem.

Paret id in forma Extremae Vocationis, que est substantialis oratio, & iamē & Sacerdos sive voluntarie, sive involuntarie distractatur, adhuc conficit Sacramentum. Si enim est igitur, substantiam orationis non dependere in suo esse ab actuali attentione. Paret iterum, quia, orare, est loqui cum aliis, ac certè ego tecum loqui possum, licet non attendam. Vt esset si ex scripto, vel verbis memoria traditis, tecum agerem, immo & cum Rege, & cum Principi, interim aliquid aliud cogitando. Paret tamen in eo, qui ex scripto, vel sive interna mentis intentione loquenter curcum excommunicato vitando; vel professionem in Religionem emitteret. Nam & ille in excommunicationem incidet, & hic veram emitteret profissionem; si intendis iste ille loqui, & hic emittere. Aliud enim est intentione interna, quæ omnino est necessaria, de qua locutus sumus numeri. & sufficere virtuale diximus in Opus. de Sacra Missa lib. 2. c. 1. §. 2. aliud attentione interna (quam non esse sub mortali, sed sub veniali), super lib. 2. cum de oratione necessariis, hic affirmamus.) Cum enim ex dictis attentioni actuali interna non ingrediatur orationis essentiam; unde certo habes, Ecclesiam, quod eumque orationem præcipit, præcipere & attentionem? Nisi certo habebas, non debesonus tan gravis legis certo fidelibus impunere.

Alia minnitiora in hanc rem, præseruum vero oppositorum solutiones vide apud citatos.

6. Ista vero cum tot insignes Doctores hanc amplectantur sententiam (sed cum illa additione de attentione externa, & item de peccato veniali, quæ tamburini Baroni, alto præteris silentio & non vides, liberè non permitti, id quod sub peccato, quamvis veniali, prohibetur)

T. 3. betut

498 Germana Doctrina R.P.Th.Tambur.&c.

betur & quorum aliqui sunt de tui præstantissimi Ordinis familia, cui in unum Tamburinum, tanquam in unicum tuum feriens scopum collinas? Misericordia mea, cuius Præceptor, quia extollitur a Theophilo simul, ut putatas, tuo, in tam gravem incidit invidiam! Si Theophilus aliquid contra vestrum Ordinem deliquerit, ad me decern re, nequaquam pertinet. Pertinet vero toti Vestro Sanctissimo Ordini enarrare id quod vestri venerabiles Patres, qui Calanissetam Siciliæ civitatem, Patriam mei Præceptoris, & meam, paucis ante annis, incoluerunt, satis norunt; quanto scilicet animi affectu Tamburini Patens, cuiusque Familia in Patres Dominicanos cerebatur. Ego nomine Agni ha Tamburini, nobilis Matrona, neptis Baronis Milicinæ, relicta Vidua, pene iuvenis habitum Sororum. Dominicæ assumptæ, eodem que humili, sed ipsi gratissimo vestimento induita, ciudam Ecclesiæ per annos ferè trigesima Patrum vestrorum familiaritate semper ufa est, ac tandem in eodem habitu sancte obiit. Quid ergo adversus eius filium, quem Thomam nominari in obsequium S. Thomæ Aquinatis etiam Mater soluit, tam severè agis, Baroni? id ne gratus tuus animus permittit? At dices. Hæc ignorabam. Respondeo. Ideo nullus tibi ignotus erat vulnerandus, ne incideres, ut imprudenter incidisti in illud S. August. in Psal. 54. Et plenus que cum tibi videris odisse inimicum, fratrum odisti, & nescis.

CAPVT VI.

De Die Festa.

BARON. V. **A** quo (Sacro audiendo) eximit eos (Tamburinus) qui avidius lucro inhiant, quod illis perire, si ad Missam accederent.

Videamus nunc in germana doctrina Authoris, quantum clauderet hæc Impugnatio, ut vel puer perpicuum esse posse.

2. T A M B. Num. 5. **T**ertio excusat à Missa, ait lib. 4. in Dec. cap. a. § 2. n. 5.) omne iussum, ac probable periculum notabilis mali, vel amissionis boni, sive timeatur damnum in vita, sive in honore, sive in bonis.

Et paulo post. **Q**uod mihi contigit in Collegio Montis Regalis, cum eius Praefecturam gererem, ut Lectionem à seria lectionis tantisper apertam, breviter enarrabo. Emerit Collegij Procurator, ut stabulo provideret ex area cuiusdam coloni non paucas palecarum mensuras. Interim ergo, dum paratur mulier ad eas transportandas, incidit dies festus; quare à me Procurator exquisivit, an rusticus ille nosfer, quem ad paleas custodiendas addixerat, obligandus esset ad Missam audiendam. Ego, sive Religione Sacra tamen, sive dampni securus, dixi, custodi indicaret, ut Sacro interesset. Addidi, tantum preceptum milii videri non esse transgrediendum propter eas paleas, quamvis non exiguus pretij, qua difficulter, imò vix farto erant obnoxia, presertim in ea tam modicu[m] tempore uincis, vel alterius horula, quod in itu reditu, Missaque consumendum erat. Ita igitur factum est. Verus quid deinde est consequentia? Eo temporis momento, quo longè absuit custos, ignis repente, nescio è quo loco vicino casu accensus, in arias paleas incendit, toras incendit, ita, ut cineres per arcana sufficiat, non iam paleas, imò ne palecarum quidem pauculas reliquias invenerit, regressus ad custodiā posse Missam famulus; qui statim me convenit, de infortunio docuit, fatiguo ipso me monuit, ne multum difficultes, sed vero prudentes in similibus se exhibeant Confessariis.

4. Consideret hic Lector, an Tamburinus, qui tam religiose uollet, famulum Missam non opūltere, sit census ut blaterat tam immicidit Baronius! Culculum Religionis, virtutumque exercitum omnino tollere, & Orationis necessitatem ferè negare. Ipse autem num. 7. seq. sic pergit.

T A M B. Num. 7. Sed video ad difficultatem posterio-

rem in titulo indicatam, an Missa omitti possit, ut tibi adesse? Communis hoc mihi videtur quia sua comit. As ribus servitibus varare? & ut affirmative de confirmatione de hac erit sententia. Rationem nivisque de Alina ibdem proferemus.

6. Quoniam vero Author si huc remittit ad ea, quæ infra dictarunt, ca nos, ne discedamus ante mysticam, hic tantisper sistamus, atque illa de nostro more pastorem, ut, quam solida sit eius doctrina penoscatur.

T A M B. Num. 8. An sciuī dāmī gravis uina (in lib. 4. in Decal. c. 3. § 2. n. 8.) nobis concedit opera servilla, sic etiam concedat spes lucris notabilis. An sciuī, ne amittam vindemiam, possum die festo can facere, si etiam possim vacare labori, quo notabile milii lucrum conquiram? De extraordinaria lucro sermones facimus, nam fecus, culibus artifici per diuinam mercidem integrus essem, laborare; quod ex hoc præcio capite ei nequaque concedi, certum est. Respondeo, quoniam Suæ loc. c. cap. 33 à n. 8. & Castropolanus tom. 2. d. un. de fest. obit. p. 1.c...m. 3. inclinat in sententiam negatam, tamen affirmativam sententiam esse probabilem. Ratio est, quia ut notat recte Diana p. 2. tr. 15. Miscell. 34. fin. & Sod. in consil. 5. c. 2. dub. 190 notabile lucrum amittere, grave damnum est. Adde, non esse existimandum, piam matrem Ecclesiam velle obligare fideles ad rem oppida diffundim, qualis est ob abstinentiam servitum amittere centen, decenios, mille, plures aureos, quod certè con sequentur dicendum, est, si semel probabilitatem nostra sententia ducatur.

Fazet denique Pontifex, qui cap. licet de Peritentia. si Halecum punctionem die festo (excipi feta silencia, sed non sub mortali, ut monet Saneb. in conf. l. 3. d. 20. n. 4.) que certo ampli tempore nostra maria exercutum. Fazetque DD. Caet. Nazar. Soris, aliisque apud Sanci. l. c. d. 20. num. 5, qui ex paritate cum dictis hæclicibus punctionis tymorum eodem festo, ne magnum lucrum amittere, concedant. Scio, hanc concessionem ad aliquos nobis ad recessarem, seu militarem publicam, ne uillis immuni hac deficiant, & ab aliis ad dispensationem; nam propria ibidem Penitentia imponit pectoribus, ut den alijs elemosynam pauperibus, vel Ecclesiæ vicini. Verum ad predicti lucri necessitatibus ab aliis predidit illas reduci, nec ullam ex accepto, sed solum ex confite dandum esse elemosynam, etiam scio.

7. Notasti verba illa (Lucri notabilis. De extra ordinario lucro sermones facimus. Notabile lucrum amittere damnum grave est. Centum, ducentos, mille etiam vel plures amittere; Ne magnum lucrum amittere, & nihilominus Baronius audet reprehendere Tamburinum, quasi exonerat eos, qui avidius lucro inhiant, quæ certè verba ostendunt, quodlibet lucrum sufficere, cum avidius lucro inhiant, vel paucos lucrari arguit, afficit. Verum Baronius dum invidiam eventiat adversus hominem innocentem, eiusmodi penitutions nil moratur.

CAPVT VII.

Repetitio aliquorū ex distī.

1. BARON. VI. **V**iduus putas alia præcepta emendare? **Q**rum, qui parum posse habet eminum maximum Charitatem in Deum, Orationis, & Cœli Divini?

2. Hæc, ut in superioribus vidisti, manifeste ludibrio falsa veri saporis sunt, ex iis videlicet, que à porta fagiunt churnea; quæ ramen, quia vera sunt, iugia contra Tamburinum intorta, patienter ab ipso ferri, et cuius uia probitas exposcit; pro certo habero.

CAPV

CAPVT VIII.

De Ieiunio.

1. BARON. VII. A leiunij lege eximit omnes artifices, & ferme coniugatores.

Parcius isthac, Baron. Omnes artifices & coniugatos scilicet omnes? Certe nimis audacter loqueris. At ne ita loquaris, lege, quod Artifices, unum verbum, quod addit Tamburinus, & tuam exaggeratam hyperbole agnosces, te ipsum pudebit in posterum dicere (owanes) D. Hieronymus in Dialogo contra Luciferinos. Hanc igitur haec in (inquit) quam totis virtibus misiti de qua nobis minitari, uno, (ut aiunt,) digitulo repellam. Simili quoquam dicendi colore efferae ego. Haec haftam, quam misisti, & uno dumtaxat verbulo repellam. Et quod tandem illud est? En (Laborantes) legamus Authoris doctrinam de Artificibus; nam mox de coniugib[us].

2. T A M B. Num. 18. Officium, seu Arsicat lib. 4. in Dec. e. 5. §. 7. n. 18. quam quis exercet, si sit ex se laboriosa, hominem per se liberat a Ieiunio. Ita DD. citat, & pessim. Et ita quidem, ut etiam in illo exercitu quis inveniatur, posse tolerare Ieiunium; abinde ad illud non astringatur. Ex declar. Eugenij IV. anno 1442. in Compend. Privil. Fratrum Minor. ver. Ieiuniūnum 2. apud Fag. p. 1. Eccl. 4. l. 1. c. 8. n. 15. quia semper aspicitur a lege id, quod est communiter, & per se. Quare posteo quod lex universaliter omnes a tem laboriosam exercentes exclusit, non erit hic includendus. Ad hanc rationem, quia laboriosi artibus vacantes, frequenter indigent refactione, ne in debilitatem, quando minus putant, labentur. Hinc Avator, etiam robustus, patientissimusque iudicata (contra Reg. l. 4. c. 16. n. 216.) in modo etiam ditissimus ex declarat. cit. non tenetur ad Ieiunium, quia per se omnes Avatores exceptantur? Et, ex alia parte Ecclesia non intendit prizare fideles sua officio, modoque vivendi. Praterea, quanvis exercitia ex se non laboriosa obligacioni Ieiunandi subiectant; tamen si quis ita sit debilis, ut suum officium alias leve, ipsi sit laboriosum, a Ieiunio, per accidens, hoc est, ratione sua complexioris, excusat. Ita Th. Sanch. in conf. 1. 5. c. 1. dub. 6. in 8. Reg. loc. cit. n. 219. quia Mater Ecclesia cum tanto dispendo obligare fidèles non intendit. Hinc Scriptores v. g. obligantur ad Ieiunandum, quia iuramenti officium levius est laboris; & forte modice Ieiunans, melius scribet ac facilius, quam cibos referens; tamen si cui Notario ita laboriosa succedit scriptio, in fine duplice refeſti ne suum munus obire negocat, certe excusat. tamen, ratione sua complexioris.

3. Hac doctrina ante oculos in tota hac materia per diligenter habenda est. Et enim frequenter, ut in aliquo Doctore invenias, excusari quempiam a Ieiunio, sed per accidens, tu vero credas excusari per se, regulamque ad omnes alias nimis legitimè deducas. Nudus tertius fuit, quia referret, quemdam Theologum non vulgaris litteratura excusasse a Ieiunio horum, equo iter gentem; addebatque Theologus (ut idem refirbat) rationem, quia facilius ita maie hominem tractabat per integros dies, ut satis laboriosum fuisset illud iter equestre. Quibus verbis clara excusatio per accidens fuit non per se, ille tamen, qui solutionem narrabat, acriter contendebat, Theologum in ea esse sententia, ut iter equo agentes excusandi fuit a Ieiunio. Cumque ego inculcam eiusmodi excusationem requagiam esse universalē, sed tali peculiari persona additam suisse, nuncquam consensit vir veritati manus dedit. Deus immortalis! quantum referit non apices rerum aspicere; Sed interiora carum viscera penetrare?

4. Si queras, quanam sunt officia ex se laboriosa? Dico ea sibi, que exercentur cum magna agitatione membrorum corporis, tunc enim multi spiritus consumuntur,

unde & ciborum auxilio opus est, & inedia, qua magis copius exedit non est addenda.

Porro plura sunt exercita clare laboriosa, plura denique, de quibus qualia sint, dubitatur; suo igitur ordine breviter singula delibemus, &c. Hæc omnia Tamburini.

5. Quid hæc mea notatione sit opus; cœcus intuebitur, quia enormitate falsum sit, à Tamburino omnes artifices a Ieiunio liberati, sed veniam ad Coniuges, & vi-deamus, san fallacia alienam trudit.

Declaratur illud (de Coniugatis.)

6. T A M B. Num. 37. Coniux non raro (inquit ib. n. 37.) excusatione ducta ob ipsa conditione Cagingij, liberatur a Ieiunio.

Liberatur autem prime in eo casu, quo non possit alterius reddere debitum, si ieiunet. Ita D. Thom. S. n. b. lib. 9. de matr. d. 3. n. 10. Loff. s. c. 2. n. 44. Ioan. Sanoh. d. 5. 4. n. 25. alij. Ratio est, quia ius iustitia privatae precepto. Ecclesia, non lenientis cum tanto rigore ieiuniū. Ita Ledesma p. 2. quæst. 4. art. 2. vers. Ex praedictis colligitur; quia faceret contra ius alterius, dum ad redendum illi debitum, se noscibiliter impotest reddit. Tunc autem hic casus locum habet (quando coniux non solum debilitatem contraheret ex eo, quod cum ieiunio debetum redideret. Debetum, inquit, moderatè ab altero petitur, quia moderatio attendenda est, spectata qualitate coniugum; inquit enim, fortiorisque sepius, fines, imbecillierisque regias matrimonio uti convenit. Cum ergo quid non teneatur reddere, nisi iusta qualitas sua complexionis, ad quod solum, & non ad amplius virtualiter consensit coniux, cum matrimonium contraxit; ideo solum tunc debitum coniugal contingit a ieiunio immuno reddit; Quod si precibus, alijs modo posset coniux removere alteram a petendo debitum, adhuc tamen non teneretur nisi hoc remedio atque adeo posset non ieiunare, & sic reddere. Ita Thom. Sanch. loc. cit. Ratio est, quia personalis obligatio est ex iustitia, quia non obligat, nisi ad reddendum personaliter debitum non vero ad coniugenda, vel ponenda remedia, ne alter peteat.

7. Negligi item ieiunij preceptum non potest, ut potenter, seu etiam ut potens quis sit ad petendum debitum a coniuge, Ita Thom. Sanch. ibid. quia solum obligatio iustitia reddendi debitum excusat a ieiunio, at coniux non habet obligationem iustitia petendi, sed solum reddendi debitum.

8. Scio quemdam concedere solutionem ieiunij ei coniugi, qui nisi comedat, est ineptus ad petendum debitum moderate; quia sicut faber dives, inquit, ne suum officium, ad quod ius habet, deferat, potest laborare, & consequenter non ieiunare; Sic coniugatus, ut suum officium usus marimonij, ad quem ius habet, non amittat, poterit non ieiunare, non quidem ut sit valentior, & poterior ad extraordinarias copulas, sed ut si potens ad petendas copulas moderatas ad quos ius habet. Verum nulla ratione placet haec concessio, non solum, quia ferè sic omnes coniugati liberarentur a ieiunio, siquidem pro omnibus est illud sine Cerere, & Baccho friget Venus, idemque possent coniuges prætendere, quoad comedendum carnium, quod certe esse inauditum; verum etiam, quia cum ius marimonij quod per concordiam sit liberum coniugibus, prævaleat lex ieiunij, quae est obligans. Sicut quia fideles omnes tenent inter se Sacra diebus Dominicis, non potest quis excusari ab illo, quia vult nisi sua libertate, quia se conferat iisdem diebus Dominicis ad verandum, & sicut quia Sacerdotes omnes tenent recitare Horas Canonicas, non potest quis aliquem Sacerdotem exsuffare ab iis recitandis; quia si vult nisi sua libertate, quia Bravarium suum projicit in mare. Et ratio horum omnium est, quia idem præcepit, quod obligat ad finem, obligat etiam ad media proxima, & necessaria ad illum, & ne tempore, quo præcepit urget, ponantur impedimenta voluntaria ad eius executionem, ut alibi a nobis dictum est.

500 Germana Doctrina R.P.Th. Tambut. &c.

Neque obstat paritas duxit ab Artifice dixit; cum a lex ieiunis absoluere nos obligat opifices laborantes: Vnde non est ieiunum, quod eisdem non obliget, si diuines sint, pr. accidentis enim est eos esse locupletes; at lex ieiunis obligat etiam per se coniuges: unde si ob solam rationem coniugis, nisi alia addatur excusatio, dictam legem a se nos possunt excutere.

9. Illud approbo, si adverterat coniux periculum incommodo in aro, posse petere, etiam si ut petat, opus sit ieiuniu[m] frangere, quis tum illud periculum equivaleret petitioni, & petitio huius redditionis, id quam urgat iustitia ratio. Idem puto (non enim absimili est ratio) si nisi petas, ingreas malam suspicionem in altero, quod adulteraveris; vel aliam adamaveris.

10. Liberatur secundo Vxor, si ex ieiunio reddatur ita extraordinariè pallida, macieque confusa, ut timor rationabilis sit, ne a viro minus rationabiliter ameritur. Ita Sa[nta] ver[i]c[i]tatiu[m] n. 9. Thom. Sanch. l. 9. de matr. d. 3. n. 11. Ioan. Sanch. d. 5. n. 24. praeceptum enarracionis quieto matrimonii statu, quem certo, sine debito amore, periclitari necesse est, obstat non debet.

11. Liberatur tertio si eadem uxor ita prohibeatur a viro ieiunare, ut si ieiunio, rixa oriantur, & notabilis discordia. Ita Thom. Sanch. loc. cit. num. 13. alter. Sanch. l. c. num. 26. Fag. pr. 4. Eccl. l. 1. c. 9. n. 8. quamvis peccet vir, si id sine sufficienti causa faciat; uxor tamen si obedient, non delinquit, propter rationem num. precedens, dictam.

12. Liberatur quarto uxor Catholica si prohibeatur a viro heretico ieiunare, siue non in contemptum Ecclesie, vel praecepti ieiunandi, sed ob alias causas pura ob incommode parandi cibos Quadragesimales, ob dispensationem eos emendi, vel quid simile, Ita Azor. p. 1. l. 7. cap. 18. q. 7. Fag. l. c. 10. Trull. l. 3. In Decal. c. 2. dub. 7. n. 22. Ratio est. eadem, vel ferè eadem, ac modo dicta.

13. Liberatur quinto (ut id hac occasione dicam) puella rubore volens, si ex continuato ieiunio Quadragesimale (nam in ieiunio emo, vel altero quod incidit infra annum, vel vix locum habere potest). Speciositatem faciei notabiliter amitteret. Ita Thom. Sanch. l. c. 12. Ratio est, quia puella honestum matrimonium auctoranti notabilem damnum infert specie deperditio; Sed quod signum tanta iactura? Quando ita colorem dependeret, macieque coniurheret, ut ea visa, statim de dicta macie extra suum morem notaretur. Haecopus Tamburinus.

14. Vnum hic à Leſfore efflagito, ut omnes conditiones, & limitationes haec in re à Tamburino dilucide explicatas expendat, & ita, inde colligat, an ipse omnes fece coniugatos exinanit à ieiunio, & eos, quos eximit, an sine rationabili causa, & absque doctris, piisque Authoribus immunes reddat. Expedit hic audire alium à Tamburino. Is sit idem Pasqualius, quandoquidem innumeros alios Doctores inducit Dec. 280. de Ieiunio.

An coniuges excusat, si non ieiunent, quando impedirentur, ne sibi invicem possint reddere debitum.

15. PASQUALI. Committitur affirmativa respondetur. Ita Caiet. Armill. Medin. Lazar. Manuel. Ledesma. Vazant. Angles Eliaco. Sanch. Less. Molles. Teles. Reginald. Fillius. Fagundez. Layman. Bassus. Sylvius. Bonac. Graff. Ludon. Tabien. Villalob. & alij.

Hac sententia pro certa habenda est, quando tamen ieiunium impedit, ne debitum posset reddi. Nam in hoc casu concurredit duum praecepta, nempe praeceptum iustitia reddendi debitum, & praeceptum Ecclesie de ieiunio. Tum quia obligatio iustitiae est strictior, & proprius ius alterius praefectus obligationi virtutis, qualis est abstinentia. Tum quia Ecclesia non intendit obligare ad ieiunium, quando impedit obseruantiam aliorum praeceptorum, preferimus que concernunt iustitiam. Tum quia praeceptum reddendi debitum est naturale divinum, & ideo anteposendum

praecepto humano, quale est praeceptum ieiunii.

15. Et paulò post. Sed difficultas est, quando coniuge censetur solitus ab obligatione secessandi, ut p[ro]fit reddere debitum.

Respondo, tunc esse solutum ab obligatione ieiunandi, quando non posset sine notabili delitate reddere illud debitum, quod teneat reddere ex iustitia. Tinetur autem ex in 4. dist. 32. qua[ntum] st. unice primo ad tertium, & cum pluribus nota. Sanch. l. c. disp. 3. n. 5.

15. Et paulò post. Denique (ut notat Ledesma) te pradielli colligitur, quod uxor peccat, si se ita ieiunio efflagi, ut se importem faciat ad reddendum debitum. Ex ratio clara est, quia voluntarie latit uirum circa dominum sui corporis, quod ipse habet, & unde deteriorum factum alterius in ordine ad quem ipse habet ins. & ideo peccata iustitiam.

CAPUT IX.

De Filio erga Patrem.

1. BARON. VIII. Officium colendū Patrem remitti filii, si prebabilitate patet; non tamen coveting fidem non admodum fandū servasse, & sic adulterio patuisse nasci.

2. In primis id non esset patris colendi officio difficile, tunc enim iam non ut suum patrem Caius reg. ill. v. g. Titium agnoscet, sed pro suo patre agnoscat adulterum. Quare tota difficultas in eo veritatem dicit, quandonam Caius v. g. poterit sue maris Berta sumrum negligere, & alium tanquam suum patrem revertri? quam difficultatem mox explicabit meus Tamburinus.

3. Deinde displicet hic maximè, quod Baronius impetrat Tamburino, quasi dixerit, posse Caius negare Tito marito Berta reverentiam filii, ex eo, quod ipse Caius potuisse, ex adulterio nasci. Profecto tantum scititum fuisse à quolibet indeclusum prolatans Baronius mihi iuraret, fidem ei habere non possem. Nam si, omnes quotquot homines sunt, fieriunque, & erunt in mundo, essent probabilitate spurci, vel illegitimi, quia omnes partim portuerunt, patrim potuerunt, & adulterio nasci. Sed iam video, quid vult dicere Baronius: vult enim iterum subintelligi illud (probabilitate) ita ut sensus sit si probabilitatem patet, matrem fidem non servasse, & se probabilitatem ex adulterio nasci potuisse, &c. Verum, nec hoc mihi fecerit: nam dilecta locutio fuisse, dicens (si putat se probabilitatem nasci ex adulterio.) Ita quidem. At soleme ei calumniosibus, immisere possibile cum actuali, & sepe patere, inde & prontiniare, se v. g. offensione esse ab adulterio, quia ab eo offendit potuisse.

4. Venio nunc ad elucidandam veram Tamburini doctrinam. Nobile stratagem, in his suggestiōibus educendis, later in Baronio: Loca enim, in quibus de argumento Tamburinus tractat, religiose tacet, rimatum ne (ut suscipio) viso loco, mendacium larum deponeat cogatur. Cum autem difficile euipsum sit, totum librum evolvere, ut Doctrina reprehendi inventetur, constat, haeretique summa impostura, id autem mihi nullum fecit negotium, siquidem epi cuiuscum amici in mei praeceptoris doctrina versatilium, sicum invenio quidquid invenire oportet. Facer nihilominus quoniam in loco de hoc puncto, quem per manus habemus, loquatur Tamburinus, fuisse difficultimum explicari, quia ne umbras quidem eius, quod illi impunitat Baronius in doctrina germana Authoris appetit. Logicus autem, ubi hac de re loquitur, contra eum dicens habens, hic est, nempe lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. tñ. 1. gitimus, sed disertissime in alio loco mons, affectando num. 10. mco.

5. Tamb.

Caput X. De Matrim. Filij incons. Patre. 501

6. TAMB. Quando ancesps (ait) est, virum si legitimus, an naturalis, cum certus sit, ut esse filium v. g. Berte, qualis eris reputandus? Dico, esse reputandum legitimum. Ita Delugo de Luft, tom. I, d. 15, lect. 2, n. 25. Meriol, Barb. Baldelli, Franc. Delugo aliquis quos citat, & sequitur Bardi d. de consil. c. 7 q. 11, quia culpa patris est dubia, pena illegitimitatis infligenda tibi Filio est certa. Ergo, si ejes reputandus illegitimus, pro culpa incerta Patris datur pena certa tibi filio. Adde, quemlibet esse damnatum, quanto minus potest, nam propter eandem rationem si dubitetur an aliquis sit spurius, id est ex coitu damnato, an naturalis, naturalis est reputandus. Ita Menoch. I. 1. præsumpt. 19. n. 28.

Hinc expositi in Hospitali possunt sine dispensatione ordinari, Beneficia acceptare, ad Prelatura ascendere, &c. Ita iudeo apud eundem Bardum quia cum nesciat, an sint illegitimi, legitimi reputantur.

Illi adverto, quoad effectum acquirendi hereditatem ab alio possessam, non posse hunc dubius illegitimus recurrere ad predictam doctrinam. Ita Castrop, tom. I, tr. 1, d. 3, p. 5 a. n. 3. Ratio est, quia ille alius est certus possessor, at dubius de facto pro ea edere certo possessori non debet. Hactenus Tamburinus.

6. Ex hac igitur doctrina clare colligitur, quod si Caius filius Berte, quando ancesps est, an sit legitimus, an naturalis, debet se pro legitimo habere, & consequenter maritum Berte, hoc est Titium, pro vero Patre, cognoscere; ita si idem Caius est ancesps, an sit spurius ex adulterio matris, debet se pro legitimo tenere, quia paro modo culpa matris dubia legitimati filii nomine non debet, atque adeo negare ipsi non licet, Titium esse suum patrem, illumque reverentia debita non colere.

7. At dices, hic sumus in dubio, quid si probabiliter putaret Caius, se natum esse ex adulterio?

Respondo de hoc non agit Tamburinus, sed certè affirmo clare ex ipsis principiis colligi, etiam cum debere suam legitimatem illam servare, sequere Patri Titio, hoc est Berte marito obseruantem praefere. Ratio est, quia ut in superioribus vidimus, solemnis Tamburini doctrina est, probabilitatem dirigentem actiones tunc adesse, quando contrarium non est certum, seu non est moraliter convincens. At in hoc eventu cum certum sit, Titium esse Berte maritum, certum item hoc matrimonium fuisse in facie Ecclesie celebratum; certum etiam Titium cohabitasse in eodem tempore, & lecto cum Berte; ex etiam moraliter certum, Caius esse Titij filium, & ita debere in utroque foro indicari, praesertim, quia delictum (maritus) non præsumitur, nisi probetur, & consequenter quod si filius ex adulterio, non est proxime probabile. Adde id, quod supra diximus ex Tamburino, quod hic, & alibi iterum, iterumque repertere non gravabor.

8. TAMB. Atque haec ratio (ait lib. I. in Decal. c. 3, §. 3, num. II. infra) salutem doctrinam probat (id est nos posse sequi opinionem proxime probabilem) etiam altera pars sit probabilior, & modo major probabilitas alterius dicti patris non sit tanta, ut dejecta à probabilitate illam oppositam, quia uno, expulsam iam probabilitate, non est minima, si inclinari ad assentendum illi opposita nequeat intellectus.

9. Quoniam ergo Titius maritus Berte habet tantam probabilitatem de suo filio, (etiam ad certitudinem moralem non pertingeret) deicicetur iam illa probabilitas, quia apparet in Caio volente foris negare, se esse legitimum, & patrem Titium non revereri. Quare Caius probabilitas, si qua esset de illegitimitate, vere probabilitas non est, nec minima, nec tentans, quia à finibus probabilitatis est expulsa. Vides Baroni, sanam, solidamque mei Praeceptoris doctrinam. Alter locus, nbi distillissime docet, à predicto Caio debere rec. gnosci Titium maritum Berte, ut patrem, est in Tomo de Sacramentis c. 10 tract. de Irregul. c. 10. §. 2. his verbis.

Qua ratione dubitatio de illegitimo Natali removatur.

TAMB. I. Qui natus est (inquit) ex coniugata, presumitur legitimus, nisi contrarium clare appareat, siquidem possit esse, si filium ex matrino. Is enim in iure filius est, quem Nuptia demonstrant. I. quia Mater, si de in ius vocando. Et in dubiis (ut notant Menochius, Mascardus, Merolla) semper præsumitur id, quod honestum est. Hac ibi.

Si ergo Caius, donec contrarium clare appareat, legitimus se tenere debet, non poterit ex gerhana nostri Thomae doctrina, quacunque probabilitate posita, Titium sue matris maritum non revereri ut patrem.

CAPVT X.

De matrimonio Filij inconsulto Patre.

1. BARON.IX. Ndalget etiam illis (Filiis) ins. incurrere matrimonium cum dispari, Patre inconsulto & inviso.

Quam aride id affers, ad excitandum odium? Verum legem, quam plene & sapienter Tamburinus ratiocinetur ex S. Thomae principiis. Tu vero, ut meum Thomam, suggilles, nihil penit habes deserere tuum S. Thomam, quamvis eius doctrinam sequi profitearis.

2. TAMB. Certum, exploratumque est (ait l. 5. in Decal. c. 2. §. 3. n. 2.) si Filius invitus parentibus incurrat matrimonium cum dignis, & aliqui nullum sequuntur incommunicum, non peccare lebitur, imo ne versaliter quidem, si prius modestus à parentibus facultatem patrini tamquam negotiari exortaverint. Ratio præfissima est, quia in electione status, & maxime matrimonii, filii nemini subduntur. Ita S. T. om. in 4. d. 29. quest. unic. art. 4. Ita Sanchez, lib. 4. de matr. d. 22. n. 24. Ita catervi.

Hinc regulariter non tenetur Filius implore sponsalia, q. absque eius consensu Pater promisit, sic enim tenetur ad matrimonium. Agit de hac re dilucide Sanchez, ibid. d. 23. n. 3.

3. Hinc etiam merito Tridentin. m. l. ff. 24. c. 9. de reform. matrim. ipso facto excommunicant impedientes matrimonia; que excommunicatio licet solum sit contra eos, qui cum habeant iurisdictionem fori externi in subditos, eos à matrimonio iniuste impediunt, ut clare colligitur ex contextu Trid. quales sunt Episcopos, & Principes secularis (excipiunt Rex, & Imperator, quia hos operaret ex primis, excipiunt item Parochus, quia fori externi iurisdictionem non habet in filios) tamen tam rigida prohibicio ostendit sensum Ecclesie nolentis, ut matrimonia impediatur. Et merito, nam independenter à lege positiva, ex se culpa mortaliter est, impedit in re gravi ius alterius. At vero, ut diximus, in status electione quilibet sui iuris est, atque adeo nec a suis, nec ab aliis, si peccatum mortale iij vitare velint, impediendum.

4. Dixi (in iustis) Nam quando adest insta causa, ut quia matrimonium est indignum, vel quid simile, non peccat Princeps, vel amicus modi iuribus absque vi, vel meru impediens; ut est concors DD. sententia ipsa lumine rationis comprolata. Ligo Sanchez ibid. d. 22. num. 7. Dicitur igitur sola superest, an cum indignis possint filii licet contrahere, patre, vel genitivis differentiis? Et quidem licet alii, nbi videatur non posse, idque sub mortalitate, quod certe valde probabile est. Ita Solius, Cordubensis, Alijone Sanchez, l. de matr. d. 23. n. 3, quibus addit Bellarm. l. 1. de matr. c. 19. prop. 3. & in fine. Factor tamen probabile item est, ac tutum, quod possint. Ratio præcipua est modo dicta filium scilicet omnino liberum esse, nec alicui subiecti in hac re. Addit S. Thom. 2. q. 1. o. 4. art. 5. in corp. II. iis, que ad propriam corporis sustentacionem, proliisque generationem attinent, omnes homines esse patres. atque adeo, ne filios quidem in his dubiis subiungere parentibus,

502 Germana Doctrina R.P. Th. Tambur. &c

ibus. Et recte dicit Sanchez adeo filiam liberam esse, ut etiam ante vigiliū quicunq; annū nubēre valeat, etiam indigno, & sine patris consensu, ne alias matrimoniū libertas impeditatur, deturque pueris ansa occulē delinquendi.

5. Illud aderit, esse convenienter, ut saltem à Pare consilium petatur; siquidem, in re tenti momenti, congruit patris consilium explorare, licet sine obligatione sequendi. Et quanq; Sanchez l.c. arbitretur peccare mortaliter filios, si, in matrimonio eligendis, à parentibus eiusmodi consilium non expostare, ego patrem, pace tanti viri, huc sententia non assenser. Vix quid enim tantum peccati mortali onus si eis tandem consilium patris respire concedat? Adde primo si non nisi causa consilii parem docere de meo matrimonio debeo, posse fortasse me à prudentiore vivo illud petere, & sic non indigere paterno.

6. Adde secundo. Cum nos, & ipsi semet Sanchez, agamus in praesentia de filiis volentibus contrahere cum indignis: si sub mortali obligaremus filios ad patris consilium expostendum, illos regulariter conficeremus in pericula rixam. Ceterum enim erit, patrem contradicimus, cum agravio de sua familia dedecore; multo magis si conflans supponit filius in arrepto proposito contra patris aperatum consilium, quam constantiam licere sartam telam servare posse, merito fatur idem Sanchez.

Pater ergo fore videtur, curare ne ignoret pater, quam si noscat & coram, eius autoritas deficiatur.

7. Prudenter paulo post Tamburini sit monet. Hac dicta sunt, quando ex eiusmodi matrimonio non timetur fore, ut sequantur gravia mala, sive scandala sive alia incommoda, tunc enim, ut notauit Sanchez l.c. num. 11. contra Charitatem, ex alio capite, quam ex solo parentum involuntario, peccati labes posset emergere.

CAPVT XI.

De Voto Paterna mortis.

1. BARON. X. **P**ermittit filii vota paterna mortis, ut vacuam hereditatem adeant.

Verba haec sunt accusatis: sed que sequuntur sunt verba innocentis rei.

2. TAMB. Inquires primo an sicuti (ait, l. 5. in Dec. cap. 1. §. 2.) inimico licet velle malum punitionis modo diabolus ita universim prissit quis proximo malum ex aliquo motivo desiderare?

3. Resp. Certè non statim ac illud licet, sequitur & hoc licet: nam inimico desideratur illa punitionis pena, quam insipere meretur, at proximo nullam merenti penam malum desiderare, iniquum per se est. Id ergo diligentius excutere habet occasione, ne gravemur. Et solent quidem afferri exempla. An possit filius mortem patris optare, vel de illa gaudere, non ut malum patris (hoc enim esset odium exacerbandum) sed ut ipse filius paterna hereditate fruatur? An mater possit desiderare mortem filia, ne illam atere, vel dotare cogatur? An possit subdilictus mortem cupere sui Prelati, ut Prelatura ipsa succedat, vel ut ab eo Prelatio sibi infuso liberetur? & similia. Si solum desideres, vel cum gaudio exceptias eiusmodi effectus, hereditatem, molestia carentiam, Prelaturam, &c. Facilis est responsio. Licit enim hec optas, vel amplectaris, quia non gaudeas de alieno malo, sed de proprio bono. Ceterè non potest quis licet gaudere de fornicatione, de commissione earnis, ut festo die veritas, &c. pec illa desiderare, ut tunc sicut, quia gauderet de peccato, illudque desideraret. (Lege Caſtrop. tom. I. tr. 2. d. 2. p. 10. §. 2. n. 11.) tamen posito, quod hac cum peccato quis commisit, potest de habita prole sibi complacere, deque viribus refectis, quia non de peccato gaudet, sed de effectu sequente, qui bonus est; Ita in casu nostro.

4. Rursus. Si desideres sub conditione, facilis item est responsio, licet posse. Si quis enim hunc actum eliciat. Si zacus pater moreretur, ego hereditate poserer. Si mea filia

occumberet, ego modestia liberarer, & gauderi illi non moleſtia carentia, culpam odij non committere, neque eam simili modo de bono suo gaudeat, non autem de dicto malo.

5. Denique si absolute desideres in hunc modum, Capiō mortem patris, non ut malum patris est, sed ut bonum tuum, sicut ut causa bona est, minima quae ex illi meritate ego eus hereditat in aido. Vel sic. Vix in malo mea filia, nam sic sexentas solicitudines excusat, &c. Si inquit, bac de fide, maior est resolutio di fidelia, quia tunc eligis malum velle illa, quoniam ut causam commodi, quod non videtur culpa vocare.

6. Et ita quidem putat Bonacina tom. 1. d. 4. cito. Decal. praeceptum q. un. p. 3. n. 3. his verbis. Sequitur, illum graviter peccare, qui grave aliud malum corporis parentibus exceptat v.g. excepto illi mortem, ut quamprimum in hereditatem succedit. Ita Syph. No. 2. Crisp. Reginald. Toledo. Claz. Regia. Mafist. Raz. Bonacina.

7. Nihilominus Caſtrop. tom. 1. tract. 6. d. 4. de Chat. q. num. 11. postquam firmatus, posse malum proximo desiderari propter bonum iustitia, vel bonum publicum, ut ipsi proximi, inde licet ex zelo iustitia desiderare parentes, & condignam mortem malefactori, gaudere de mente parentis scandalosi, qui non amplius erit causa rara plurorum, cupere affrancato filio mortis, ne longior vita graviora peccata committat, gravissim contineat: optare patris seni, infirmoq; vel filia inori mortis, rei tormentis vivant, & similia; quia hic desiderio suu licet de bono proximi, non de malo; postquam huius mortis, sic addit. Credo, si cum debita moderatione fides, ut posse absque peccato mortali de vita aliquia trahi, & de illius morte naturali gaudeat; illamque iniquam est. Etu petere, & desiderare, non quidem ex difficultate persone, sed ob aliquod tempore ale emolumentum, inde sequuntur. Sic docere videtur Emanuel Sa, ubi desiderio suu posse proximo optare malum corporeal ad salutem viam, & mortem ob R. ip. bonam, & bonum, & huius tibi, alicui valde nocivo mortem, non odio, sed ad vivendum damnum tuum. Item de morte eius gaudeat ob hunc inde sequutum. Azor. & Bonac. tom. 2. d. 3. cito primum Decal. praeceptum q. 4. p. ult. §. 7. n. 7. Abūnā, licere mari mortem filiarum optare, ex quod ob desideratorem, vel inopiam non possit eas iuxta suum desiderio nupini tradere, & idem esse dicunt, si ob illarum causarum male trattaretur a marito, posset enim illarum mortem optare, ut ab illo damno liberaretur. Conseruit illi Sanchez, quis sic inquit; licitem est tibi optare, vel proximo mortem, ob vitandam molestiam infirmitatem, medicamentem, viam panalem à marito infundit; & alia bona generis, dimidio desideris ut à Deo infundenda, non à homine ininstet, vel à Demone. Ratio est, quia huiusmodi desiderium, & gaudium de malo proximi, non solum ob desiderium, & gaudium de malo ipsius proximi, quam de bono inde scitur. Ego non habet malitiam, quia illam habere non potest, nisi si est illius malus sit; cum tota species actus inefficacis ex fine deseratur. Hoc Caſtrop. qui etiam respondet ad quaſdam rationes in contradictione. Rebus autem dictum est (morti naturali) nam si occidens iniuriam desiderares, te sine dubio peccatum est, punita vidimus.

8. Vereor autem ne Bonacina modo à nobis n. 31. finit allatus, sibi adverſetur. In alio enim loco contradicitur, ut merito eum pro se Caſtropianus citare posset. Ecce Bonacina verba tom. 2. d. 3. circa primum Decal. praeceptum q. 4. p. ult. §. 1. n. 7. citai, iam modo à Caſtrop. adverſantur suis metis verbis dicto num. 31. à nobis allatus. Ex dictis sequitur, cum graviter peccare contra Claritatem, qui aliqui malum exceptias ex difficultate personae, & non ob bonum ipsius, vel alterius. Et paulo post. Scis si gaudeat de malo, vel trifletur de bono ex hunc motu; actus enim inefficax specificatur à motivo, ab eoque limita-

Caput XII. De Rege quoad bellum gerend. 503

tem, & militiam sumit. Ob id à mortali excusatur, qui de sanitate aliquius tristatur, quia ex recta valitudine occasionem sumit peccandi. Et po i pauca. Nam dicendum videtur de matre, que mortem filiabus excepit, quia occasione ipsarum malè secum agitur a marito aut iniuriis afflitorum; non enim propriè detestatur filias ex dislincencia ipsarum, sed in desolationem proprij mali. Hec Bonacius, ex quibus vides opinionem Castropal. esse satis probabilem.

9. Hæc Tamb. qua si tibi fortasse non arrideat, ne uni Tamburino succenseas, sed Castropalao, sed Bonaciæ, sed aliis, quorum doctrinam ille refert, & Emanuel Sæ expurgato à tuo R. M. Sacri Palatij V. Charitas n. 8. si cùs ratio penetratur, multum favet dictis à Castropalao.

Nota nihilominus quam cauta si horum locutio, (credo si cum debita moderatione facias) & illud (non est testidium de malo, sed de bono venturo) & illud (est actus nefræ, qui specificatur ab uno.)

CAPVT XII.

De Rege quoad bellum gerendum.

1. BARON.XI. **N**ec minus liberalis est in Reges, quam in privatos. Dat illis (Regibus) ius belli, si aliqua illis faveat probabilitas ex iure in eum, qui parvum, aut maiorem habet probabilitatem rei possessæ adiunctam.

2. Hic Baronius videtur modum ponere in scirpo. Tamburini discretissime docet in prædicto casu non posse unam Regem intentare bellum adversus alium, addit tamen esse aliquos nobiles DD. aentes, posse, & id ita esse probabile ex extrinsecis autoritatibus illorum, ut id non sit recipiendum, quasi sit universalis doctrina, sed in aliquibus casibus; Baronius autem, dicit illam esse sententiam Tamburini, & quia ille ait aliquam doctrinam esse in aliquibus casibus probabilem, ipse durum nodum vel addit, vel supponit, quasi data esset, ut doctrina universalis.

Proferatur textus Tamburini.

3. TAMB. Num. 29. **Rex**, seu Republica (ait l. 1. in Dec. c. 4. §. 4. n. 29) ad gerendum bellum, vel habet probabilitatem fundatam in iure, vel in facto. In iure est, quando est opinio Doctorum, Regum in aliquo casu certo, posse occupari. Fac. v. g. Regem aliquius Regni esse spurium, certè si addes opinio Doctorum probabilis, etiæmodi, Regem licet posse a suo Regno repellere, hoc probabilitatis imitata in iure. Probabilitas fundata in facto est, quando duo plures scripturis, vel testimoniis contendunt probare regnum ad se pertinere.

4. Num. 30. Dico, in probabilitate orta ex iure, quemlibet Regem licet bellum gerere contra alium posse. Sic Ioan. Sanch. d. 44. a. n. 57. Ratio est, quia, ut etiæ toties dictum, potest quis sequi opinionem probabilem omissa probabiliore. Quid si alter possidet? ut est in eis propositum, præc. Roff. tunc ex mea sententia non posse; quia supra §. 3. num. 14 dixi, & mox num. seq. repetam, possessorum favere possidenti, est lex Canonica ad omnibus observanda. An tunc recurrit valeat ad iudices mox tangam num. 33.

5. Num. 31. Dixi (ex mea sententia) nam ex bono: sum auctoribus opinione posse, video; qui nihil obstante prædicta eius Regis possessione, putant in dicto casu ab alio Rego bello impetrari Regem possidentem posse. Leg. item Castrop. tom. 1. d. 2. p. 7. n. 1. Ioan. Sanch. d. 44. n. 58.

6. Num. 32. Quid si sit opinio practice probabilis fundata probabiliter in iure, quod dicitus Rex posse Regum ab alio possidere occupare? Resp. tunc sane, etiam in mea sententia, posse: nec mirum, quia iam supponis eam opinionem esse practicè probabilem. At ego advero hanc opinionem nem nunquam fore practicè probabilem ex principe.

piis intrinsecis (nam est ex autoritate extrinsecæ n. 31. dicta) posse Regnum ab alio Rego possidere occupari, si eiusmodi Rex cum probabilitate invis sit in eius non controversa possessione, quia nemo, ut toties cantavimus, per hominem privatum (qualis prefecto est Rex, vel Republiæ quacumque respectu alterius, qui sit sue absolute potestatis) nemo, inquam, spoliari potest à sua possessione, nisi certo moraliter constet, possidentem inique possidere.

7. Num. 33. In probabilitate ex probationibus facti negant absolute plerique, posse tunc Regem bellum gerere, sed debere recurri ad Iudices, modo latè trattato à Castrop. l.c.n. 5.

8. Sed sic est distingendum. Potest primò Regnum, quo disceptatur, esse in possessione unius ex Regibus, & quo ob probabilitatem oritur ex facti probatione, non potest contra ipsum intentari bellum ab alio Rege, etiam probabiliore habente rationes facti. Ioan. Sanch. d. 64. num. 56. Ioan. Delugo tom. 1. de Iust. d. 16. sc. 5. num. 98. quia obstat lex Canonica plurimes repetita, cui omnes fideles sub sunt, quamque nos supra §. 3. n. 14. atculimus, & inculcavimus.

9. Certè in hoc casu possessionis, quando probatio facti ex probabilitibus rationibus uni facit Regi, & in casu, quem num. 30. huc remissimus, non est improbable posse recurri ad Iudices eo modo, quo laudatus Castropalans l. c. prosequitur; illum se placet, adi, non enim novis est originis, ea, quæ raro contingunt, universa percurvere.

10. Num. 34. Potest secundo dictum Regum vacare, hoc est in nullius Regis esse possessione, & tunc etiam nullus ex Regibus poterit in eiusmodi probabili facti probatione bellum gerere, ut Regnum occupet. Ita Vazquez & Tanner, quos sequitur citatus Merolla tom. 1. d. 3. cap. 4. dub. 3. num. 204. Ratio est, quia obstat in Regni exercitu, dum enim non est certum ius pro aliis ex Regibus, ipsum Regibus liberum manet. Si Salas, p. 2. II. 8. d. un. lect. 13. num. 128. apud Castrop. cit. n. 10. prevalet enī Regni libertas, si non confit de servitute. Quare tunc Regum vel se gubernet, vel se aligeretri ex Regibus gubernandum sponte tradat, vel certe recurvatur ad Iudices eo modo, quem idem Castropalans ibidem assert.

11. Num. 35. Postremo si certus sit Rex Regnum ab alio Rege possidere esse suum, illum admoneat, ut Regnum consigne Domino: si veniat, bellum gerere contra ipsum poterit. Ita Vazq. Molin. Salas apud Castrop. cit. n. 13. quoniam enim Rex, qui occupat Regnum, non cognoscat veritatem, adhuc intuimus materialiter facit, quia propulsare licet illi, qui de sua re certus est.

12. Limitationes autem necessarias antea attulerat Tamburinus, in quas Baronii oculos non incidisse mirum non est (quæ finitè illum nunc excuso) siquidem illæ alio in loco sunt ab eo, in quo agitur de Rego. Sunt enim, ubi est universalis disputatio de probationibus æquilibus circa ius, vel circa factam, & sunt huiusmodi.

13. TAMB. Num. 24. Verum, quando rem (ait l. 1. cap. 3. & 3. num. 14.) de qua sunt aequales rationes quoad probationes Iuris, altera ex partibus possidet; an posset parti non possidenti ea attribui, maior est controvèrsia; prout tamen privatos (nam quid in hoc casu facturis sit Index, dicam mox §. 4. à n. 1.) non posse sibi à parte, quo possidet palam, vel occulte, eam anferre. Ita Thom. Sanch. l. 6. in Decal. c. 3. n. 7. & 1. in Decal. c. 40. n. 8. Castrop. tom. 1. t. 1. d. 3. p. 2. n. 11.

Ratio est, quia licet quis habeat opinionem probabilem, immo probabiliorem, quo ad ius, aliquam rem esse suam nisi habeat certitudinem saltem moralē, rem verè esse suam, non est probabile, posse facere ipsius autoritate propria contra possidentem. Ultior autem ratio est, quia etiam hī maxime militia illud, in pari causa melior est conditio possidentis. Par autem moraliter semper est causa utrinque litigantis, donec utrinque causa in iure probabilis perfervet; & alterutrum non transit in certam.

14. Num. 35. Non ignorō aliquos apud Ioan. Sanchez d. 45. à Num. 49. docere, habentem rationes probabiles, quo

quo ad ius, posse licet alterum similares probabiles rationes habentem occulte apositio[n]e spoliare, sibiique rem vindicare, modo res non sit deducta ad forum contentiosum; tunc enim ratio dictat, ut expectetur Iudicis sententia: Et modo cetero scandalum & turbatio. Non, inquam, id ignorare, nam propterea propter autoritatem Doctorum extrinsecam hac sententia non est censenda, saltem quoad aliquos casus, improbabiles.

15. Et certe quamvis Ioannes Delugo de iust. tom. 1. d. 16. num. 106. non audeat universitatem hanc sententiam approbare, rater in particularibus quibusdam eventibus, quos Doctores afferunt, (affirmam ego mox num. 25. exemplo 19. & 20. & §. 4. num. 31. nonnullos) non invitus approbat, quia, inquit, fortasse in particularibus casibus Doctores id propter aliquod caput concedere valuerunt; cum tamen non viderint caput aliquod generale, unde in omnibus casibus idem concedere, potuerint.

16. Audit[us]. Lector, illud (modo non sit deducta ad forum contentiosum) & illud (modo cetero scandalum, & turbatio) qua certe turbatio solet magna sequi, quando proceditur ad bellum, & illud restrictivum (saltem ad aliquos casus) & illud (Doctores non audent hanc sententiam universaliter approbare) & illud, (non videntur caput; unde in omnibus casibus idem concedere, potuerint.)

17. Quod si Ioan. Sanch. aliique nempe Suar. Thom. Sanch. Navar. Reginald. Melder. Victoria Covat. Filluc. quo[rum] pro se Ioan. Sanch. disput. 44. & num. p[ro]ferim 58. aliquid plus concedant, quam concedat germana Tamburini doctrina, fides apud illos sit, cum Tamburinus non approbet sententiam Ioan. Sanch. absoluere. Et, quando addit sup[er] n. meo 5. & 6. num. autem suo 31. & ex bonorum Doctorum autoritate inferri bellum posse, video ostendit se id videre, non tamen absolute approbare. Et, quando num. meo 14. suo autem num. 15. dicit, eam sententiam non esse censendam improbabilem, addit limitationem saltem quo ad aliquos casus non ergo universaliter.

4. Duas igitur hic fecerit Author questions; altera est, an, quando, omnibus expensis dubitatur, licet cum non solvere. Et licet, dicit, est probable cum Villibus, Castro, Aragonio, Molin. Filluc. & cui Ordinis Sylvester, & cum prior parte dicti Carmelit[us], quia tunc dubia est obligatio solvendi, ac possit libertatis & rerum subdit, certa. Altera est, an quando Gabella est solum opinabiliter (quo[rum] idem est, ac probabiliter) justa, licet possit ab ej[us] solutione se subtrahere subditus, & dicit, Ianuarium citantem Lessum, alioque docere, utique licet posse. Sed noster Tamburinus expressis verbis vel non assentitur, vel deinceps refigit. Nam sic addit. Cujus doctrina fides sit apud ejus Doctores.

5. Quia igitur ratione absolute assertis, Tamburinus eximere subditos à solutione Vectigal[is], cu[m] non habent compertam aequitatem cum ipse, vel non regunt ad obligationem solvendi, ut compertam, hoc est, certam habeant aequitatem subdit, vel si habeant opinabilem, id est probabilem, remittat ad eorum Doctorum fidem.

6. Et consequenter quando illas tres sententias esse probabiles, censet Tamburinus, cu[m] quatuor propulsorum facies de cau[us]a in quo[rum] est antecip. sed dubius, solum pro eo cau[us]a duoi[us] tres illas sententias ipse approbat. Nam, quoad posteriorem partem dictam à Carmelito, quando scilicet iustitia vectigal[is] est probabilis, sicut id erat Tamburinus relikturus apud aliorum fidem, Vito clarius potuisse, & distinctus loqui praeceptorem, addendo sic, cuius doctrina fides sit apud ejus Doctores, & apud Carmelitum quo ad posteriorem partem sui dicti. Sed excusandi sunt scriptores, nam multa fagi omittunt, que accuratus lector ex contextu, & ex predictibus, & subsequentibus ex se ipse intelligat.

CAPVT XIV.

De Iudicibus.

CAPVT XIII.

De subditis quoad Gabellas.

1. BARON. XII. **H**abet etiam rationem subdit, eximit illum à Vectigali, cuius non habeat compertam aequitatem.

2. Hæc aedes communisci, & ne legisti quidem textum Authoris? Faciam ego ut h[oc] legas, & sanè absque magna ingenii contentione intelligas. Doctrina Tamburini hæc ipsissima est.

3. TAMB. Subdit: (ait lib. 1. in Decal. c. 3. §. 3. vers. Gabella) qui omnibus expensis dubitat, an Gabella sit justa imposta, teneturne illam solvere? teneper docent alii, ut Less. & Melder, apud Carmelitum mox citandum, quia possit iustitia presumenda est pro Principe. Non teneper putam Villal. Castrus. Aragon. Molin. Filluc. Sylvester. aliisque apud Carmelitum mox citandum, quia possesso stat pro libertate subditorum, qui non sunt obligandi solvere, nisi certi sint de iustitia. Carmelit. lib. 3. Theol. moral. num. 146. afferit tributa nova, sine præca non ponere leviter, sed magna consideratione, ergo dubia nequaquam erit tributi iustitia, sed certa, vel probabilis. Si certa omnino debet, si probabilis non debetur, quia probabilitas neminem involuntarium cogunt, nisi in ea Rep. effet lex acceptata, ut subdit teneantur ad obedientiam, ejam in materia probabili. Omnes ha[bit] tres sententia sunt probabiles, quia bonis fundamentis immunitur, & Ianuarium quidem p. 1. resp. 51. citans Lessum, aliosque contra Suarez doct. non teneri quempiani ad Gabellas, non solum quando dubie, sed nec quando, opinabiliter solum, sunt justa, cuius doctrina fides sit apud ejus Autores.

1. BARON. XIII. **N**on sunt expertes ejus liberalitatis, & beneficiorum Iudicis. Quomodo profert ex inexhausto probabilitatum iudiciorum, & promiscuari.

XIV. Inde affert illis ius rerum omnium, quare illi apud ipsum movetur, ut visum fuerit abdicationis, & adjudicationis, quam vendere quid vetat, cum sit grauita, & arbitraria.

2. Et rufus aedes dicere omnium? omnium legi in Tamburino, nec norasti, quam caru[er]e ipse ratio[n]em. Et, ut siat dignum patella operculum, addere aedes de tuo, consecutionem illam, Quam vendere quis vult, cum sit grauita, & arbitraria? Tamburinus ha[bit] consecutionem profus in deo suo in Decalogo negat, quia antecedens, unde colligi poterat, improbable omnino putat, Sed hunc locum Baronius, vel non legit, vel dissimulavit; legam ego, & benevolis lectoribus legamus mox tradam, ut pote qui fidicetur loca Authorum referre, profitear.

3. Sed prius illud agamus, quod prius propositum est, nempe illud (omnium) postea de consecutione superaddita.

TAMB. Si omnibus expensis, (ait lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 3. ver. Index) lis civilis sit dubia, neutra ex litigantibus praesidente (nam, alterutro praesidente, lis non erit dubia, sed probabilis pro ipso praessor, ut lupa §. 4. num. 2. vidimus, quem lumen omnino recole) si lis, inquam, civilis sit dubia, Index non potest, nisi rem disiderat, quod propter officium Iudicis, ut ibidem late dictum est. In lice, in causa criminali res erit liberandus, ut ex ibid. n. 10. dictum est, ligi potest.

4. Hoc nempe est rerum omnium, quare illi apud

Cap. XIV. De Iudicibus.

505

Iudicem moveat? & hoc item est (ut visum illis fuerit.) Verum legamus etiam locum, ad quem nos remittit Tambutinus. Ubi quam frequenter, & quod contentiose infringatur istud (omnium) apercrissimè constabit.

5. T A M B. Num. 1. Dico primò si sint rationes (ait l. i. in Decal. c. 5. 4.) equaliter probabiles circa factum inter civiliter litigantes, Index non potest sequi, quam maluerit, opinionem, sed tenetur rem modo mox explaando dividere. Sic Salas, Villal, Coninch, Sanch, aliique apud Castrop. tom. i. t. 1. d. 2. p. 10. n. 2. quibus addit Laym. l. i. §. 3. n. 16. Ratio est quia iuxta ipsam dictam hie aliquid obstat, in probabilem quilibet opinionem. Index sequatur, est autem ipsum minus Iudicis. Prescribit enim lex, maximo ratio ipsa dictat, ut, ex officio, vel ex pacto tacite in eo cum Rep. Iudices inquirant diligenter, quantum possunt, veritatem, & judicent secundum allegata & probata, merita causa ponderante. Adjudicent ergo rem melius probatis; vel si major ratio non adit pro alterutro, dividant uirginem. Quid si res sit indicia? aliqua ratione res componatur inter partes, dando uni rem alteri estimationem suis partibus, & si non sit major ratio, cur uiri res adjudicetur, alteri premium? sorte poterit illi, quod hoc, definiri. Ita Merolla tom. i. d. 3. c. 4. dub. 3. concl. 4. num. 170.

6. Num. 3. Ex hac conclusione vides primo, cur privatus possit auctoritate propria dare crumenam illam modo dictam Petro, vel Paulo, ut libuerit; Idem autem non possit Index ex officio, qui tenetur eam dividere, vide supra §. præc. num. 27. v. Septimo si sint. Ratio enim est, quia Index debet sarta testa custodiare merita causa ex pacto initio cum Republica; cum privatis, quia à simili pacto liber existit, utatur iure suo, sequendo ipsionem, quam malit, probabilem, & si illa circunstancia minoris Iudicis facit pro ipso proxime improbabilem opinionem illam, que proxime probabilis est pro privato.

7. Num. 4. Vides secundo, cur aliqui & quidem merito limitant hanc conclusionem, ut Index in aliquibus civilibus causis, prout dotis, matrimonii, libertatis, pupilli, peregrini, vidua, locorum piorum, que sunt causa privilegiate non possit rem dividere, sed obligetur ad ferendam sententiam pro his privilegiatis. Ratio enim est, quia lex, quae servare tenentur Iudices, decrevit, ut his in pari causa frueretur: id, quod si est otium, vide fuisse apud D. D. Lege cap. fin de sent., & re judicata. Mascalde. de probat. v. opinio n. 14. concl. 143. 10.

8. Num. 5. Dico secundo, si rationes circa factum inter eosdem civiliter contendentes, probabilius pro uno probent, quam pro altero, tenetur Index probabilius probanti rem per suam sententiam adjudicare. Sic Sanch. d. 44. num. 51. §. in secundo. Ratio ducitur ex eodem principio, qui Index, ex legibus, & pacto initio cum bono publico, ferre sententiam debet pro melius probante causam suam. Excipe nisi maioritas probabilitatis sit adeo exigua, (quia modica) pro nibilo reputata sit; tunc enim recurriendum erit ad precedentem conclusionem num. 1. dictam.

Nun. 6. Maior autem probabilitas omnibus diligenter a Iudice, sive ex parte facti, sive ex parte iuris, perennis, prudentis arbitrio est ponderanda, & quidem non raro tanta potest esse maior probabilitas, ut etiam si alter, cui minor probabilitas sicut, possideat, debet per iudicem a possidente depelli; id enim Iudici ex officio incumbit, ut dictum est.

9. Num. 7. Dico tertio, si rationes circa Ius probent equaliter pro colligitantibus civiliter, nec impediunt rationes circa factum, ut impedit, si de facto alter possidat, vel quod dicitur num. 40. Index non potest, ut ego certum puto, rem, cui maluerit, adjudicare, sed modo paulo ante dicto, debet rem dividere. Ratio effixa mihi videtur esse quia non video, cur hic non militet eadem ratio dicitur a Iudicio munere, modo inculcata. Quæsto, Lettor, rem naviter perpende, nam summam paritatem, ne dicam idem-

Pars III.

tatem invenies. Dixi (ut ego certum puto) nam propter extrinsecum bonorum Doctordam auctoritatem, afferentium in hoc casu posse Iudicem pro suo amico, si maluerit sententiam pronunciare, potes id, ut probabilem se velis, amplecti, cum limitationibus dictis n. 4. lege Meroll. tom. i. d. 3. c. 4. n. 182. Ita Sanch. in Decal. l. i. c. 9. n. 45. Franc. Delugo. p. 1. de cur. q. 8. n. 66. Texed. tom. 1. contra Mer. 2. contr. 8. n. 15. aliisque.

10. Num. 8. Dico quartu. Multo magis res a Iudice dividenda modo dicto est in Civilibus, si sint rationes tam circa Ius, quam circa factum, qualiter probantes. Sic Merol. l. c. n. 166. Banez, Sanch. Layman, aliique apud eundem. Id enim multo fortius probat dictum Iudicis minus; Ita ut aliqui, qui nobis adversarii in preced. conclusione, ultra hanc praesentem amplectentur.

11. Num. 9. Dico quinto. Si rationes circa Ius probent magis pro uno, quam pro altero in litiganibus civiliter, non potest Index, nec dividere etiam pro rata probabilitatis nec tribueri cui maluerit, sed ferre sententiam debet pro habente maiorem probabilitatem in jure. Semper excige, nisi majoria sit exigua, nam tunc iuxta regulam communem, Parum pro nibilo reputandum erit. Et iudicandum, ac si essent rationes aequalis modo iam dicto. Ita Sot. V. d. Tamer. Svar. Sanch. Beffar, aliique, quos citat. Et sequitur Pater Sardi de conf. d. 4. cap. 27. num. 10. Ratio autem nostri dicti est, ipsum minus Iudicis toties repetitum, quod hic agitur de iure, iuxta quod resp. vult Iudicis dirigi, permixtum militat.

Sico, Doctores non insime nota contrarium afferere, ut Io. Sanc. Salas, Salas, Texed, Gasp. Hurt, aliique apud Bardi l. c. putat enim in hoc casu posse Iudicem, cui voluerit, rem adiudicare, quia semper probabilius, arque adeo prudenter adiudicabit. Sed profecto non probabilius proximus propter novam hic superadditam rationem minoris Iudicis; nolo tamen à probabilitate saltum extrinseca tantorum sententiam DD. excludere.

12. Non nemo hoc ex P. Bardi l. c. n. 14. admittit hanc doctrinam in hoc quinto nostro dicto allatum, illanque peracter probat. Sed deinde l. c. n. 20. non admittit doctrinam a nobis modo n. 8. in quartu traditam. Verum nec ipse tentat disparitatem afferre, nec solidam afferri posse videtur. Hac omnia habet textus.

13. Quot divisionibus, & limitationibus Tambutius Iudicis potestatem restringit? & nihilominus Baronius dicit, ipsum concedere illis ius regnum omnium, quarum lis apud eos movesur.

Venitio sententia probabilis.

14. T A M B. Occurrat hic non absimilis difficultas (ait 18. in Decal. tr. 2. cap. 7. 8. 13.) in Iudice. Supponamus probabilem esse eum opinione, de qua late dixi l. i. c. 3. quam prater ibi citatos sequitur Dicaf. l. 2. de Just. tr. 1. 4. dub. 7. a. num. 280. licet Iudici ex duabus opinionibus aquæ probabilitus unam eligere, & iuxta illam proferre sententiam. Nam inquit, licetene, & inste adiicias Iudex pecuniam, ut potius illam eligat, qua mibi faciet, quam illam, qua meo aduersario.

Respondeo. Cum illam sententiam ego improbabilem indicaverim, & pluribus reprobarerim ibidem, consequenter affero locum hinc non habere questionem hanc, eam tamen legat qui velit apud Less. l. 2. c. 24. d. 9. n. 64. Val. 22. q. 63. art. 4. d. 5. q. 7. p. 4. Salom. 22. q. 62. a. 4. contr. 2. ac probabile indicat Fag. l. 8. in 8. Dec. præcept. c. 26. n. 34. licet probabilitus puer oppositum.

15. Ubi in his postremis verbis cum dicit Author (ac probabile indicat Fagundez) solum refert hujus judicium, & non approbat, cum ipse modo dixerit, eam sententiam improbabilem esse, & à se pluribus reprobatam.

V u 16. Unde

506 Germana Doétrina R.P. Th. Tambur. &c.

16. Unde etiam videre potes, tenuisti modo num.
meo 9. num. autem fjo 7. & iecam num. meo 11. num. au-
tem suo 9. fin. dixerit Tamburinus propter autoritatem
extinsecan posse ludicem ex duab. probabilib. opinio-
nib. eligere, quam malit, tamen hic, dum inculcat eam
libertatem in Iudice fuisse à se reprobata n. audeo suspi-
cari, si quid antea fuit Tamburinus concesserat, ipsum
nunc retractasse, dum tam expressè ut dico docet, eam
sententiam fuisse à se reprobata pluribus.

Præterea recole, quod supra cap. 12. num. meo 15. dixit
ex Delugo Tamburinus, hoc est, in aliquibus casibus
fortasse DD. aliquid, propter aliquod caput, concedere
valuisse, cuius tamen non videtur caput aliquod genera-
le, unde in omnibus casibus idem concedere potuerint
Recole, inquam, id fortasse enim simili modo aliqui ex
illis Doctoribus qui concesserunt eam libertatem Iudicii
in sententia ferenda, non propterea statim concedent,
sententiam illam, posse ab eodem vendi. Ab hac enim
confectione dum illi abstinent, fortasse indicant aliquid
vidisse, unde illam deducere non potuerint: Baronius
vero nimis cito eam consecutionem efformare, non
dubitavit.

CAP V T XV.

De Furibus

1. BARON XV. Vi adeo largus est in Iudicis, non
est pars in furibus, & reis. Per-
mittit, constante gravi necessitate, cuique non solum pro-
pria occultare bono publico, sed etiam aliena surripere.
Quo hinc consideranda proponuntur, alterum (instan-
te gravi necessitate permittit proprii occultare bono pu-
blico.) Alterum (permittit in eadem gravi necessitate,
etiam aliena surripere.

2. Quoad prius afferam Tamburini germanam do-
ctrinam, & à Doctoribus comprobatum de occulta-
tione propriorum bonorum, qua solet fieri Fisco, vo-
lenti occupare bona confisca. Id enim (puto) intelligi-
git Baronius per illud (bono publico) nam si per hæc
verba intelligat bonum publicum Reip. quod pericitate
re, si occultarentur bona privatorum necessaria ad
dictam Republicam conservandam: certè valde diver-
sa quæstio est, quam latè, & cordate cum suis ne-
cessariis distinctionibus tractat Tamburinus lib. 5. in De-
cal. c. 1. §. 1. a. 6. qui locus, quia ad rem nostram minime
pertinet, legatur ab eo, cui est otium, & id sciendi
cupitas. De occultatione igitur bonorum facta Fisco,
qua videtur tandem aliquo modo facere Reip. atque adeo
bono publico, ita habet Tamburinus.

3. TAMB. Secunda Regula (ait lib. 2. in Decal. cap. 1.
§. 4. n. 10.) ex DD. mox citandis. Sive dicamus, talem
hereticum amittere dominum suorum bonorum à puncto
committi criminis, sive non amittere; certum sit non obli-
gari in conscientia, ante sententiam se spoliare suis bonis,
sive ea Fisco tradire. Ratio huius Regula est, quia extra po-
testatem legislatoris humani est, p. r. lex obligare delinquentem ad exequendam contra se ipsum paenam gravi-
rem, & acerbam; cum bono communis repugnat talis obli-
gatio; et enim humanæ infirmitati contraria, multisque
transgressionibus obnoxia; at gravissima pena est, sive sub-
stantia amittenda quæcumque executorum constitueret. Ex
his Regula vides quantum invenitur delinquentes, non
solum in heresi, sed etiam in aliis criminibus, quibus ipso
facto enarrat est pena confiscationis: possunt enim sine
scrupulo gerire, & fini suis bonis, donec detur sententia
declaratoria saltem criminis. Possunt item, ante eam oc-
cultare sua eadem bona, & Fisco non tradere, nec Fisco
ante dictam sententiam possit sibi ea accipere, quia delin-
quentes adhuc iure possident. Solum posset Fisco ea se-
questrare, & alicui custodienda tradere, ne distrauantur
Possunt, denique ea dando, alienare, vel vendendo, modo,

ea recipienti dammum evenire non possit; quia sic illa
alienatio amallanda veniat, tamen donec emulatur, nulli
dicitur. Si igitur ex futura amallatione dammum pen-
turum non sit recipienti, non est unde illicet a censori punitio.
Ita Sanc. l. 2. in Decal. c. 12. n. 69. Far. de hacten o. 192. 5.
n. 8. 2. Bonac. 3. de contr. q. 8. p. 1. §. 3. n. 4. atque ab his
citat.

4. Tertia Regula ex Doctoribus citatis est & Co-
sprop. disp. 5. punct. 18. n. 3. Post sententiam licet possit obli-
gari restringere ea bona, paratus tradere, si exigatur, re-
sistere, & obligare delinquenter ad exequendum tan-
tam penam contra se ipsum, quare praesumitur, tanta lex
Regula est, quia post sententiam Fisco acquisitor perficit
dominium illorum bonorum. Ratio prioris est, quia nimis
durum est, obligare delinquenter ad exequendum tan-
tam penam contra se ipsum, quare praesumitur, tanta lex
concedere ea bona frumento delinquenter, donec Fisco ex-
agit. Quam legem sequitur Covarr. Simon. Azor. Mein.
Bonac. Bonac. Snar. Farin. ab eodem ibid. cit. Scilicet Caff-
palum l. c. n. 6. contrarium nobis est in hac præve para-
Regula; quia si delinquenter, ait, amittit omnino dominium
& possessionem per sententiam; non poterit una consci-
tia ea restringere. Scio, inquam, hoc; sed ei se si tenet res-
pondeamus; ita quidem futurum fore, nisi lex, ut dictum
est, concedat autem, ne quid nimis ardens
& extra humanas lites præcipere, convincatur.

5. A que ex hac Regula fit primo posse delinquenter
ita vii bonis frui, non exigente Fisco, ut postea Fisco ei-
genum non obligetur ad resarcendam confiscam; quia,
ut dictum est, donec is non exigit, concedatur delinquenter
suum bonorum liber usus. Ita idem.

Fit secundum, non posse eundem delinquenter, ina &
eius heredem, vel quemcumque possessorum eorum bonum
ex proprie, tunc (scilicet post sententiam) recu-
rre Fisco ex occupa, nec idem possit negare se ea be-
bere, si a Fisco interregentur, nec tradere alteri clam con-
servanda, quia sic positivè resistunt, ne Fisco iam exi-
gens conquestretur ea bona, que per sententiam sua iam
omnino sunt. Ita idem. Hactenus Tamburinus.

Hæc sunt perspicua adversus priorem & villationem
Baronij, transacta ad posteriorem, de rapiente aliena
gravi militante necessitate. Sic autem habet Tamburinus.

An extremitate, vel graviter indigentia licet fari,

6. Quid sit extremitate (ait l. 8. in Decal. tr. 1. cap. 5.)
quid graviter, quid committere indigere, sati ex li-
cimus in superioribus l. 5. cap. 1. §. 1. n. 13. quia omnia
sunt recolenda; ut etiam que sum bona necessaria ad vi-
tam, que ad statum, que superflua. Quibus habebit,
tria pro certis ab omnibus teneri puto, tria se-
cutora.

7. Certum est primo, extremitate indigentem posse quilibet
surripere, quod si necessarium ad extremitatem indigentem
sublevandam, Ratio communis est, quia res temporales
sunt a Deo data, ut vita omnium rerum temporum no-
bilissima conservetur, quod vita conservanda iuxta cum meno
a se adficare poterit per rerum divisionem Iure Ge-
nitium introductam; Et ut in caseficatione omnia sint com-
munia; nec illorum Dominus possit sine peccato eius spe-
ciei, quam mox §. 2. à n. 4. decernant, impetrare, immo si
impedit, posset cum modicamine inculpare tutelam ab in-
digentibus occidi. Si tamen sit, qui probabiliter indigentem
sublevet, vel ipse exercendo artem sua sibi successores pos-
sit, non peccabis impediendo, vel non dando, & ipsi si a te
sumoveret, fur efficeret. Latio. Ita Castro, tom. 1. n. 6. d. 2.
Char. p. 2. n. 4 quia in his circumstantiis non est in necessitate.

8. Certum mihi est secundo, idem efficitur dicendum in
valde gravi necessitate, quod in extremitate. Ita idem n. 13.
& p. 9. n. 5. Lessius l. 2. cap. 12. num. 71. Usque azi-
quo quos referit Delugo loc. cit. sect. 7. num. 153. contra
Tur. Azor. Caietan. ab eodem relatos Dicafil. lib. 2. de
Iust. tract. 2. d. 9. dub. 9. n. 256. alios citans. Ratio est, quia
pari modo natura inditum est, ut gravem necessitatem.

Cap. XVI. De eod.Reo imponente fal.&c. 507

qua facile vergit ad extremam, à se quisque, quoquo modo potest, avertat.

9. Vnum pro utrisque bis certis adverto, & proximo extreme, vel graviter indigente, & extreme item indigente non posse illud surripere, quod indigentiam sibelevet, nec, te indigentem graviter ab graviter indigente. Ratio communis est, quia tunc sine controversia melior est conditio possidentis, atque adeo hic habet potius ius utendi rebus suis, ne pareat, vel ne cadat ex Navis ad extremam, quam quilibet alius.

An posito, quod surripueris, obligeris in pari necessitate resistere, alia est questio, alibi, Deo dante, decidenda.

Certum est tertio, sicuti potest indigens in predictis casibus pro se surripere, sic etiam alium pro ipso surrigere in istud casibus posse, si est aliis non habet, unde possit de suo indigentem sublevare. Ratio est, quia tunc si surripit nomine indigentis, & ut ejus instrumentum; sed si est habeat unde possit de suo, non vulgaris est difficultas. Verum quia non est admodum frequens, & nimis prolixas exposicione distinctiones, satis est eam videre apud Bonac. p.2. de ref. in part. q.8.p.3.n.8.Vafq.c.2. de Eleemos. dub. 1.2.3. Delago de Just. tom. 1.d.16. sc.7.à n.173. &c. Nam qua sequuntur non faciunt ad praeferendum infinitum.

Hæc est vera Tamburini Castrop, Less. Vafq. & aliorum doctrina, quam si Baronius, vsi Jansenista despiciunt, afferant meliorem, & acquiescam.

C A P U T XVI.

De Reo imponente sibi falsum crimen.

1. BARON. XV. Si Reum vita, & carceris tedeat, potest, illo autore sibi falsum crimen imponere morte multandum.

Valde liberalis est Baronius, putans solum tamquam vitæ, & carceris (qui certè modus loquendi videtur significare, molestiam non esse valde graven) sufficere ex autoritate Tamburini. Videamus ergo quid hic signate requiratur. Istrutus, lib.9.in Decal. c.3. § 6.n.4.

2. T A M B. Sunt tamen diligenter duo distingua. Potest enim se quis infamare, vel propalando peccatum suum verum, vel impingendo sibi peccatum falsum. Hoc difficultius est, illud sane facilis.

3. Dico enim primo, ad evitanda tormenta gravia, immo & levia, posse quilibet occulum suum, quod committens crimen, manufo proferre, etiam si tibi mori immensum sequatur. Ita Less. Salón, Clavis Reg. aliquo apud Bonac. d.2. de ref. q.4. p.10. n.7. quibus addit. Toler. alios, uect. à Delago l. c. num. 17.4. contra Molin, aliquo ibid. cit. Ratio est, quia quilibet potest cum laude mori propter scelus à se patratus morte dignum, & ex alia parte obligatio conservanda fame non est tam rigorosa, ut ex dictis patet.

4. Dico secundo, ad tormenta, dannaque gravia vitanda, posse quemlibet sibi falsum crimen imponere, etiam si mors sit sibi secutor: at non ad vitanda levia. Ita Barthol. à Fausto, in spc. Confess. d.21.q.6.n.5. & 6. licet immemori sui dicti, non posse sine mortali dicat ibid. d.1.q.24.n.14. Ratio priori partis est, quia nemo tenetur cum tanto incommode vitam sibi conservare, ut alibi dicunt. Ratio posterioris est, quia quilibet tenetur vitam custodire, quando non sine magna difficultate potest, at nunc potest tormenta levia sustinere: ideo enim levia sunt, quia sustineri à te possunt, secus essent gravia. In priore dicto semper supponimus absesse perjurium, cui infamator suū providere non difficiliter poterit per aquivocationem; itemque abesse damnum tertii: quod si forte occurret, ut si idem infamie familiari, &c. providere etiam illi damno poterit, se statim retractando, ac publicè fatendo, se tormentorum vi sibi crimen composuisse. Verum debet esse spes, ejusmodi retractatiogem profuturam, quæ regulariter non adest:

Pars III.

nunquam enim illi retractanti creditur à Iudicibus? Hæc noster Author.

5. Notanda sunt illa verba ut imponente sibi falsum abfis per urium) cui tamen adhibet remedium ductum ab & quivocatione, hanc enim adhiberi posse cum causa, supponit ex multis Doctoribus, &c. Et item illa (ut se sine damno Tertiis) &c, quamvis hic adhibeat etiam remedium ex retractatione, concludit huic retractationi regulariter falem non haberi. Cum igitur, ut vides, Lector, tu cautions Tamburius adhibeat, potes men succinse Baronio qui duobus verbis tam diminuit eis doctrinam evulgarat? quique quod nimis sèpè conquestus sumus supponere videatur esse hanc solius Tamburini? Audiamus Joan. Sanchez alio citantem.

6. JOAN. SANCH. Hinc ad vitanda gravia (air dissipat. 47. num. 16. tormenta excusabuntur quicquam etiam à veniali labore, falsum sibi imponendo, licet ob illius confessionem esset morte pœnitendum, quia vita non est dignata tanto dolore, & mendacium excusatur aquivocatione in mente retenta, scilicet crimen commissum non re, sed solum ut fateatur Indici ad evitanda tormenta. Hanc docet Less. licet solum à mortali excusetur; at par ratio currit ad excusandum etiam à veniali, & non esse mortale docet Navar. Angelus dicens id licite fieri, & quo excusat etiam à veniali, Sylvest. Tolet. Sotus. Vega. Sa. Coriolanus. Amor. Regulus, & est multorum Recensiorum. Fazet enim hec opinio multis miseris, qui aliqui non solum corpore, sed etiam anima perirent, confitendo criminis falsa metu tormentorum, &c. Et pauli post. Quod etiam verum judico, licet falsum sibi impositionem jurit, &c.

C A P U T XVII.

De eodem Reo imponente falsum crimen testi iniquo.

1. BARON. XVI. Potest Reo falsum crimen imponere in testi iniquum, idque circa immemoriam injustitiam, immo circa culpam mortalem, & forte veniam.

Quod Tamburinus cum Bañez, Ledesma, Joan. Delago, Dicastillo docet, id non esse peccatum contraria justitiam, verum est, at quod sit sine culpa, hoc profecto est nimis audacter, & falso digestum. Ecce Tamburini & germanana doctrinam.

2. T A M B. Hec passim in ore sunt omnium (ait lib.9. in Decal. c.2. § 2. à n.4.) Illud singulare est, & difficile, an si alio modo te ab injusio teste tueri nequeas, licet falsa crimina possit illi obsecrare, quanta iussuam ad tuam justam defensionem? Dic afferro, unum milio satis probabile, alterum satis incertum.

Probabile mibi est, te, si id facias, non peccare contra justitiam, unde nec obligari ad reparationem. Ita Bañez, Ledesma, Joan. de la Crux allati à Delago tom. 2. de Iust. d.40. sc.1. num. 26. Dicastillo latè contra quemdam in nominatum l.2.de Just. tr. 2.d.12.p.4.dub.2.n.4. & apud Dianam p.9.tr.8. sc. fol. 43. Ratio est, quia sicuti, ad defendendam tuam vitam contra invadentem, mendaciis, & fraudaginem curares, ut ille v. g. in foveam caderet, mendax quidem es, sed non injustus, cum (quoad justitiam) habeas ius te defendendū omnibus viis. Ita in causa nostro, &c. Ratio à priori est, quia defensio vita contra injusio aggredientem asserta a quaenamque tua actione ad defensionem necessaria, omnem rationem injustitia.

Incertum mihi est, an id possit fieri licet sine illa culpa? & quidem Delago ibid. sc.1.2. n.2.5 sic habet. Certum est, non licere, quia ad minus erit mendacium, quod nunquam licet (post quatuor intercasas lineas.) Hoc falsum, ait, crimen testis erit probandum per testes alios, qui cum debeat jure, committentes peccatum mortale & per-

Vu 2 consequens.

consequens eos ad hoc hortari, erit peccatum mortale. Hoc ille, qui explicat sacramenta de la Cruz, Bañez, Orell. Leditur apud Dianam mox citandum, quos in contrarium citat idem D. a. p. 3, tr. 5 r. 4. atque, eos docere, non esse mortale ex parte iniquitatis, non vero, non esse mortale, ex parte per iuris.

4. Video doctrinam hanc, sed quoniam tota culpa refutatur in mendacium & perjurio, sequitur si solum esset mendacium sine juramento, non esse mortale, quia quamvis hoc mendacium sit absolute de malo gravi contra proximum, tamen cum justè à me hoc damnum inferatur, non esset mihi imputandum ad grave. Atque hanc sequelam expressa concordat Hartard, & Bañez apud Dianam p. 9. tract. 8. r. 4.

Secundo, etiam accedito iuramento, posset adhiberi equivocatio, tum aene, tum ab iis, quibus certa est mea innocentia, & sic vitari perjurio, & mendacium, quo solo posito, negant communiter Doctores, & ipse Delugo hanc sententiam. Si igitur hoc tollatur, non sunt huic doctrina contraria. Iuramento autem equivoco, etiam in iudicio, sed illegitimum sit, me licet possum ut docet Castropalauus cum aliis tom. 3. d. 1. de Jure p. 7. n. 1. ergo etiam in iudicio, ubi iniustus est testis. Videbitur igitur alii cui posse vitari mortale ab eo, qui, in praedicto casu, falso, vel illegitimo testis ala crimina impingit.

5. Adhuc tamen incertum id esse pronuntio, ut quid enim? Si sed omittam propter probari esse illum testimoniū, si excommunicatum, si hereticum? Sibi testis falsus id imputet, respondebit aliquis. Audio, sed adhuc hæc. Quid enim si finet se publicas scripturas ementiri, posset ne Notarii publici ad hoc inducere si Notario constaret mea innocentia? Quidni? Respondebis. Id enim non est nisi locum esse Reipub. sed maximè Fidelem, dum eiusdem Reip. sic innocentes defendantur. Verum, si aperiantur huic modi ostium, quomodo stabunt publica iudicia? Inveniantur, respondebis, testes veri, ut sancta requirant Tribunalia. Dum enim falsi testes quacumque arte repelluntur, publica iudicia firmantur, potius, non infirmantur. Sed ego iterum audio. Quia tamen adhuc dñm audio, libenter nodus hunc in aliud tempus evolvendum reservo. An vero liceat crimen sibi imponere ad evitanda tormenta, dicam inferius c. 3. §. 6. Hactenus ille.

6. Quæ jam lecta sunt manifeste te convincunt de fallitate, Baroni; nam Tamburino videbat dñm sibi determinatio, Tamburinus hæret ad argumenta. Tamburinus in aliud tempus resolutionem differt, & tu tamen dicas, illius esse doctrinam, id fieri circa culpam posse? Quæ est isthæ licentia fingendi? Olim didici à Poëta Lyrico illud toties decantatum Pistoribus, atque P. e. is, quidlibet audendi semper fuit aqua pietatis. Nunc dico, etiam Theologum, etiam Magistrum, etiam Prædictorem posse, in modo re ipsa communisci quacumque velit. Hactenus super congerie Tamburino imputatorum, transamus ad alia, ad quæ Baroni transit.

CAPVT XVIII.

*De iis quæ in §. 2. affert contra Tamburinum
Baronius.*

1. **T**ria in hoc §. 2. pag. 73. jacula contorquet Baronius. Primo ait, se fidem habere nolle editioni Belgica affirmanti, protectam fuisse in Inquisitione Italica Doctrinam Tamburini in Decalogo allatam.

Secundo, se tamen fidem magnam habere Curatis Parisiensibus, qui curarunt offere supplicem libellum adversus ejusdem doctrinam.

Tertio amplificat, censurat, detestatur opiniones prædictas, quas (cum quanta veritate seu fidelite supra vidisti, lector) in §. primo imputaverat Tamburino, atque inducit quasdam impias consecutiones ex ejusdem doctrina.

Separatim scribentius si: gola initium facientes in hoc sequentibus commodius disputabimus.

De protectione Sacra Inquisitionis Italica super Decalogo Tamburini.

2. Baronius adem non haber editioni Belgica, & commentarium judicat testimonium in favorem decidere Tamburini.

Profecto fatetur, commentarium esse prædictum. testimonium de ea doctrina, quam singuli Baronius etc. Tamburini. Quis enim approbare casus propriae, ut ipse ex magna parte cum falsitate referri, non paucus cum veritate referri ex supradictis cuiuscunq; & precepit. Etum est. Dico tamen verissimum est suffragium Sanctorum Inquisitionis de vera doctrina Tamburini. Legamus prius testimonium, & deinde illius veritatem inde gemas.

*Epistola dedicatoria prefixa Decalogo Tamburini
In suis impresso.*

Reverendissimo Domino D. Hieronymo de Vecchiis Abbatii Montis Regalis in Belgio, & Burgundie Comitatu cum facultatibus Nunciij, Apostolico Interlocu-

3. **T** homo Tamburini è Societate Iesu, viri cum plurimi eximiis lucubrations eruditissimas. Prædicta Theologia summa continent, totaque Sicilia, & Itala celebratissimas noctis, huic etiam noster Belgio ad farrum deficeratissima pacis aurum post diuturnis gravissimum bellorum tempestates, nunc primum resipiri, comunicare cum effet visum, reverendissime Domine, capi circuus spicere, quibus postissimum auspicias! Ibi aggerem, cum ecce venit in mentem, nihil prater modum negligi, si ad Reverendiss. Dominacionis Vespera fideliter accederem, ut ista sub hoc lacem aperte, si ad eiusdem amplitudinem confugerem, ut ista illa intercessio, & proteges, quas in Sicilia, quas in Italia à Cavillari male dicenti libidine securas reddiderunt Sarri Catellii Fidei Inquisidores. Et vero quis dubitet, &c. In suis anno 1660.

Reverendiss. Dominacionis Vespera addicctissimus servus,

NICOLAUS DE RACHI.

4. Hoc testimonium fideliter esse relatum, cum constitutis, tum accessione alterius testimonii certum dico esse confundum.

Conjectata sunt primo, verisimile non esse, debent cantere opus voluisse Nuntio Apostolico per sollemnem mendacium illudere. Secundo, Dedications hominibus solent antequam evulgentur, communici Patentes, ad quos Dedicatio dirigitur, ut scilicet in aliquo, vel minimo apice es sit causa offendit. Quare Reverendissimus Dominus nequam permisit mendacium (quæ facilè poterant Romæ convinciri) se condonari. Tertio, credibile fit, ipsum Reverendiss. Interlocutum hoc testimonium protectionis emanasse in Belgio: cum enim Nuntii Apostoli frequentissimo commercio utrantur cum Romana Curia, non errat, qui putarat, ipsi Reverend. Dominus Roma legatum ad fuisse.

5. Sed fac, nihil esse facienda has conjecturas, si alio aliud testimonium, quo prædictum (si livore cassus) certe confirmatur.

Nam ego juratus, hoc est, testem moi dicti Domini O. M. invocans, affirmo, Virum omnium exceptione magorem, magna fide dignissimum enarrasse, hinc hoc

Cap.XX. De juriis contra Doctr. Tamb. 509

hinc quinque circiter annos Romæ ob sua negotia commorantem audiisse, coram, à gravissimo Ministro Sacrae Inquisitionis Rom, ipsum cumdem Ministruum presentem affuisse, quando ad dictam Sacrae Inquisitionis Congregationem opus Decalogi P. Thome Tamburini (mibi videtur, addidisse etiam ejusdem tria opuscula, sed hujus non bene memini) fuit allatum, diligenter fuisse lectum, eiusque propositiones, quæ insimulatae erant cum libris ipsis, compotabat, ac nihil inventum fuisse, quod expurgatione, aliave nota dignum censetur. Hæc vir ille Sacrae Inquisitionis Minister; addens, aliud explicatus se enarrare, ob horum Ministrorum solleme secretum, nequaquam posse.

6. His ego, & quilibet non livore tactus, fidem habere coginur, si Baronius refragatur, eredat sibi Curatis, ut liber. Illud certè commendabile omnino fuit, quod Patres Sacrae Inquisitionis Rom, mutilata doctrinæ compendiosa propositione contenti nequaquam fuerit, ut Antigonistæ Tamburini fecerunt, sed Codicem ipsum, sed contextum doctrinæ sed connexionem propositionum, & similia propriis oculis excurrere voluerunt.

CAPUT XIX.

De supplici libello Curatorum Parisiensium.

1. Secundo Baronio in d. §.2. pag. 73. ait, se fidem magnam Curatis Parisiensibus habere, qui suppli- cent contra Tamburini Doctrinam libellum obtulerunt.

Miror ego, Baronio huiusmodi Curatorum libellum magis facere, cum ipse sciat, five non oblatum, five non admittit, five ab illis, ad quos dirigebatur approbatum nequitquam fuisse, quia fortasse non esse germanam doctrinam Tamburini, cognoverunt. Et Jane si umbra tenuissima aliquius reprobationis contra eam doctrinam affuerit, propter quantum in ea exultaret Baronius! sed merito vel invitus tacet.

Quæ hic mihi nullum superest onus hunc libellum refrendandi, solum enim per absolutam negativam pronuntio, & in Superioribus Jam ostendi, si propositiones illas *suprà cap. 1.* allatas continebat huiusmodi libellus, ut ibi acent, eas non esse, nec sapere Tamburini germanam doctrinam, exceptis, ut modo notabam, paucis propositionibus, quas ex Superioribus colligere quis poterit.

2. Quod tamen profert hac occasione Baronius & quis attributus audire non possum, nec debo. Comparat Curatos illos cum Sacris Inquisitoribus Italiae, & audet dicere, eos non esse his inferioris. Hæc sunt eius verba dicta pag. 73.

3. B A R O N. Nec Inquisitoribus Sicilia, & Italia (quorum suffragium commentitum censio) hi Curati (Parisientes) pietatis, eruditioris, prudentie, integritatis opinione, aut etiam amplitudine potestatis in subditos, inferiores sunt, ut ex vera illorum expositione gravissima nota non uratur, & illi commendatio accedit ex Inquisitorum suffragio.

4. Itane tuis Parisiensibus Curatis (licet alias præ- & tantissimis) adulatis, ut cos Superioris facias Eminentissimus Cardinalibus Romanam, seu Italican Inquisitionem moderari? Ergo Praelatos gravissimos Sacrae Inquisitionis Praefectos, Præstantissimos Viros à Summa Inquisitione Hispanica in Siciliam Delegatos, Sapientissimos Doctores, Theologos, Jurisconsultos, inter quos tui Sacri Ordinis plures doctissimi Magistri sedent; ergo, inquam, hos tuis Parochis & quales, vel inferiores existimas? Mirum: sed illud magis, quod addis (& etiam amplitudine potestatis in subditos) five enim intelligas de multitudine subditorum, five de amplitudine iurisdictionis, inquiro, an plures sint subditi singulorum dictorum Curatorum, seu etiam

omnium collectivè sumptorum, quam subditi totius Regni Sicilia, & iuriisque Italie? & iterum inquito, an Parochorum tuorum iurisdictio, & amplitudo potestatis se extendat ad ea, ad quæ latè excurrit iurisdictio Inquisitorum? Verum hæc ad meum institutum non pertinent.

CAPUT XX.

De juriis contra Doctrinam Tamburini; deque consequentiis impiorum, quas ex illa male intellecta deducit Baronius.

1. Prior huius Cavillationis pars ex se, & ex dictis pruit. Ex se, quia que sunt mera verba, vel iuris, statim atque contorta sunt, languecent, si Christiana patientia tolerentur. Ex dictis, quia iam in superioribus capitib[us] huins Opiculi germanas Tamburini sententias mecum ponderavit, approbavitque quilibet non iuvidus lector. Et nota artificiosam Baronii amplificationem. Ea enim subinde vertitur circa illud Tamburini verbum (probabilitas tenuis) & in hoc §.2. Baronius rufus dicit, quia à Tamburino dictum sit (probabilitas tenuissima) imo ut Rhetoricè gradatim amplificet, vocat illam, filum tenuissima probabilitatis, & nunquam meminit doctrinæ solemnis Tamburini, q[ua]a ea tenuis probabilitas deiciatur ita ab opposita parte, ut jam amplius probabilitas non sit; sed iam de hoc in superioribus dictum est aliquid c. 2. n. 9. & c. 9. n. 8. & mox num. seq. & iterum & cap. 23.

Expendenda ergo solum à nobis est pars posterior d[icitur] à Baronio. Hoc est, videlicet sunt consecutiones impiorum, quas deduci posse ex Tamburini doctrina cavillari non dubitat. Eius autem consecutiones in forma dialectica disposita, ha sunt in unico argumento, à me facilioris intelligentiae gratia collecta.

2. B A R O N. Ex Tamburino quævis tenuissima probabilitas sufficit ad prudentier, atque adeo ad operandum circa culpam.

Sed Titius v. g. habet tenuissimam probabilitatem de mortalitate v. g. Anima rationalis; quis enim dubitet esse de hac aliqua levia fundamenta, & consequenter adeo tenuissimam aliquam probabilitatem? Idem de creatione mundi non facta à Deo. Idem de negatione existentiae eiusdem Dei. Idem de libertate arbitrii non concordante cum gratia, & similibus, quis enim dubitar, de his adeo aliqua levia fundamenta, &c.

Ergo Titius probabiliter, & prudenter operabitur, adeo que circa culpam, si assentiantur his propositionibus: Anima rationalis est mortalitas. Deus mundum non creavit. Deus non est. Libertas non stat cum gratia, & similibus.

3. O dialecticum excellentem! quia usum distinctionis non usurpati, ideo in fallacias fecde lapsus es. Distinguenda enim est maior, & minor tui syllogismi ex solidi doctrina Tamburini, & sic respondendum.

T A M B. Omnis tenuissima, imo tenuis, imo mediocris probabilitas sufficit ad prudentem, atque adeo ad operandum circa culpam, quando haec probabilitas absorberit ab opposita probabilitate, sicut absorberit carcela à maiore luce, nego maiorem; quando non absorberit, concedo maiorem.

Sed Titius habet tenuem, vel etiam mediocris probabilitatem de mortalitate anima rationalis, quæ probabilitas non absorberit seu deiciatur ab opposita probabilitate, nego minorem; que ab eo beatum, concedo minorem. Idem dicit de creatione mundi, non facta à Deo, de negatione existentiae Dei, de libertate non concordante cum gratia, & similibus.

Ergo Titius probabiliter, & prudenter operabitur adeo que circa culpam, si assentiantur illis propositionibus, nego perniciose, & quilibet non cœcus perniciabit simplicem consequentiam, quia tunc non operabitur ex illa probabilitate, quia iam deicita fuit.

Vu 3 Quod

Pars III.

4. Quod autem in predictis omnibus illa sint levia fundamenta, quæ abforbeant à solidioribus oppositæ partis, nulla est dubitatio, & factetur ipse idem Baronius, dum dicit, illa esse fundamenta levia. Adi Theologos; inò pro aliquibus ex his consule Metaphysicos, nam ab his illarum verigatum solidissime rationes explicantur.

5. Præterea cum fideles his, & similibus mysteriis constanter, & certissimè assentiantur ex fide divina, non indigent aliis fundamentis, & rationibus probabilibus, seu probabilitoribus ad assensum illorum, quasi exspectant, quod probabilitas major de his mysteriis abforbeat illam probabilitatem de propria parte, sive mediocrem, sive tenuem, nos, inquam, indigent, siquidem hæc certitudo fidei dicit omnem probabilitatem euscumque gradus, quæ possit opponi pro parte contraria.

6. Vnum hæc denique moneo lectorum, ut vigilet, quando in hoc 2. §. repetit Baronius, & impugnat propositiones eas, quas simul concessit §. 1. nam tunc semper erit recurrentium ad responses, seu ad explications nostras, seorsim in superioribus Capitibus alatas.

CAPUT XXI.

Primum Paradoxum ex tribus imputatis Tamburino hoc est, iurare verbis equivocis.

1. Ergit Baronius l.c. §. 3. contorque in Tamburini num multa multum amarulenta, quæ, ut alias dixi, ab animo pacato oleoque tranquillore præceptionis mei sunt silentio superanda. Nulla enim tam atrociter intentari potest injuria, quæ animum illum perturbare queat, qui vel ad patientiam à pietate, vel ad earum despiciendum à generositate moverit.

Iam post hæc primum Paradoxum Tamburini sic producit lib. 5. cap. 3. fol. 91.

B A R O N. Hujus generis (Paradoxum) est, quod Tamburinus assertit, certum esse, iurare verbis equivocis cum causa, perinde licitum, ac sine causa, illicitum esse.

Addit immediatè in hunc modum.

Quasi pars veritatis, & aque receptum sit apud omnes, honestari posse quacunque causa juramentum equivocum, ac sine causa damnari.

2. In Tamburini doctrina non apparet illud (perinde) unde Baronius colligat interpretationem suam, (quali patis veritatis) neque illud (quacumque ex causa) unde Baronius etiam de levissima agi causa conqueri possit, neque aliquid verbum, unde Baronius possit reprehendere Tamburinum, quasi dicat doctrinam illam esse receptam ab omnibus, quare igitur illa promittit? Sed secundissimus est nostri impugnatoris campus; & semper Africa novi aliquid appetat.

2. Venit ad rem. Duas habet partes hæc doctrina quam refert Baronius, ut idem ipse notat; Prior est, iurare cum causa verbis equivocis, est licitum. Posterior iurare verbis equivocis sine causa, est illicitum.

Quoniam ergo hæc pars posterior certa est omnibus, etiam Baronio id facient, cur is appellat hanc doctrinam Paradoxum, per quam vocem à Grecis vocantur admirabilia præter opinionem omnium? Prior autem pars cum à multis Doctoribus ut ipse idem Baronius notat, licet acriter impugnet, censetur vera, est à multis falsa, cur eam inter Paradoxa communerat? Ceterè si is distinxerit, partem hanc priorem à Tamburino dictam esse improbabilem, est à veritate alienam, posse rationibus fortibus refelli, nihil succenserem: sed cur hoc vocabulo odioso Paradoxi illam appellat? & injuriosius, atque falsius in eodem §. 3. addit, est hæc Paradoxa à Tamburino inventa, & ab aliis Doctoribus longe distanta? Ultra opinionemne est, & à reliquis Doctoribus longe

distant id, quod plures doctissimi Theologo[n] non levius innixi fundamentis opinantur? Hos plures Doctores moro profetant a meo n. 6.

4. Dicess illud dixi, quia Tamburinus pars veritas, & certitudinis facit priorem partem cum pollicitur. Respondere, ubinam est hæc paritas, quam inducit Tamburinus? Nonne illam singulis, sicuti fixulis alijs supponit, & alteram partem, sed tamen dicit, certum esse, quan partem est licitam, alteram non item, sine una pars suis comparatione, & esto adit implícita aliqua comparatio, hæc non est in omnibus; Partitas quin non est adesse, ut ambulet (juxta rusticorum locutionis) cum quatuor pedibus. Comparatio enim in casu nostro solum effugier, in eo, quod iterumque apud Tamburinum sit certum. Quis enim ignorat, pollicitur partem solitari ab omnibus, non autem priorem? sed ipse utramque ut certam admittit ob sati firmas rationes, ut maxime videmus. Quare quando dicit, priorem partem esse certam, non dicit esse certam omnibus, sed sibi, qui modus loquendi in meo præceptore in suis operibus est frequenter, quando enim sententiam ipse judicialiter certam, nec solum probabilem, fecit alii eam non admittant, dicit certum mihi est hoc vel certum hec est, nam quando ei certum etiam aliis, sole addere, sic, vel quid simile (certum est apud omnes, &c.)

Verum hæc duo non sunt omitenda. Primo ipsa verba hac de re Tamburini. Secundo, hanc doctrinam non esse ipsius singularem, sed multorum; unde non possunt vocari Paradoxum.

De illico usu Juramenti dolosi promissi,

5. T A M B. Num. 1. Certum est primo (air lib. 3. in Dec. cap. 3. §. 2. n. 1.) iurare sine animo implendo est mortale. Ita Less. l. 2. c. 42. d. 8. n. 42. Sna. tom. 1. de Relig. l. 3. de Iur. c. 17. à num. 7. & communiter, sicut ex libro Cerium est secundo, iurare sine animo jurandi, sive rei sive levius, sive gravius, vel iurare verbis equivocis, non est licitum sine causa, licitum est cum causa, iuxta ea, quæ dissimus cap. 2. §. 2. & 3. quæ sunt recolenda, quia, quantum ad hoc, eadem est ratio assertori, & promissori. Illud si adverendum, facilius ex hoc capite in promissorio mortaliter peccari posse, quam in assertorio, quia in promissorio dividitur tertio promittitur, unde facilius posse proximi dannum intercedere, quo notabiliter accedente, mortaliter perdiatur. Hæc illle.

Nota verba hæc (juxta ea, quæ diximus c. 1. §. 1. & 3. quæ sunt recolenda) per errorem sive Scriptoris, sive Typographi, sive alterius hue intrepelli, hos enim §. 1. & 3. disti cap. 2. hujus lib. 3. in quo secundo cap. agit Author de iuramento assertorio, hos inquam §. nunguibus invenies. Verum hoc obiter pro studiis Lectoribus moneo, ne scilicet querendo predicta loca, sive ultra liborent.

6. Superest nunc illos plures Theologos, qui notitiam sententiam amplectuntur, proferre. Ecce apud Castrop. & Ioan. Sanch. illos citatos.

C A S T R O P. Dixi esse solum (air tom. 3. n. 14. d. 1. p. 7. num. 4. veniale culpan, quando hoc iuramentum fit absque necessitate. Si enim aliqua causa honesta occulanda veritatem intercedit, qualis est, si ob tuum, utrumque salutem, honorem, rem familiarem suendam, convenit occultatio, aut si convenienter, ne annueres interroganti iuris, nullam culpan corromitis, sive amplioblogicè iuris. Et ratio est clarissima defectus iudicis, qui in tali iuramento fit poterat, cessat, interveniente causa iusta, sic occulando veritatem. Sic tener expressè Navar. (non cito loca, quia in ciliè possunt videri in ipso Castrop.) Tolet. Sna. Val. Less. Bonac.

Quod verum habeat, tametsi non rogatus iure, sed offerens ad iurandum, si tamen iuranda, occulandis offerat, honesta causa intercedat, qualis intercedere possit, cum

Caput XII. De Juramento ficto. 511

cum obligaris sumam proximi restituere, negre alia via
commodiore reparare posse, quam usū amphibologici jura-
menti. Sanch. Bonac.

Ex hac certe doctrina deciduntur plures casus in praxi
contingentes. Primo, rogatus de delicto, quod saltē sub
opinione probabili non tencis manifestare, vel ex eo quod tibi grave nocen-
tum ex manifestatione provenire, negare poteris, fecisse,
subintelligendo, in carcere, vel ad dicendum. Sic Sanch.
Clav. Reg. Navar. Bonac.

Secundo, &c. Hactenus Castrop.

Joan. Sanch. sic. Reus inquit dicitur. 46. num. 17. cuius
delictum est semiprobarum in causa sanguinis, ob quod mor-
te est plectendus, aut ad trivem, vel exilium, aut bo-
norum amissionem est damnandus, veritatem delicti. Iudic
interrogatur apperire non tenetur, eo quod nullus ad sui dam-
nationem jurat constringitur; est namque ius conservandi
vitam adeo strictum, quod nulla lege positiva abrogari pos-
sit; tum si res constringeretur veritatem manifestare, con-
stringeretur sua damnationis esse totalem auctoritatem: nam
quod testis adversus illum testimonium tulerit, nihil condon-
etur ad condemnationem, cum sine delinquentis confessione
damnari non possit.

9. Paulò post. Quod possit equivocatione utendo, veri-
tatem celare, docent Navar. Less. S. Valer. Sylvest. &c.
Docet item hanc opinionem Villalob. Octavianus Spatarius,
tanquam certam, docet. Item Rodriguez tanquam certam,
& hanc pro vivis defendit. Item ut probabilem docet Pitti-
gianus, Peyrinus, & Layman, Salcedo, ut sibi certam.
Aragon, ut p. obabilem, & Reginald, Scot. Fillius. Maldernus
& subfiniti aliqui viri docti, quos consului. Quae qui-
dem sententia non solum mihi probabilis, sed certa videtur.

Quod vero fas sit quoque, in predicta causa Deum in
refectum adducere, mihi quoque certum; nam eadem causa,
qua exigit ad excusandum mendacium, intercedit pariter
ad excusandum juramentum juxta dicenda (disp. 46.
num. 17. ubi Autores referuntur).

10. D. ita autem disp. 46. n. 17. idem sic repetit.

Nam eadem causa, qua adest ad excusandum menda-
cium, equivocatione retenta, sufficit etiam ad excusatio-
nem juramenti, ut docet Angel. Sylvest. Navar. Azor. Val.
Salon. Sanch. Toler. Manuel. Philius. Suan. Less. Mart. Del-
rio, alios adducens S. & c.

11. Undenam igitur hunc purum errorem haustisti,
Baroni, quod scilicet hoc sit Tamburini inventum & à
doctoribus longissime distans? Præterea si tam multi
(ut modo legisti) Caffropalaus, Joan. Sancius, Spata-
rius Rodriguez, Salcedo non solum id ut probable
suffit, sed ut certum, qua ratione tibi admirabile
Paradoxum sit? Legite si est orium lectores ingenui, &
obstupescite ad tam injugas iniurias, quas in hominem
innocentem hinc iactat Baronius; Hanc unam ex remis-
fioribus audire, ne molestem sit.

BARON. Ibid. fol. 91. Hic (Tamburinus) etiam
multis Paradoxis à se primis inventis, quasi Parafangi,
à reliquis Doctoribus etiam sibi Instituti, longissime distat;
nec dubito, quin velut videri, quasi in laxandis conscientiis,
gloriam, & singulariter auctem affectasse. Hujus generis
est, &c.

Nunc monet tempus, ut agamus de Juramento ficto,
hactenus enim locuti sumus de æquivoco.

C A P U T X X I I .

De Juramento ficto.

IN hoc codem loco transit Baronius ad Juramen-
tum fictum, doctrinamque Tamburini de eo vocat
alteram Parodoxi partem, quam certè ego vocarem par-
tem tertiam, sic autem haber.

B A R O N. Ibid. fol. 93. Altera vero Paradoxie pars

sis contra consensum omnium Theologorum. Nam Sot^o
1.8. de Just. q. 1. 2. 7. Ita habet. Emergi dubium, utrum
jurare exterius fiet sine intentione jurandi, sit peccatum
mortale; quoniam de veniali non est dubium, quandoquar-
dem qui dicit se jurare, & non jurat, mentitur: ergo lis est
extra controversiam posita inter venientes Theologos;
juramenta sine jurandi animo etiam ex causa, illicite pro-
ferri.

3. Cum tamen Tamburinus, certum velit est, ab om-
ni culpa excusari hujusmodi juramenta. Sed longe recedit
non solum ab antiquorum Doctorum, & ex temporum men-
te, sed etiam ipsius Suarez, qui hujusmodi juramenta accu-
sat & gravis peccati mortalitatis est genere suo. Negre enim
potest nomen Dei fiet assumi in jurandum, nisi vano as-
sumatur; id est ad decipiendum potius, quam ad con-
firmandum veritatem. Quid autem vano magis, quam ipsa
fallacia, & deceptio, qua non solum irrogatur Dei nominis
inuria, sed etiam reficitur vis juramenti, & sanctitas
violatur; cum nequeat ejus contemptus efficacius induci,
quam sibi persuadet, posse adhiberi iuramentum, nulla
intensione iurandi. Id ipsum confirmari posset vano exem-
pli ex Suan. Caetano & aliis. Si liceat fictio animo iura-
re ex metu, vel alia quacunque de causa, quidam proferre
blasphemias? ut arguit Suarez. Quiam Idola colere in
speciem, animo ab idololatria alieni? ut ex Carta-
no uxoris Sotis, quod tamen fiet ab idololatria genus imputa-
tur Marcellino Pontifici in grave crimen. &c. Hactenus illuc.

4. In primis verbis nimis indistincte assertis, juramen-
tum fictum ex causa esse peccatum. Præterea dum id
confirmas ex consensu omnium Theologorum, cui deinde
id probas unius Sotii testimonio? sed mox videbimus de
hujusmodi omnium consensu.

5. Prius enim advertendum est, huc tres debere quæ-
stiones diligenter distinguere. Prima est, an juramentum
sine animo iurandi, hoc est sine animo vocandi Deum,
sit vere, & essentiale juramentum, & nullus ex medio
cribris Theologis affirmabili esse juramentum; deest
enim illi essentia juramenti, quæ est Dei invocatio.
Queritur autem an ita externe iurare cum causa, sit licitum,
præscindendo ab alio inconvenienti, sed sit culpa
ex ipso ratione juramenti; nam si addas dictum aliquod
inconveniens, erit peccatum ex inconvenienti illo. Et
in hac prima questione Tamburini sententia est, id,
quando adest causa, & nullum adest aliud inconvenientis,
non est illicitum.

6. Secunda quæstio est an uti hoc juramento, in quo
solum oretur invocatur Deus, ad aliquem decipiendū
aliquem, sit culpa, etiamsi fiat cum causa. Et in hac secunda
questione, Tamburini doctrina est, esse duplicitate pec-
catum. Primo, esse peccatum contra iustitiam, quo pro-
ximus decipiuntur. Secundo, esse peccatum contra Religionem,
quia iurans uitit Dei facio nomine, tanquam
in diu ad firmandum peccatum; id quod nemo dubitat,
esse contemptum Dei; & de hoc loquitur Suarez à Baro-
nio citatus illis verbis, que ipse modo num. 3. meo attulit.
Neque enim potest nomen Dei fiet assumi ad jurandum,
nisi vano assumatur, id est ad decipiendum, & poterat ci-
tari etiam Sanch. lib. 3. in Dec. ab e. 6. n. 18. & 22.

7. Tertia quæstio est; an iurare sine animo iurandi,
ut item sine animo utendi juramento ad decipiendum
aliquem, sed solum mentiendo, dum quis abstrahendo
a quocunque alio damno proximi dicit iurare velle;
cum tamen non invocet interne Deum, sed solum exte-
nente, sit licitum? Et in hac tertia questione Tamburini
sententia est, non esse licitum etiam ex causa, quia in-
tervenit mendacium, atque ad o. esse peccatum saltem
veniale, nemini posse esse dubium. Porro hoc dumtaxat
loc. cit. docet Sotus: dicentim. Quandoquidem dicit,
se jurare, & non jurat, mentitur, ergo lis est extra contro-
versiam, &c. Hoc enim (ergo) est nota consequen-
tia, quæ deducitur ab antecedente: At in antecedente
locutio fuit hæc: Qui dicit se jurare, & non iurat, men-
titur,

Va 4 titur,

512 Germana Doctrina R.P.Th. Tambur.&c.

tur. Quare haec erit doctrina extra item, quam omnes ultro facimus, nempe etiam ex causa illicite profecti & quidem, in praesito casu de quo loquimur, venia litter.

8. Jam vero quia has tres questiones Baronius non adverbit, id est tam immerito infligit contra Tamburinum. Questio enim hoc in loco non est, neque Secunda, neque Tertia, sed prima: siquidem locutio sit de juramento ex vi juramenti, non vero si addantur alia praedicta inconvenientia. Verum ad pauca respicientes facile pronuntiant.

9. Quid autem ex principiis Tamburini juramentum quodcumque si assumatur, tanquam medium ad decipiendum, sit contra Religionem, non solum contra justitiam, sic ipse docet lib. 3. in Decal. cap. 1. §. 4. num. 5. fine.

T A M B. num. 5. Sumere Dei testimonium tanquam medium ad iniquè agendum presumptio est, & irreverentia contra Deum.

Et iterum alio loco, nempe eodem lib. 3. cap. 3. §. 3. num. 5. habet.

10. T A M B. Num. 9. Petes, quodnam peccatum est promittere cum iuramento rem non licitam? Respondeo cum Sanch. lib. 3. in Dec. c. 9. n. 14. esse mortale sacrilegium, si res est illicita mortaliter; quia ute ris divino testimonio ad rem iniquam faciendam, que est summa Dei irreverentia; de qua dicimus sup. cap. 1. §. 4. n. 5. Vnde vides in confessione esse explicandum, an iuraveris peccatum mortale, v.g. homicidium cum intentione illud exequendi, vel cum intentione non exequendi, nam prius habet duas specie malitias, nempe homicidii, & irreverentiae, posterioris, solius perire.

Quod si res sit illicita venialiter, vel sit contra consilia, in cum veritate iuris, & dictorum mendacium officiosum, vel non daturum electromysnam, non ingressum Religio nem, non acceptarium officium Praetoris, &c. puto cum Fagundez l. 2. in praece. Decal. secundum cap. 14. n. 1. esse veniale, quia non videtur gravis iniuria Dei, nisi divino testimonio ad rem leviter illicitam, ut ibidem diximus. Hac ibi.

11. Vides in iuramento attempto ad firmandum peccatum etiam sit cum veritate, esse peccatum contra Dei reverentiam, nec solum contra iustitiam? ut si quis v.g. cum veritate iurarer, se cras occisum suum inlinicium, &c. id quod non est ex ratione iuramenti, quia hoc verum esse supponitur, sed ex eo, quod invocatur Deus ad finem malum, seu ad firmandum peccatum sic jurantis. Ex hac doctrina clare colligis, Tamburinum esse in ea sententia ut talis invocatio quaquecumque, sive cum vero animo iurandi, sive cum animo non iurandi, in easu scilicet, Quo invocatio Dei sit solum externa, semper esse contra Dei reverentiam, diligatur ad peccatum firmandum, vel ad decipiendum, &c. quia tota malitia tum sumitur a pravo hoc fine, quo scilicet dehonatur Deus, seu ipsius sanctum Nomen, dum adhibetur ut medium ad peccatum firmandum: id quod cum sit intrinsecus malum, non potest ex ulla causa a culpa excusat.

12. Ne igitur, Baroni, contra Tamburinum profesas Suarri authoritatem, nec paritatem ductam ex adorante Demonem, vel fidem negante solum exterius. Ultro enim pse fatur, sicuti haec, quamvis solum externa, sit in Dei contemptum, ita esse iuramentum quando sit ad decipiendum, vel quando adiungitur aliud inconveniens ut dictum est. Sed nostra Questio, bone Vir, huiusmodi non est, sed illa primo loco dicta. An iuramentum sine animo iurandi, hoc est, An iuramentum factum ex vi solidus actus iurandi, praescindendo a praedictis adiunctis, sit illicitum, quando sit ex causa; Et non esse illicitum, docet Tamburinus; quia illud non est iuramentum essentialiter. Cum, iurare sine intentione iurandi, sit simile ac orare sine intentione orandi, quod non solum non est ne materialiter quidem malum,

sed aliquando est commendabile, veluti quando utilitatem labori intendit, canit Pater v.g. & Ave.

Agrestique suum solatur vocelorem.

Et ex alia parte illa causa facit, ut nulla sit definitio, quæ alias esset in illo actu exteriori, qui non conformatur cum animo interiori. Ideo enim illa, distinctum fuisse, quia aliquem decipit, & qui quis in hac questione primo loco explicata supponimus, non adest. Quæ mox afferam ex Sanchez id recte confirmemus.

13. Nunc oro lectorum, ut claritas, & majoris confirmationis ergo, sinat me referre Tamburini dictum, ac de breviter allatum, & latius à Castrop & Sanchez explicatum.

T A M B. suprà cap. 21. meo n.s. Certum est primo iure sine animo implendi esse mortale. Ita Loff. Suer. & communiter. Certum est secundo, iurare sine animo iurandi, fuisse levis sit, sive gravis, non esse licitum sine causatione esse cum causa.

Hoc dictum Tamburini si bene à Baronio reprehendendum erat, oportebat distinguere, quando quis fieri a iurando iurandi iurat verum, quando vero falsum. Nam hac distinctione præ oculis habita, neque paradoxum est quod dicitur. Tamburino, neque si vulgariter. Cogitamus id à Castropalao.

14. C A S T R O P. Dico secundo air Castrop. Tom. 3. n. 14. d. 1. p. 8. n. 4.) Si iuris sine animo iurandi, esse mortale, distingue, vel iurare verum, vel falsum. Si iurafalsum, non in indicio, quam extra, est peccatum mortale. Si iurare verum, probabile est esse solum veniale extra indicio, in indicio, & contractibus, mortale. Priorum partem conclusionem quo iurare falsum sine animo iurandi, est mortale, definit Caiet. Sol. Corvar. Petr. Ledsm. Loff. Suer. Bon. Sanch. Rationem reddunt, quia iuramentum exterrit, quod di Divina. Mais statim cultus, assumunt ad falsitatem emendandam. Vnde scilicet genitrix, alioquin exterrit cultus, si Idolo tribuerit, est peccatum grave, quia applicata materia indebita actio solum delicta Dei; similiter ei genitrix irreverentia contra Religionem, iurare falsum non tantum absque intentione, quia exterrit cultus Discretamentum debitus, materia indebita applicatur. Ceterum hec ratio solum videtur convincere in iuramento extra factum per Idola vel Creaturam sistendo in ipsa.

Ei quæ sequuntur: Ea enim non est necesse hinc habere, cum non facient ad nos, ingle autem pati potest pergit dicere quæ ad nos pertinent.

15. Ceterum retinenda est communis sententia, ei extra casum, quem dixi ex Loff. nullum iurare Delictum (est plures evoluti) qui affirmari, non esse peccatum mortale iurare falsum, etiam sine animo iurandi. Erat esse posse, quia videtur Deo gravis irreverentia fieri eo, quod tantum in apparentia, & nomine tenuis iurare falsi iurare. Nomini enim Dei summa respectio datur, &c.

Et infra.

16. Secunda pars conclusionis, nempe probabile est, non esse mortale, si verum iurare sine animo iurandi, tenui Loff. Sanch. Bonac. Ratio est, quia non videtur ex hoc iuramenti fieri gravis iniuria Deo neque homini. Non Dei, sed illi similiter adduci in testem, adducitur in testem orationis. Sicuti enim similitate horas eo tempore, que non terris percepto orandi, non ob inducens Deo facere gravis iniuria: neque etiam ex tali iuramento proposita gravis iniuria, quia si ponimus, graviter inde illam non habet. Ex nullo ergo capite mortale peccatum esse posse. Et tamen abque dubio peccatum veniale, & grave, quando nulla legimitima, & honesta causa fieret, quia est quidam filio vita iuramenti ienerans. Hæc Castrop.

17. Notas, hæc ultima verba? (quando nulla legitima, & honesta causa fieret) quasi dicat, fecit si honesta & legitima fieri causa, quæ est doctrina Tamburini. Quæ

Cap. XXIII. Secundum Paradoxum imput.

5.13

Quare non est hæc ab illo inventa, ut Baroni dicit. Loquitur enim Tamburinus, quando quis sine animo iurandi iurat illud, quod est verum; nam quando est falsum, quia tunc decipitur proximus, ut sèpè diximus ex eodem, est illicitum, & in materia gravi est mortale contra iustitiam. Præterea, etiam in materia levi, & in quacumque materia si adhibeatur tale fictum iuramentum ad finem peccaminosum, seu ut medium ad firmandum peccatum etiam veniale, est Peccatum grave contra Religionem, ut suprà vidimus.

18. Hinc sit, ut si Baronius invenisset, Tamburinum loqui de iurante falso sine animo iurandi, rectè dixisset id esse contra consilium omnium Doctorum: nam etiam est contra consilium ipsius Tamburini. Nunc vero eam ex principiis nostri Authoris modo dictæ meo n. 9. & 10. non possit hæc doctrina intelligi, nisi de causa quo iuratur res vera, nihil poterit contra ipsum afferri. Sed certè excuso Baronium in præsentia, siquidem verè difficile fôler est, principia Authorum in suis que locis dispersa inquirere, ut deinde ex ipsorum mentite questione decidatur.

19. Porro ne tibi, Lector, sit molestum prædicta etiam cognoscere à Thoma Sanchez.

TH. SANCH. At verius est, (aī lib. 3. in Decal. cap. 6. num. 10.) quod sic distinguit Valencia. Si iurans (sine animo iurandi) dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere iurandi animum, quia est mendacium, & non perniciuum, ut bene Doctores precitati; scimus si id significare nolit, sed quoddam aliud disparatum, ut mox dicemus. Tunc enim illa Culpula est. Si autem iurat falso, velutque illa externa iuramenti verbo referre ad materiam falsam, confirmando illa in eo exerno iuramento, est mortale, ut probat ratio num. 8. adducta, & concordata omnes DD. num. præced. relata, & citata num. 8. Si autem interiori animo nolit illa ad materiam falsam referri, nec posset ob aliquas rei circumstantias rationabiliter ab aliis putari id velle, ut inde scandalizentur; sed tantum jure suo utens, usurpat ea verba, ad significandam aliquid aliud interiori conceptum, quod verum sit, vel usurpat ea tantum materialiter, nil per illa confirmare volens, non peccat mortaliter, nec applicat iuramentum indebet materia. Imò ego credo, nec hunc venialiter peccare, quia nullum est mendacium, & cogito causa iusta uti ea equivocatione, & constabat magis ex statim dicendis à num. 15. Atque idem fatetur Sotus num. præced. legatus, quando iniuste coactus usurpare ea verba materialiter: tunc enim non peccaret, ut si ita responderet; Ego vero, vel dico; Deus est mihi testis; scimus (ait Sotus) si dicere. Dico, quia Deus est mihi testis; quia tunc, ait, capit verba formaliter. Sed ex istimo, potius i. pendere ex intentione dicentis, quippe posset hunc quoque dicendi modum capere solum materialiter, vel ad aliquid aliud significandum, ut proxime diximus ex Val. Hæc Sanchez.

20. Notas, quantum faveat nobis tuus idem Sotus? Verum hæc dicta sufficiant ad ostendendum, hanc non esse sententiam adeo novam, ut singulare inventum, vel Paradoxon appellari mereatur.

C A P V T XXIII.

Secundum Paradoxum imputatum Tamburino.

Prima Pars huius Paradoxi.

De Reo non respondente ad mentem Iudicis non certo legitimi

1. Ver secundum Paradoxum loco citato efformet, tria dicit Baronius. Primo redens ad tenuissimam illam probabilitatem à se toties frusta decant-

tam, ex hac deduci ait, multa incommoda, posita illa alia Tamburini doctrina, quæ affimat nosse reum interrogatum à Iudice, non tam omnino certus, an legitimus sit, ad eius Iudicis mentem non respondere. Secundo, impugnat eundem dicentem, posse idem, etiam constante competentiæ legitima Iudicis interrogantis. Tertio, reprehendit eundem, quasi sibi contradicentes.

2. Incipiamus à primo dicto, utque id bene intelligatur ponamus in forma Syllogistica Baronij præiocinationem l.c. §. 3. fol. 93.

BARON. Quando habeo tenuissimam probabilitatem, non pecco, operando secundum illam.

Sed ex quacunque incertitudine de incompetencia Iudicis habeo probabilitatem tenuissimam, quia semper, vel se pessime adsum aliquia fundamenta huiusmodi incertitudinis. Ergo habens quamcumque incertitudinem, non peccabo secundum illam, & consequenter possum sine peccato, ad mentem Iudicis non respondere.

3. Huic argumento sic facile respondetur ex germana doctrina Tamburini, sicuti responsum est supra in similis cap. 20. à numero 3.

Quando habeo tenuissimam opinionem, non pecco, operando secundum illam. Distinguo maiorem. Si hoc tenuissima opinio obscuratur à parte opposita, sicuti obscuratur pars lux à magna, concedo maiorem, si obscuratur nego maiorem.

Sed ex quacunque incertitudine de incompetencia Iudicis habeo probabilitatem tenuissimam, me non obligat ad mentem Iudicis respondere: distinguo item minorem. Si hoc probabilitas obscuratur à contraria parte, id certe in casu nostro obscuratur, quia levia fundamenta, que solum incertitudinem parvum, satis absorbentur à possiblitate, in qua est iudex, & à similibus circumstantiis, nego minorem. Si non obscuratur, quod posset evenire in alio casu diverso ab eo, qui proponitur, concedo minorem.

Ergo habens quamcumque incertitudinem non peccabo, & nego consequentiam.

4. Perperam igitur Baronius absolute imponit hæc Tamburino, quali dicenti, sat esse ad non respondendum menti Iudicis, quod habeatur tenuissima probabilitas, multo minus, quod adsit incertitudo. Hæc enim tenuissima probabilitas, & hæc incertitudo non est vera probabilitas ex doctrina Tamburini. Unde non rectè per artificiosum Epiphonema sic concludit impugnator ibidem.

5. BARON. Tanti momenti est apud Tamburinum aquivocandi libertas, ut illius libertatis servanda causa, eludi, & perverti posse quacumque Iudicaria potestas, quantumlibet probabilis & recepta, si aliquod dubium subiectum opposita sententia, que favet reo, vel tenuissimam probabilitatem afferat.

6. Non rectè inquit, concludit. Non ubinam ex ipsius doctrina colligit, receptam potestatem Iudicariam, & quantumlibet probabilem posse tam facile eludi, cum Tamburinus plurimi semper fecerit circumstantiam possessionis. Hanc enim credo à te significari per illud (receptam potestatem) quasi dicas per receptam possessionem Iudicariam potestatis. Addis, satis esse tenuissimam probabilitatem. Addis, satis esse dubium oppositæ sententie faventis eo. Quæ omnia debebant distinguiri sub illa necessaria penitentior, & deliciantur, si obliterentur ab opposita parte. Sed non est hæc omitendum legere quanti ponderis sit apud præceptorem meum d'ea possit.

7. TAMBURINO. Nom. 12. Dixi autem (ait lib. 1. in Decal. cap. 3. & 3. n. 12.) (nisi quid aliunde obliteret) ut signare notarem, hanc limitationem, seu exceptionem, tempore praœculsi habendum esse, antequam decernatur, non aliquid si solum remote probabile, à quo non possumus licet dirigi ad actiones peragendas, an etiam proximè, seu practicè, a quo possumus. Nam si adest aliqua lex, vel consuetudo dispensans de contrario, vel pactum, vel circumstantia urgenter aliqua, una tantum pars excepti tuta valeret. Exemplo

514 Germana Doctrina R.P.Th.Tambur.&c

res explicabitur. Si Paulus illam inventam crumenam supra dictam, pacificè posideret, non posset quis eam ab ipso tollere, & dare Petro, equalibus testibus vallato, quia tunc obstatet aliquid: obstat enim illa lex definiens, (quod in pari causa melior est conditio possidentis) & sic, quamvis verum sit, stante equali probabilitate facti pro dubiis, posset alterutri rem arribat; at si alter inventari habere rei possessionem, non erit amplius probabile, id est non esse prædicta, seu proxime probabile, posse dari alterutri: sed possidens debet omnino illam p[ro]fessio[n]e, ac retinere. Ita Suar. Thom. Sanchez d.44.num. 58. & d. 33. num. 29.

Ut notationem huius numeri adeo necessariam altius metu figamus, offramus alijs exempla, que illam, qua magis explicit, quo[rum] confirmant, & quo[rum] sequuntur. Hactenus ille.

8. Ex huiusmodi principio, quod in dubio debeat prævalere is, qui est in possessione: resolvit Tamburinus, quid sit discernendum in puncto de Reo, in dubio loquitur, non in probabilitate. De hac enim iam data sunt in superioribus sue Regulæ. Quid autem in loco hoc de dubio sermonem faciat, ecclib. I. in Decal. cap. 3. § 3. ver. Reus & Testis.

9. T A M B. Dubitat hi, an legitimè interrogentur à Iudice, obligabuntur ad eius menem respondere? Supponimus hic, obligari hos legitimo Iudici parere. Nam ceterum infra l. 2. c. 4. § 3. de tota hac re benignius disputabitur.

Respondeo, non obligari, etiam si Index precipiat sub pena excommunicationis. Etagundez in decal. præc. 2. l. 2. cap. 11. n. 18. Delugo de Iust. tom. 2. d. 40. f. Et. 1. num. 3. Sanchez in Decal. l. 6. cap. 3. n. 1. & in conf. l. 6. cap. 3. dub. 31. Pasqual. dec. 1. 29. Ratio est, quia reus, & testis sunt in possessione sua libertatis velendi equivocare ex causa, ergo ab hac non possint denubari proper dubium legitima interrogationis. Causa autem hic semper intervenit, quia semper si possunt velle custodire suum Ius, cu[m] possint non aperire veritatem ei, cui ex certa, & manifesta obligatio non debeant.

10. Scio quosdam nostram responsonem admittere, si timeatur a reo, vel teste magnula malum, non vero exiguum, quale esset modicam pecuniam amittere, &c. Sed hos sequi non possum, quia oratione possit libertatis in reo, & teste aque praetulerit, seu grave, seu leve, a minus timetur. Leg. Divinam p. 3. t. 5. r. fol. 106. qui sine distinctione universali nostram sententiam amplectitur. Vnde colligit, quando superior inquirit generaliter super aliquo notorio delicto, cuius, author neficitur, posse te vocari ad testificandum equivocare, si dubites, num infamia, vel indicia sunt contra delinq[ue]ntem, licet vere delinquenter scias. Nec contrarium docent Sanchez. & Delago, ut quidam putant. Audi Delugo l. c. num. 6. Regulam hanc (inquit) non procedere admonet Sanchez num. 3. & 4. in rebus levioribus, ubi leve sequitur periculum; & in quibus, si certo constat, Iudicem esse virum probum & peritum, tam reus, quam testis debent in dubio respondere, & manifestare veritatem. Tantum Delugo ex Sanchez, vides? tunc solum obtrahunt hi Doctores reum, & testem, cum Index pius est, & peritus, sane quia proprias has circumsstantias presumendus est Index corvo l. gitimè interrogare, ergo iam non sumus in casu dubio. Quare si vere perseverat, omnibus penatis eiusmodi dubium, nonquam hi Doctores vindicant nostram Responsonem in levi damno limitasse, solum alienanda ex peritia, & pietate Iudicis, legitimam, certa esse interrogationem, collegent.

Illud nihilominus adverendum est, quando periclitaretur bonum commune, vel innocentis grave damnum te interrogari à iudice debere ad eius mentem in similibus dubiis respondere, si solum tibi subsistat levi periculum, quia pugnaret h[ab]it tua libertas, & bonum grave innocentis, at bonum communis semper suum bonum peculiare est postponendum, & bonum grave innocentis tuo levi damno inulta vulnera leges charitatis. Hac Tamburinus.

11. Ex illis clausolis (scilicet iudicem esse probum & probum). Quando periclitaretur bonum commune, & bonum innocentis grave damnum, Q[uod] pugnaret h[ab]it tua libertas, & bonum grave innocentis, colliguntur, quam cum & solide discurrat Tamburinus.

Secunda Pars.

De Reo non respondentem id interrogationem, quamvis legitimam; Iudicem,

12. In hac secunda Paradoxi parte de duobus infinitis tur Tamburinus. Primum quod concedat res ipsa dicta spes vita, postea, licet & equivocando, non respondentem dicte quoniam legi in interroganti Secundo, quod idem concedat, tam si vita fel, non adiutor.

Quoad primum, antequam respondeam, needebit, h[ab]e referibile germanam Tamburini de stram, quae quod huiusmodi.

13. T A M B. Jam si legitimus est Index (art 1.3. in Dec. cap. 4. § 3.) legimeque per semel tam probatum interroget; unde reus ex nullo capite ex his excusis videtur a fata veritate, celebri questione gravissima, an in periculum vita, quod, sincerè respondens, fatus, post escari, atque adeo ipsi negare veritatem cum equivocatione, licet?

14. Non excusandum, quamvis imminentis vita dispermen, docet Sanchez, in cons. tom. 2. l. 6. cap. 34. dub. 19. & dub. 31. S. Thom. Sylva Navar. Sotus, a 9. ut pericula quod eundem, & apud. Ioan Sanchez, in les. nox. cit. premissi amicuores. Ratio potissima est, quia in iuris libertate potissima est obedientia, quia tu non nisi obedire superioribus, insit, & legime recipiuntibus. Sed iam sarcasmus, legi in præcipere, idque iam noscere rem; unde ipsi excusari poterit a parente. Adde, non vulgare Rop. de trumentum fori, si talis obligatio fataendi criminationis passus enim, hac imputatis spe, graffiam ne leficia.

15. Duo tamen hi Doctores notant; alterum est ad hoc, ut reus teneatur, sine equivocatione respondere, a reo loquimur, non de teste, de quo alia est ratio videtur, si placet apud cit. Delugo de J. R. tom. a 40. l. 1. n. 8. & d. 39. f. Et. 2. num. 14. Thom. Sanchez, in conf. l. 6. cap. 3. d. 56. I regni prius, infamia, vel indicia contra ipsum efficiuntur probata in processu, saltem per simplem probationem, quia si in dubio facit una res illius de visu, & item requiri, ut id item ipsi res testificalrum. Ratio est, inquit Sanchez in conf. l. 6. cap. 3. d. 56. q[uod] securus potest reputare reus, si unum crimen esse occidit, & si excusari a fata veritate: & quia inquit Sanchez apud Sanchez l. c. 1. hec nemo tenetur ante pronuntiationem legis, legi obedire; ita nec teneatur ante Iudicem, antequam responset; sed iuridicè interrogare.

16. Alterum est, si forte quis veritatem Iudicis concordavit, non obligari ad se coram Iudice retractandam, si juri rit absoluens situs damnatus, siue adhuc indicium prædictum, siue non. Sic Sanchez in Decal. lib. 3. de Iur. c. 7. n. 8. Ratio potissima est, quia esto, tegendo, siu crimen, prædictum coram obediuntiam, tamen huic criminis suis medietatibus, si illo ritu doleri, &c.

17. Secundum est, si forte quis veritatem Iudicis concordavit, non obligari ad se coram Iudice retractandam, si juri rit absoluens situs damnatus, siue adhuc indicium prædictum, siue non. Sic Sanchez in Scl. d. 43. à n. 23. cum Doctores ejusdem datus, post accuratam distinctionem, advertentes, quod est supra natura veris officiale, reum obligare ad inferiorum testimonium capitulo contra scriptum, coram predictum officium esse, & iustum, reum minime obligari ad faciendum suum crimen, unde tantum malum situs patet, videtur. Potissimum illa mibi videatur, quia nema obligandum est concurrens ad se ipsum occidendum, & cum sit de in re ratione, non solum existat sibi tueri, sed etiam ad meritos suos quantum quis potest, non concurrens. Adde, si determinat communem, rem multo difficulter repatriari meritorum impossibile, ad quam præcipendum multa pacifica lenone exigitur.

Cap. XIII. Secundum Paradoxum impur. 515

extendi posse. At preceptum de dicenda hac veritate, quod nunc iradie reo Index, humanum est, & positivum, ergo non se extendit ad rem tam difficultem; qualis est ea confitio, que reo mortens parat.

18. Hinc solvit ratio adversariorum nam. 3. allata. In re enim tam ardua Index, superior non est. Quod si sicut coges, id est, quia sequitur contrariam opinionem, que saltem ab autoritate Doctorum probabilis est. Ita Ioan. Sanch. in scilicet d. 43. n. 14.

19. Ad id, quod additur, negandum est, periclitari bonum Reip. alia enim via, nempe inquirendo testes, & inveniendo timorem tortura reo, ut fateatur, potest se tueri Res publica sine necessitate obligandi reum sub mortali; Et certe pater experientia, nihil adhuc profuisse timorem peccati per tot annos, in quibus opinio prior passim collabatur de qua iustitiae Delugo tom. 2. de Iust. d. 40. scilicet 1. num. 6. Quoniam quisque enim fuit ille, qui ob eiusmodi peccati timore in suum crimen aperuit? Adde non esse certum, quod ego pro bono communis, ad quod non tenor ex stipendio, seu ex iustitia, obligari mortem subire. De qua re alibi. Interim lege Ioan. Sanch. in selec. d. 43. n. 41. Habemus Tamburinus.

20. Advertisisti, Lector, hanc sententiam in eo casu, quo spes affligeret evadendi vitam, excipi à Delugo Eminentissimo & què ac Sapientissimo Theologo; & à Ioan. item Sanch. cum viginti duobus aliis? Quia igitur de causa Baronii in unum Tamburinum, tanquam in obiectum sibi scopum, sua insinuationes contorquet? & cum hanc sententiam intet paradoxum numerat, hoc est inter dicta ultra opinionem, quam tamen tot Authores, non spernendis sufficiunt rationibus, opinantur? Dixisset, hanc sententiam ab ipso existimari improbabilem, vel minimè veram vel quid simile; nam tunc profecto non ostendisset se à livore contra Theophilum, cuiusque causa, contra Tamburinum innocentem inardescere: Et vide veritatem impugnantis: sic addit ibid. fol. 54.

21. BARON. Iis recentioribus ita mordicus Tamburinus adharet, ut antiquorum sententia nullam intrinsecam, sed solum extrinsecam probabilitatem concedat ab authoritate Doctorum, &c.

22. Sic ille; ille, inquam, ex suis consuetis somniis. Nam Tamburinus assert quidem huius sententia autoritatem extrinsecam, sed exprimit eam disertissime rationes intrinsecas. Oro te, Lector, ut iterum legas, quæ modo legitur num. 14. meo.

23. TAM. Nam excusandum (ait. l. c. n. 3.) quamevis immixtae diffringunt, docet Sanch. S. Thom. Sylv. Navar. Sot. & alij permulti apud eisdem, & apud Ioan. Sanch. praesertim antiquiores. Ratio potissima est; quia inter partes iustitia potissima est obedientia, quia teneat quis obediens Superioribus iustis, & legitime praeципientibus. Sed iam supponimus, legitime praecepere, idque iam noscere reum: unde ergo excusari poterit à parente? Adde non vulgare Reip. decretum fore si talis obligatio facienda crimina, negaretur: pasim enim, hac impunitatis spe, gravassentur maleficia.

24. Haec, Deus bone, non sunt rationes intrinsecæ? Abi ergo, o te, Baroni, in ultimas insulas, ibique tuas fabellas enatra.

25. Illos malitos Doctores, video te Lector, velle cognoscere. Sancte libenter producam, ut feliciter sententiam hanc magis confirmem, & clari ostendam, illam nimis immitteri possile vocatam Paradoxon. Sic ergo scribit Delugo.

26. DELUGO. Dubitatur sexta, (ait T. 1. de Iust. d. 4. num. 14.) an semper, quoties procedit probatio semiplena, vel iuridice interrogatur, teneatur reus rogatus facere veritatem contra se. Haec est questio celebris, & necessaria ad proximam quotidiam; oporet enim omnino scire, quomodo Confessarius se debeat gerere cum eiusmodi pannionibus.

Communis sententia docet, teneri semper reum legitime interrogatum faceri veritatem, etiam si propter eam, morte

plectendus esset. Hoc docet D. Thom. in praesenti q. 29. art. 1. Caiet. Hem. Palud. Gabri. Sot. Navar. Covarr. & alii, quos afferit, & sequitur. Lessius cap. 3. n. 12. Tol. 1. 5. c. 58. Malder, in praefentis tr. 6. c. 3. dub. 1. & alijs innumeris, quos congerit, & sequitur Sanch. d. c. 3. du. 23.

27. Secunda sententia negat, illam obligationem esse adeo universalem. Excipiat autem ab aliquibus varijs casus. Primus est, si timeatur sententia mortis. Secundus, si damnandus esset reus ad tritemes. Tertius, si confusa omnia bona. Quartus, si periclitaretur in horo, & in aliis casibus similibus. Hanc sententiam tenet Navar. 1. 2. de rest. d. 4. n. 137. & seq. ubi refert Panorm. Sylvest. Ang. Armill. & alii.

28. Eadem sequitur Eman. Rod. in sum. tr. de ord. Iudic. cap. 10. num. 1. ubi citatur Salzedo in pract. crimin. ap. 46. pag. 431. tamquam dicit probabilem Vega in pr. & lib. 5. cap. 422. & Lessi, ubi supra n. 16. Sa. ver. Malder, ubi sup. Suarez etiam consultus ann. 1596. eam dicit probabilem, sicut & P. Salas, P. Henriquez cum aliis Theologis; ut testatur idem Salas in schedula propria manu subscripta, quam apud me habeo. Vnde excessit Turrianus in presenti disput. 10. dub. 2. n. 7. & in selec. cent. 1. de cens. Theol. dub. 75. dum hanc sententiam improbabilem omnino esse affirnat, & non habere pro senectate tres, aut quartus summista, quorum in hac re nulla autoritas est: Sed certe ex recentioribus tot iam eam probabilem dicunt, ut i. dempiti etiam antiquioribus sufficiunt. Villalob. in sum. to. 2. tr. 16. diff. 1. n. 10. Filliaco. tr. 4. n. 166. Fagund. ubi sup. c. 31. num. 11. & seq. Alcozer. in sum. c. 16. §. & reg. Reginald. in praxi tom. 2. 1. 4. c. 3. scilicet 3. n. 3. Torrel. in dub. reg. tit. Correlatio Frairum. v. Reus n. 43. Peyrin. de religione subditio t. 1. q. 1. c. 16. Dian. tom. 1. Miscell. resol. 27. loamnes Sanchez in selectis dub. 43. n. 29. & seqq.

29. Prima sententia probabilissima est, maxime accedente communis autoritate: Secunda tamen est valde probabilis. & in praxi omnino secura, presertim in causis capitalibus. Dicit autem intelligi, quando reus sperat posse negando, fugere condemnationem, alioquin negatio est omnino inutilis. Probatur haec sententia, &c. Hacenus Delugo.

30. Atque haec, quoad prius, quando spes alluceat effugiendi mortem. Quid quoad posterius, quando spes eiusmodi non appetet? De hoc sic habet noster Author.

TAMBURINUS. Num. 7. De tribunam hactenus à nobis (ait l. c. num. 7. allatam, limitavit citatis Doctores, afferendo, posse à reo negari sub agravatione crimen, modo aliqua tandem elutet spes effugiendi mortem; secus eam negatio, aut, effet inutilis, si ipse nihilominus convictus esset, & certo damnandus. Ego vero cetero, etiam nulla elutente spe, saltem à mortali esse etiam eiusmodi reum excusandum (excipio cum Sanch. in Decal. 3. c. 7. n. 11.) causam bareficii convictus enim de illa, facere debet, ne negationis bareficii cum scandalo panegyri subeat. (Ratio, quia me moveat est, quia ex una parte de iure natura est, bonum non posse constringi ad concurrendum ad mortem suam). & ex alia parte ad summum in hoc casu off adiutor (si tamen offenditur) potestas Superioris in re legit. Si enim reus iam condicitus est, certoque plectendus, nihil addet confessio rei, quantum ad punitionem criminis, de qua est secundo; cum Index sit ad damnandum satis instrutus. In qua igitur re gravis offendit potestas Ipsius?

31. Sed certe nota Sanch. & l. 3. in Decal. cap. 7. n. 11. Indices enim interrogantes, "nam solere statum casu probationisque illi aperiens", pro rurindam sententia, quod id, ad legitime interrogandum, non requiriatur. Cum igitur reus statum sua causa ignoret, semper presumere poterit, fore spem effugiendi, si ipse crimen non faciat; & sic semper in praxi etiam in adversariorum sententia possit veritatem occultare.

32. Denique quod dictum est de periculo vita, extenuatur communiter ad quodcumque malum grave, puto exilium, bonorum amissionem, tritemes, gravem infamiam

516 Germana Doctrina R.P. Th. Tambur. &c.

miam. Et a Delugo l.c. num. 15. ad h.c enim tam gracia mala perinde, ac ad mortem aveam, ins naturae nos armat, in nos urgeat.

33. Quid de malo levi? precipiat mihi superior, ut faciat, et dixerim mendacium iocosum, quoniam furatus obolum, et silentius in Religione frigerum, ex qua confitio ne mihi non nisi malum leve accidere posse vel precipiat, ut faciat homicidium, furtum grave. Et ex cuius confessione certus sum (ita suppono) solus malum leve me incursum, si negem cum equivocatione quodnam peccatum committam?

34. Respondeo. A mortali fortasse excusandus es, quamvis contrarius sit Delugo tom. 2. de Iust. d. 40. sc. 1. num. 16. fine. Ratio esse potest, quia vel de iure naturae videtur esse, ut ne leve quidam vulnus mihi ipsi infligam; vel, quia, si agitur de pena levi infligenda, videatur & leve, & non rigorosum superioris praeceptum; vel, quia ex negatione talis veritatis non oritur grave malum Reip. si solum levis pena sit imponenda. Hoc tamen excipo, nisi alias bonum commune alter postularet; vel nisi sic debet aduersi malum grave impendens Tertio; Tunc enim charitas exigit; ut meo levi malo bonum grave Reip. vel proximi preponatur. Hoc tenet Tamburinus.

35. Non me contubere possum, quin cautions has recipio. Salvo a mortali excusandum, excipio hereticum, non offendit potestas publica in re grati. Quod praezim semper reus potest presumere spem effagi, &c. nam id de manifestum si quam mortuale referantur dicta Tamburini, us his ossit faciliter ab ignorantibus accusati; at certe non a sapientibus.

Tertia Pars.

In qua dicitur Tamburinus non sibi constans.

36. BARON. Sic habet l.c. §. 3. fol. 95.

Hec duo docet Tamburinus. De Iure naturae est, ne leve mihi vulnus infligam. Et ad tormenta, damnaque grata vitanda, potest quilibet sibi falsum crimen imponere, etiam si mors sit inde secura. Hoc duo non convenient. Si enim ius naturae obstat, ne quis sibi vulnus infligat, qua ratione patitur, ut quis se interimat mendacio.

37. Sed nimis obvia est mihi responsio: hanc enim secundam partem docet quidem meus Thomas; sed priuam non docet certo, sed sub verbo dubitandi. Deinde Tamburinus non dicit. Ius naturae obstat, ne quis sibi leve vulnus infligat, sed, de iure naturae videtur, ne leve quidem vulnus mihi ipsi infligam. Quia duo sunt longe diversa; nam ex primo sequeretur, porcare in omni casu sibi vulnus leve infingentem, quod falsum est: digitum enim v.g. licet vulnero, in modo absconde ne totum brachium marcescat. At ex secundo sequitur tantum, quod ex iure naturae me possim defendere a levi vulnere, non quod omnino debeam. Simile quid dicimus, de iure naturae esse matrimonium. Non enim si hominem ad matrimonium obligamus, sed solum ostendimus, eius iuri esse, ut matrimonium inire possit. Præterea non dicit Tamburinus (*se mendacio posse interimer*) sed cum equivocatione, quod certè mendacium non est. Et item non dicit (*se interimer*) sed per dictam equivocationem se liberare posse a tormentis gravibus, esto deinde per accidentem lequar mors, à se non intenta, sicuti infirmus potest recusa remedicinam, v.g. sectionem difficillimam, quia (*ut alibi dicitur, & noravit Ioan. Sancius lugia cap. 17. num. meo 6. allatus*) vita non est digna, ut cum tanto dolore conserveretur.

Quare falsum est, duo Tamburini dicta sibi non convenient, convenient enim maximè. Eius enim dicta hæc duo sunt. Natura concedit, ut ego possem me tueri à vulnere levi, Natura patitur, seu concedit, ut ego per equivocationem fugiam tormentis gravibus, esto indirectè sequatur mors, à me nequaquam intenta, nec à me mihi danda. Vbi nam vel umbra hic est discordia?

Cum hæc igitur sit vera Tamburini doctrina, veritate illam contra se pugnasse configuntur?

38. Advocatus quidam (narrat Jacobus Maffius in arte arguiarum fol. mili 300) in facculo plenarie confitit ac pro Monasterio lites propugnaret, sed plenarie ei sit: causam rogatus, cur ante videt, omnia nunc amitteret. Non audet (telponet) mentiri, ut autem. At Baronius, an ab huic p. hominis documento longè distet ipse consideret. Distat enim ab eo, non solum Parafanga, quæ apud Persas interallum est XXX. stadiorum ut ipse supra cap. 21. num. 11. meo dixit Tamb. sed plus quam schenxi, quæ est LX.

39. Hic præterea non omittat id, quod omnis Baronius, is enim prædictam primam partem his verbis, etieum referit & quasi ut certo a Tamburino dictam, de iure naturæ est, ne leve mihi vulnus infligam, alias auctoriationes à longè salutat.

40. At Tamburinus illam sub adverbio dubitandi (fortasse) id est sub incertitudine assert' ut modo hinc) nec ciuinodi sententiam munis sola ratione ducta ex iure naturæ, sed aliis; & denique nonnullas limitaciones admodum linientes adiungit, quæ omnia pro suo instituto prudenter silentio noster impugnator obvium. Legat iterum *Anagnostes germanam* Tamburini doctrinam lib. 3. cap. 4. §. 3. n. 10.

41. TAMB. Quid de malo levi, v.g. precipiat mihi superior, ut faciat, et dixerim mendacium iocosum, quoniam furatus obolum. Ad silentium in Religione frigerum? ex qua confitio ne mihi, non nisi malum leve, accidere potest? vel precipiat, ut faciat homicidium, furtum grave. Et ex eius confitio ne certus sum (ita suppono) solum malum leve me incursum, si negem cum equivocatione quodnam peccatum committam?

42. Respondeo a mortali fortasse excusando ista, quamvis contrarius sit Delugo, T. 2. de Iust. d. 40. sc. 1. num. 16. fine. Ratio esse potest, vel quia de iure naturae videtur esse ut ne leve quidam vulnus mihi ipsi infligam, vel quia, si agitur de pena levi infligenda, silent & leve, & non rigorosum superioris præceptum, vel, quia ex negatione talis veritatis non erit grave malum Reip. si solum levis pena sit imponenda.

43. Hic tamen excipo, nisi alias bonum communi aliter postularet, vel nisi sic debet aduersi malum grave impendens Tertio, tunc enim Charitas exigit, ut meo bono malum grave Reip. vel proximi preponatur. Haec Tamburinus.

Animadvertis, Quoties Baronius infideliter agitisti semel in hunc errorum prolapsum esset, illum benignus excusarem; primus enim lapsus, vel casu impunit, vel imprudentia, at quia iteratus, statuit dñe fidei, aut inicitia, non possum non metuuisse illius hunc caminis.

Et Citharæ

Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.

CAPVT XXIV.

Tertium Paradoxum.

De instigante iurare falsum, quod intrans verum putat.

1. Tertiū hoc Paradoxum sic evulgar Baronius, T maiore, quam Sybaristæ fatus prætulgit. BARON. ibid. fol. 95. Superiora Paradoxa videtur posteriora vincere, & angere. Referit idem Antonius Tamburinus lib. 3. c. 1.) quæsumus, an licet ad falsam testem adducere testem, qui bono animo rem patet etiam, sed authori ad iurandum, competitum est, qd. falsam.

Cap. XXIV. Tertium Paradoxum, &c. 517

Ad hanc Questionem prius negativè respondit Tamburinus ab exemplo dñe illius, qui infigaret ebrium ad incessandum contumeliis parentem vel infantem ad blasphemandum Deum, vel servum ad laborandum dñs, quem ignorat, festo.

2. Et paulo post. At hoc consilium retrahavit postea communiuersi quadam differentia, quia qui auctor est ebrio conciendi parentem vel servum dñs laborantem, cognoscit eas actiones materialiter pravas, & nullo modo indure ullam bonitatem, ac proinde nec intendit, nec persuaderi posse. Ad iuramentum, inquit, quod sine damno proximi boni animo invanis sit, etiam de re falsa, actus est studiosus Religionis, quem potest, ut finem inspicere, qui perfruadet invenit amorem rei falsa.

3. Atque huius inventi gaudio, vix sui compos, addit. Subtilis alicui videbitur, sed certè vera distinctio, ut si penetreretur, censenda sit in posterum probabilis hæc sententia ad Hurtado inventa, antea improbabilis, donec ista nova cogitatione accedit illi probabilitas. Ad minus aliqua tenuissima. Sed revera nulla accessit. Quid enim dicet ad exemplum servi inducti ab herero ad columen agrum, quod opus servile potest studiosè fieri à seruo, obedientia, aut iustitia causa? Quid de vivo cum cognata iunctio, aut redire debitum putat opus iustitia? Quid si quis ex ignorantia invincibilis colat Diabolum, quem credit esse Christum? vel a lorat Hostiam, quam eiron ex errore putet consecravat? &c.

4. Auditio Baroni, audiamus Authorem.

TAMB. In quibusdam Civitaibus (ait 1.3. in Dec. c. 1. 5.6. n.4.) sunt quedam officia, quia civibus, non vero exercitari, quamquam diu inibi per omnitudinem domicilij mutationem sint commorati, distribuuntur. Titius ergo, qui à teneris unguiculis in quadam ex his Civitaibus educatus, credebat a pluribus naturali civis, a pluribus autem incola, cupiebas eos, qui verum sciebant, negligere, qui autem sibi facere possent, in testimonium de certa scientia adducere. Verum an id fieri a se posset, quantum ad iuramentum pertinebat, à me per amicis sc̄iūtatis est: nam quantum ad cetera, que obstante poterant (vere enim id erat contra iustitiam, siquidem intendebatur preferri veris naturalibus) sibi aliunde consiluisse, præterea quæcumdam compensationem afferebat; cumque ego negativè respondessim, ac modo allatum doctrinam Bonacina ostendessim, noluit acquiescere, assertus, in hoc casu nec peccatores amicos, qui verum se iurare putabant, nec ipsum, qui nimirum ipse iurabat; Unde ergo peccatio ratio deduci posset? Dixi, culpam esse inductionem ad illud iuramentum, licet soluta materialiter falsum.

Illustravi id exemplis allatis à Delugo, l. mox. cit. Fac, tuum fratrem ebrium esse, quem inducas ad contumelias graves contra communem parentem concurvandas: certè non peccabit ebrius, at in peccatum tu incidis, qui mediante faciat iniurias esse non veritas patet. Fac, te commovere infamem ad blasphemandum Deum, vel conculcandam sacram Imaginem; infans propter infirmam mentem non delinqut; quis autem te unquam excusabit, dum advertens verba illa, & facta esse blasphemia, ea in os, & animum infantis immittit? Fac, tuum servum putare, hodie non esse diem festum, si cum tu sis causa compellis ad laborandum, nomine ipse excusabilis, tu vero de præcepti violatione damnaberis? Hæc & similia, que tradiduntur à DD. apud Castr. t. 1. d. 1. de leg. p. 24. §. 2. in ea Questione an siue excusabis à lege, siue à lege non comprehensib; liceat subministrare contra legem, ut audiuit amicus, videlicet, similius apparere casum nostrum, manus non invitus dedit.

Noī me latet Petrum Hurtadum, quem sequitur Diana p. 3. tr. 7. de Scandalō resol. 4. & Tancred. t. de Relig. d. 5. de Peccato, n. 3. docere, esse probabile, non esse culpam inducere testem ad iurandum in predicto casu. Sed nec malitiae, Ioannem Delugo tom. 2. de Iust. d. 39. lect. 3. à n. 21. putasse, eiusmodi Hurtadi sententiam appareret soluta posse defendi.

Verum, ut ingenue fatcar, post aliquot à consilio dato

Pars III.

menses, subiit menig mean disparitas inter casum nostrum, & exempla allata, quibus niteretur tota vis consilij mei, ille enim homo excitando ebrium ad iniurian- dum, puerum infantem ad blasphemandum, servum ad laborandum die festivo cognoscit, eas actiones esse materia- lier pravas, & nullo modo inducere ullam Conitatem; qua- re eas nec velle, nec intendere, nec considerare potest. At in casu nostro adveritur in eo, qui modo dicit, sine proximi danno, (ut si ponimus) iniat, adesse bonitatem virtutis Religionis; inare enim id, quod sine culpa putatur esse verum, atque est Religionis. Hoc igitur bonum si ex pro portionata saltem causa intendat, qui ad illud iuramen- tum proximum inducit, non peccabit, quod bossum forma- le cum non sit in illis aliis actionibus, non est mirum, si in illas proximum inducere, nequāquam sine peccato potest. Sabilius alicui videbitur, sed certè vera distinctio: us si penetreretur, censenda sit in posterum probabilis Hurtadi modo explicata sententia. Hæc omnia habet Tam-

burius.

5. Nunc expendamus nonnulla. Primo, hæc distinc- tio inventa non est à Tamburino, sed ab Hurtado, ut, mox videbis, & miraris me iterum, iterumque conque- ri, quod cœctis omissis, unus meus Praeceptor & tanquam sceleris inventor accusetur, & Theonino dente rodatur?

6. Secundò, Baronius ait (huius inventi gaudio vix sui compos Tamburini) oro te, Lector, & repetat lectionem predictæ doctrinæ Tamburini, modo prolatæ;

& vide, an sit unum, vel minimum verbum, quo is pra- seferat eiusmodi gaudium, & eius generis gaudium, quo vix sui sit compos. Quo igitur is loco hoc gaudium vi- dit Baronius? extat apud Manutum fol. mbi 883. illud Adagium de eo, qui aliud pro alio fallentibus oculis in- tetur. Hic, in duabus, tria vides; Acurius est amicus noster, qui, plusquam tria vides, in nihil.

Tertio, dicit quidem Tamburini, eiusmodi disparitatem, post aliquot menses, eius mente subiisse? sed potius animi submissionem sic indicat, cum fateatur ingenue disparitatem illam ante non vidisse, quam tamen vide- ra, & scripseras Delugo, cuius Tamburinus doctrinam legerat; quia illam, ut vidisti, citat, & nihilominus pra- dictam disparitatem non adverterat. En verba Delugo, quæ etiam ostendunt ipsum non admodum dissentiri ab hac sententia, præsertim in ultimis verbis num. suo. 22.

7. Delugo alter magis apparenter ait tom. 2. de Iust. d. 39. n. 22. posset id defendi dicendo, iuramentum eo casu, nec formaliter, nec materialiter esse malum; quod probari posset ex doctrina à nobis tradita disp. 23. de pen. lect. 4. n. 76. nempe voces, & assertiones nostræ vocales directæ, & immediate significare solum conceptus nostros, res vero invenit & mediari. Quare quando dicit, Petrus est in foro, assertis immediate scienciam tuam, & si dices. Ego scio Petrum esse in foro; quod idem dicendum est si iurare non immediate adducas Deum in testem scientia, & mentis tua. Sicut si dices. Si Deus testis, quod ego puto, Petrem esse in foro. Vnde videtur, numquam fieri perjurium, etiam materiale, quando aliquis iurat iuxta suam mentem, quia semper est verum id, quod immediatè & directè affirmatur, & iurat, nempe se putare, rem ita esse. Tunc autem dicit posset perjurium materiale, quando aliquis scienter iuraret contra suam mentem, putans invincibiliter, perjurium non esse peccatum, vel non advertens ad eius malitiam propter distractiōnem, vel consuetudinem, &c.

Cum ergo testis in casu nostro putat, rem ita esse, & verum iurat, nempe se putare rem ita esse, atque adeo qui iuramentum ei consuluit, non consuluti perjurium etiam materiale, sed iuramentum verum de scientia, vel opinione, quam revera haberet.

8. Num. 22. Quidquid tamen de hoc sit, ego non video, cur in predicto casu licet petere à testi, non ut in et rem ita esse, sed solum existimare, rem ita esse, tunc enim proculdubio nec formale, nec materiale perjurium consule- retur, sed verissimum testimonium, nempe de existimatione, actuali, quam revera haberet. Sic Delugo.

X x 9. Quarto

518 Germana Doctrina R.P.Th. Tambur.&c.

9. Quarto, ait Baronius, Tamburinam dixisse, hanc dispartitatem alicui videri posse subtilem. Fator; sed quid inde? Subtilis visa est ipsi Tamburino ex sui animali summiōne, & huiusmodi videtur forcasce alicui merē Causistā, non vero tibi, Baroni, nam si tecum dumtaxat, vel cum tui similibus ingeōsis Theologis se illi loqui potasset, ab hac subtilitatis mentione abstineret.

10. Quinto, Baronius præter exempla contra prædictam Sententiam de instigante elatum ad convicandum parentem, vel infantem ad blasphemandum, &c. quæ actions ita sum male, ut nemo possit eas consulere, etiam illi apenti, qui putat esse bonas, vel neficit esse malas, asserta alia exempla & servo laborante die festo ad obediētiam domini, de cetero cum consanguinea coniuncta, ei reddente obitum ex virtute iustitiae colente Caecodomonem, quem falso putat ob ignorantiam, esse Christum, &c. quæ, & similia exempla fortius ait militare contra prædictam sententiam; quia actus obedientia servi, & illi alijs sum actus virtutum, & tamen non posset illi dominus laborem in die festo præcipere; nec aliquis excitate consanguineam ad reddendum illud debitum, & sic de aliis. Ergo pari ratione non potes consulere testi, iurati, quod ipse putat esse verum, quamvis sit actus virtutis Religionis, & ipse sic per ignorantiam patet. Vetus ferè similis Responso danda est huic, & similibus exemplis, perinde ac dicta est alijs, ante dictis, & ut clarius id intelligas, rite ge illa verba modo allegata Tamburini.

11. THEM BARONI. Ille hōpo excitando cibū mod ad iniuriantē parentē, infantē ad blasphemandum, servū ad laborandum die festivo, cognoscit eas actions esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, &c. sc̄ Tamb.

12. Itaque duo hōc dicuntur. Primo, illas actions esse materialiter pravas. Secundo, illas nullo modo inducere ullam bonitatem. Dico ergo ex hac germana Tamburini doctrina haberis responsonem ad posteriora exempla. Nam esto adiungantur ibi illi virtutum actus, tamen semper illi actions laborandi die festo, reddendi debitum non suz, colendi Diabolum, &c. remanent, & sunt materialiter male. Vnde vides in prioribus exemplis duo illa intercedere, esse scilicet materialiter mala, & non habere adiunctum ullum actum virtutis, ac in posterioribus adesse solum illas esse materialiter malas, quod satis est, (quia malum ex quoconque defectu) ut non possim ad illas neminem instigare. Non ita profecto, non ita in iuramento, quod agimus; nam in illo intervenit quidem actus virtutis Religionis; sed hōc non satis esset ad nostrum intentum; sed nullo modo, ut est in se, est materialiter malus. Me enim iurari, quod puto verum, ut toties diximus, ne materialiter quidem est malum.

13. Hoc, quod tu non vidisti, Baroni, vedit Antonius ex Tertio Ordine Sancti Francisci lib. 1. cap. 11. n. 21. cuius verba hōc ponam. Nec mirum quod viderit, scilicet enim erat ad intelligendas Tamburini phrasēs utpote Auditor & receptoris mei in Theologice, qui sāne ex eo tempore præferbat ingeniosissimum adlocutorem. Sic ergo est habeat loco cit.

COTONIUS ergo, ait, id explicatur, quod in causa iureamenti assertori, materia actus est obiectum, non prout est in re, sed prout est in iudicio. Quare cum quis inducitur ad iniurandum id, quod existimat verum, non inducitur ad actum realium, ne materialiter quidem.

Vident igitur sapientes, an sit commentitia hōc distinctione, ut Baronius putat.

14. Sexto, ait Baronius, hōc à se dicta esse solidiora, quam ex cogitatione à Tamburino distinctione. Advertisit Modonum, meo 3. is cunctem reprehendit de nimio gaudio ex eo, quod dixerit eam distinctionem ipsius mentem subiisse: At nunc cum ipse idem Baronius

ait, à se dicta esse solidiora quam ex cogitatione ab auctorario, sibi blandiri nequaquam cognovit. Viz., non vide ius manūcū, quod in tergo est.

Porro, quod sunt solidiora, iudicent sapientes. Quid autem huiusmodi distinctione sit à Tamburino ex cogitatione, fabella mera est; quid quod, ut palam faciam, cogit in medium proferre, nec fanē extra rhombum tres illas, qui ab eodem Tamburino citati, ante ipsum cum similem, quos, quia Baronius noluit tunc quando lempis, legere, & quem est, ut tandem in praesentia legit. Petrus.

DIANA. An sit licitum (ait p. 5. t. 7. ref. 14.) indicare Petrum ad iniurandum de aliqua re, quam ipse ex ignorantia veram putat esse, licet revera falsa sit. Viz., v.g. p. posse aliquis in Academia petere ab aliis, ne sub iuramento affirmet potenter audire esse per maiorem amī parentem, & item qui petis scīt, illud esse falsum, & alter, a quo peccatum ceptus putat esse verum.

NICOLAS GERMANUS sententiam docet Azorius, SCHOLAST. RESP. Sed ego puto, contraria sententiam esse probabilem, ut illam etiam vocat, & tunc Hurtadus de Mendoza in 2.2. d. 173. sect. 16. §. 199. quia peccatum illud non est scandalum activum, quia neque formulat, neque materialiter occasionem proximo ruinam. Non formulat, quia non vult, ut alter peccando ruat; Non materialiter, quia non petis materiam hic, & ranc, malam, sed pīca hic & nūc, bonam, quia illus petitis hic, & nūc nōc à Religione, ergo illa petitio non est scandalum pīca. Confitatur, quia, quando nostris peccatum peccare, nullum damnum spirituale illatum proximo, non hoc circumstantiam scandali, ergo haec petitio non bona circumstantiam scandali. Neque item est peccatum contra Religionem, quia Deo nulla irrogatur iniuria: ego enim non ab amico actionem, qua est in honore Dei, iurare in quod inculpāt ap̄ prelēndamus se verum, est alia Religionis. Ego vero illum actum peto, & non dico quid autem ego sciam, obiectum illud esse falsum, nihil hinc; quia ego id obiectum non iuro, neque vole, ut alius iuri quod sit esse falsum. Tota igitur iniuria Dei est in iuramento falso. At iniuramentum illud non est materialiter falsum, sed verum, ergo in illo nulla est iniuria Dei, sed honor. Ignorantia autem invincibilis multum impedit iniuriam, quia illa reddit invenitum beneficiū, ob quod & meam petitionem honestat. Hoc est argumentum responderi poset. Procurare aliquem ad iurandum cognitione ut falsum esse contra Religionem, non vero provocare ad iniurandum falsum, cognitione ut verum, & Hac Diana.

Secundus est Hurtadus, sed hunc iam habuisse apud Dianam.

15. Tertiū igitur est Vincent. Tancredi, qui de Relig. tr. 4. l. 3. d. 5. q. 2. sic docet.

TANCREDI. Denique si petas iniuramentum ab aliquo, quod sine mendacio præstare non posse, eris semper mortale, quia inducere ad peccatum mortale, est mortale. Sed in iniuramento sine veritate semper est peccatum mortale, ergo: Hac Suar. cap. 14. ad u. 8. quem in omnibus laude Sanch. & ceteri supponunt.

Putat Suar. n. 8. non licere, petere ab alio, ut iurare determinate v. g. quod Petrus sit Doctor, quod pīca verum, si petens sciat revera esse falsum, contra vero pīca petere determinatae: Iurā, quod se sit de hac re, pīca, &c. O Sanch. addit. esse mortale, & Bafit. & Castrop.

Sed contraria est probabile, & summ, quia ne cogitatio ad peccandum, cum revera iurans non peccet; nisi facit alium Religionis iniurando; nec est contra Religionem, cum Deo per illum actum nulla sit iniuria, sed pīca honor tribuitur, cum revera sit alius Religionis. Nec quid ego sciam, esse falsum, reddit malum iniuramentum, cum ego non iurem, nec petam iurari falsum. Sic Hurtad. de Mendoza in 2.2. d. 173. sect. 16. §. 199. quoniam ita & fingeatur Diana, & Hac Tancredi.

16. Dicer aliquis, hos postremos Doctores illi laici.

Cap. XXV. Injusta Gradatio Baronij. 519

nistis infensos, atque adeo eorum doctrinam ab iisdem non admitti.

Respondeo; Ne ab ipsis admittatur, certe admittetur ab aliis sapienissimis viris, quod nobis satis superque est.

17. Illud nolo huc silentio prætermittere, Antonium Cotonium Philosphum, ac Theologum nostro ævo insignem, sanè modestius se gessisse, quam se gesserit Baronius. Cum enim reculifer *l. cont. ov. 11. de Iuram. n. 12.* & *13. p. adic. Am. Hurtadi sententiam, citatissime pro ea Tamburinum, quem suum Præceptorem appellat, deinde modestissime loquens, ita insinuat eam sententiam ipsi minus placere, ut tamen nulla censuræ nota illam inuitat; imo videatur illi indulgere nonnihil. Sic enim loquitur num. 14.*

18. COTONIUS. Melius ergo explicatur id, dicendo, quod in casu iuramenti assertoriæ materia actus est obiectum non prout est in re, sed prout est in iudicio. Quare cum quibz inducitur ad iurandum id, quod existimat verum, non inducitur ad malum, ne materialiter quidem, & certè ut facitur Dclugo n. 23. potest quis inducere alium ad iurandum, non quod res ita sit, sed quod ipse ita existimat, in quo nulla est culpa. Absolue tamen non licet, quia etiam si iuramenum cadat immediate supra Iudicium, mediae, & remota cedit etiam super obiectum.

19. Hactenus Cotonius, cuius ultime huic doctrinae Hurtadus respondere posset ex dictis, nimis eum eos, de quibus loquuntur, non petere, nec jurare, nisi quod immediatè verum est; nam ab eo, quod est mediate, & remotè præscindunt; perinde ac, si quis juraret v.g. te esse Civem Parisensem, supposita re sibi moraliter certa, verum juraret, quia iuraret illud, quod est moraliter certum, quidquid sit, an re ipsa falso, vel verè tu Parisiensis civis exiftas.

20. Septimo reprehendit Baronius Tamburinum, quod sic docuerit.

BARON. fol. 96. Sed certè vera distinctio, ut si penetretur, censenda sit in posterum probabilis Hurtardi hoc modo explicata sententia.

Quibus Tamburini verbis Baronius hæc alia verba subiicit, quasi à Tamburino dicta.

Hac sententia antea improbabilis, donec ista nova cogitatione excessi illi probabilitas.

21. Hæc verba non sunt in mei Præceptoris textu, ille autem ea de more (nam frugi usque frugi est) addit ex abundantissimo penu suo. Que verba, quamvis parum rei element, vel deprimit, nihilominus unum video, alterum suspicor. Video imponi multa Tamburino, quæ ipse non dicit; Suppicor id à Baronio esse additum ad excidiendum odium adversus dictam doctrinam quasi saltem de novitate suspecam.

Denique in calce hujus imputati Parodixi illud inconveniens colligit ex data doctrina, his verbis.

BARON. fol. 97. Nee dubium est (inquit) quin ex hac sententia excusare posset Scholasticos Tamburinum; qui, ue suum cursum probent, & muniant sibi iter ad gradus, & subinde ad officia, & beneficia, addibent in testes ex amicis duos, qui rei sibi incompta, suspecti etiam falsi, verbo, & si velis iuramento, fidem faciant, illum sedulo letiones frequentasse.

23. Nollem esse ita injurias, ut dicerem huc obdormivisse Baronum, sed tamen id innuere cogor. Siquidem si paulo ante reculifer Tamburinum docentem, tunc illud juramentum excusat à peccato, quando sine damnatione proximi, bona animo iurantis sit, quonodo nunc dicit, ex hac sententia Tamburini posse à Scolastico excitari amicos ad testificandum in sua frequentia, cum tunc multa donna intercurrant? Intercurrit enim primo damnum quod inferatur Scholis, seu Universitatibus; spe enim ejusmodi testificationum non adeo frequentes essent Auditores. Secundo, ipsis studentibus, qui, hac item spe, valde laborabunt de frequentandis lectiōibus. Tertio, praescrīvunt ipsis Scholastico ejusmodi jura-

mentum exposcenti. Quarto, quod caput est, maximum sit damnum Ecclesiæ, & Cathedris, que si ejus generis juramenta concederentur, ab inepitis Ministris subinde regerentur, quod est intollerabile damnum publicum.

Dices, at Hurtadus, Diana, & Tanxædi modo allati non ad hanc limitationem, que excludatur damnum proximi. Respondeo, id mirum esse mihi, quod hæc hanc limitationem non addant, & Baronius reprehendat Tamburinum, qui addit, & quidem hinc collige solidam Tamburini, & cautele enucleatam doctrinam, nam animadvertis, hac limitatione non addita, non posse eam sententiam adiungi, ipse exp̄resse prudenter illam ap̄posuit.

CAPVT XXV.

Injusta Gradatio Baronii.

I. Nec cæteras amplificationes Baronij adversus Tamburinum, excedit illa, que per gradationem inducit sententiam ejus esse laxiorum, quam sint aliorum è Societate sententia, atque id ita audacter, & ita verbis, seu iuris insolentibus, ut me pudeat tangere ejus impunitia. Iurgiis ergo prætermis, haec sunt ejusdem verba disp. 1. scđ. 5. § 2. fol. 77. quæ faciunt ad nos.

2. BARON. Comitulus l. 1. q. 13. nunquam patitur, recedamus à sententia, que stat pro lege semper servanda, se fancias res necessarias ad salutem, efficacia mediæ, vel causa.

Alii ex Societate id concedunt, si opinio tutæ, qua savet rebus necessariis, tum necessitate mediæ, tum precepit, sit probabilior, & communior, id est firmioribus argumentis, maiori numero Doctorum, vindicant opinionem, qua stat pro libertate, & commodo.

Sánchez lib. 2. in Dec. c. 10. credit, sin toto vite decursus sectanda sit hac sententia; versanti ad minus in articulo mortis esse eligendam, ne de aggritatem pereculteretur.

Tamburinus uno audaci, & precipiti saltu transflitit hos quæ tuos gradus; quare securitatem pollicetur his, qui deserunt opinionem pro lege statu, etiam tuctorem, etiam communiorum, etiam in articulo mortis.

Et paulo post. Quo vero gradu probabilem licet sequi: Omnia minima, non utraque probabilitate, sed altera, vel extrinseca ab uno Argubore contra inumeros, vel intrinseca ab aliquo argumento tenuissima probabilitatis.

Quis non obstupescat ista doceri tanta fiducia, & habuisse Laudatorem (*Theophilum*) &c. Hec Baronius.

Tot sunt hæc inepit, & fulso dicta, ut ego contra obfuscem, tanta audacia hac ab hominē Religiosi Ordinis efferti.

Porto recolendum est primo, quænam sit germana doctrina Tamburini in hoc negotio probabilitatum, quam supra exposuimus cap. præterim secundo à numero 8. cap. 20. & cap. 23. nimis eis illam, quæ semper debet esse ejusmodi, ut à probabilitate oppositæ partis non obsecetur.

Ex hæc solemnè ejus doctrina clare ostenditur ipsum potius strictius; non autem misus loqui, quam prædicti loquantur (si tamen ita loquerentur, nam ceterum mox videbimus, eos infideliter citari.) Ostendo, initium faciens ab ultimo gradu, id est à dicto Sancto ch. 2.

4. Hic (cello) absoluè concedit, sectari nos posse opinionem probabilem-solum extra mortis articulum. At Tamburinus id non concedit sic absoluè, sed omnino vult, ut fiat semper comparatio cum sententia opposita, quod, si inventiatur ejusmodi, ut obseueretur, illam non licet sequi, nec extra articulum mortis, nec in illo.

5. Alij è Societate Jésu concedunt, debere nos sequi

X x 2 opinionem

520 Germana Doctrina R.P.Th. Tambur.&c.

opinione probabilem, si opinio rata sit probabilior, & communior, id est firmioribus argumentis, & majori numero Doctorum vincat opinionem, qua stat pro libertate, & commodo, concedant, inquam. Sed quid contra Tamburinum? haec enim est ipsa germana ejus doctrina; nam non solum is id concedit, ut alii, sed prorsus id requirit. Quando enim opinio sit tuta, sit probabilior, sit firmioribus argumentis, sit majori numero Doctorum vallata, certe obsecrabit aliarn oppositam, quare haec amissa (ut ita loquar) probabilitate, non poterit eligi, sed omnino illa alia erit eligenda.

6. Suarez (est) vult, valere sententiam Comitoli de opinione, que stat pro lege semper servanda, si haec sanciat res necessarias necessitate medii, vel causa; At Tamburinus amplius vult, ut nimis quando opinio, que stat pro lege ea est, ut non obsecratur ab opposita parte, non solum recipi debeat, si sanciat res necessarias medi, & causa, sed etiam debeat recipi, si res sunt necessaria ex quo cumque capite, seu precepto.

7. Denique Comitulus (est) nunquam patitur, ut recedamus à sententia, que stat pro lege. At Tamburinus, si nos sic absoluta, certe cum sua solemnni exceptione, nunquam patitur, ut recedamus à sententia, que stat pro lege, si probabilitas ex parte legis obsecrat, seu vincat illam, que est opposita. Quando autem vincat, vel non vincat, late ipse prosequitur (ut alia notavi) lib. 1. in Decal. 6.3. §.3. a. n. 12.

Alia observationes contra predicta à Baronio.

8. Recolendum est secundo, Tamburinum noluisse recipere, ut vidimus supra cap. 2. num. meo 16. illam sententiam, qua dicebat, poste nos indifferenter sequi opinionem in minimo gradu probabilem, quomodo ergo, Baroni, nunc de Tamburino absolute dicis (Gradu omnium minimorum?)

9. Recolendum est tertio. Tamburini sententiam, per quam possimus auctoritati extrinseca fidere; debere vallari à quatuor conditionibus; hoc est, ut Author, qui illam assert, sit primus, doctus. Secundò, rem ex professo tractet. Tertio, firmam rationem pro se habeat. Quarto, nihil appareat contra ipsum convincens, ut vidimus supra cap. 2. num. 7. meo. Quomodo igitur nunc temere mutilans doctrinam ejus, dicis (vel extrinseca ab uno Author) & nil præterea, tacens tanti momenti conditions?

10. Recolendum quarto, quod millies repetiti, unde reveror, ne quis mihi exprobret crambam recoctam (sed ignorat benevolus Lector, adiutor enim ab Adversario) Recolendum, inquam, quarto, nunquam Tamburinum admisit tenuissimam probabilitatem, & quando admisit tecum, cum illa exceptione semper admisit, modo ab opposita parte tenebras non conceperit. Cur ergo tu niteris, iterumque inculcas illud (renuissimus probabilitatis?)

11. Recolendum quinto, alios Doctores non Jesuitas, ut vidimus supra cap. 2. a num. meo 13. sustinere etiam in fine mortis probabilitatem illam eligi posse. Cur ergo tu unum Tamburinum reprehendis?

Repondebis, quia hic est à Theophilo commendatus. Optima respnsio. Non ergo doctrina te vellicat, sed aliquid aliud.

CAPVT XXVI

Qua fidelitate predicti Doctores citentur.

Dicitum est modo (est, est, &c.) nam ceterum predicti Doctores, qua fidelitate afferantur, nunc, Attica fide, breviter expendam.

Initium summo à Comitolo, ejus verba sic retulit modo Baronius.

BARON. Comitulus l.1. q.15. nunquam patitur, recedamus à sententia, que stat pro lege, que una illa tua est. Audiamus nunc Comitolum, ac videamus an hoc ipse dicat loc. cit. lib. 1. q. 15.

QUESTIO XV.

COMITOL. Anni Confessiones five anni, quo quis de suis peccatis confiteri debet, initium sumendum est ad extrema confessione, an a tempore Paschalis, a dominis quae a Paschale. Sanctus vero Antonius confessio exercitare esse Pascha, &c.

Et pauld post. Posterior sententia (hoc est S. Antonii) verior existimari debet, non solum numero, & autoritate Doctorum, sed etiam postissimum ratione, quia Ecclesia certas & fixas habere tempora; ut & iis, qui parere debent, quando parvandum sit, & Iudices, qui non obedient, cœrcere debent, intelligere possum quando his obtemperare non est. Id quod fieri non posset, si a posteriori confessione, que arbitraria cuique esse potest, anni initium duendum foret.

13. Hæc Comitulus, & ne verbum quidem amplius. In quibus nulla præfusus mentio probabilitatis, nulla de ejus vi disputatio, nihil de opinione, que sit, vel minus stet pro lege; sed solum docet, legem debere certam, fixam, & certa, fixaque habere tempora. Quæ quicunque recte esse dicta, quis ambigat? Quo ergo organico instrumento, Baron, isthac trahis ad probabilitatem, quæ de agitibus fortassis ex illis verbis (leges debore esse fixas, ac certas) sed non adversis, id dicit ex parte objecti; id est, quod ipsæ leges certæ, & fixe cœlentibet a legislatore latæ; nostra autem quæstio est ex parte actus; an scilicet homo possit purare probables, vel non probabiles rationes pro dicta lege, vel contra ipsam. At nimis subtiles istæ distinctiones videbuntur aucto nostro, quanvis illa fini hodie etiam Tritonibus logicis compertissime.

14. Procediamur ad Suarium, quem sic refert Baronius.

Vult Suarius illius (Comitoli) sententiam valere, & si sanciat res de necessitate medi, vel causa, &c.

15. Nimiris indistinctè affers sententiam Suari, & tamē distinctio in aliquo tibi Baronii faverit. Duo hoc in loco t.4. d.26. scilicet 6. a. n. 5. docet Suar. prius, in materia Juris Etionis ad absolvendum à peccatis; ut item in materia de Baptismo, deque aliis Sacramentis, debere semper eligi turiorem viam, & probabiliorum, omnia probabili. Posterior in quacumque alia materia universaliter, quæ pertinet ad factum conscientie, id est sententiam. Non refero ejus verba, factor enim ita illo sentire in citato loco. Sed pronuntio, quod prius, in eadem omnino esse sententia, Tamburinum cum Suario, ut videre licet ei, qui leget, lib. 1. in Decal. 3. §. 3. num. suo. 20. ubi ipse agit de Ministro Sacramento unum. Quo ad posterius, facere etiam id Suarium dicere in hoc loco, sed incideret, nam alibi, ubi de hoc ex professo tractat, faver legitime probabilitati; ut mox annos 19. vidabis cum Sanchez) sed noster Tamburinus alios Autores, & eundem Suarium in hoc alio, ut dixi, loco locutus est, cum limitationibus tamē supra explicatis. Quare si ex fide Baronius loqui voluerit, dicendum illi erat, Tamburinum fecutum esse Suarium in eo loco ubi de re ex professo tractat.

16. Denique accedamus ad Thomas Sanchez loc. cit. à Baronio, qui sic illum refert.

BARON. Sanchez credit, si in toto vita decursu sententia sit has sententia, versanti, ad minus in articulo moris, & eligendam, ne de aeternitate perdidetur.

17. Dicis ergo, si bene tua dicta interpretor, Baron, Th. Sanch. docere si in toto vita decursu non sentienda sit sententia eligens partem initiam, vel probabiliorem, omnia

Cap. XXVI. An sibi convenientant duo, &c. 521

probatili, falso esse digendam in articulo mortis, & de
eternitate periclitentur. Ita facit dicens, sed dicit falso,
Nam Sanchez ait, etiam in articulo mortis sequentem
opinionem probabilem non peccare, quia sequens opini-
onem probabilem securus est a peccato; sed addit, si
quis habeat peccatum, quod probabiliter credat non
ille mortale, licet ob probabilitatem quam habet, non
teneatur illud confiteri, quia legator opinionem proba-
bilem, tamen, quia coram Deo illud peccatum forte
verè fuit mortale, ideo necesse habebit, saltem de co-
conteri, nam opinio probabilis excusat a culpa, non tan-
tem remittit peccatum, si forte verum fuit. Hæc San-
chez. Falso igitur Baronius dicit, Sanchez absoluere
velle, ut sententia probabilis non eligatur in articulo
mortis; potest enim eligi per illum, etiam cum, sed cum
allata explicacione.

Hæc autem sunt verba Sanchez l. i. cit. in D. c. 10. à
n. 75. quæ libenter hæc ascribo, quia præter id, de quo
nunc disputamus, faciunt ad totam questionem de Pro-
babilitate.

18. THOM. SANCH. Num. 75. Hæc tenus egimus,
quid in dubio superest, quando Iudicium est probabile,
sæpius opinio. Salas ait, licet tangam probabilitatem opinetur
Poenitentis non esse aliquod peccatum mortale, vel jam
Confessio detectum, teneri eum, ad illud confite-
dum, &c.

Sed dicendum est, non teneri hunc facere peccatum, quod
probabilis opinione creditur, non esse mortale, quia potest, quæ
sæpius licet operari, sequenda probabilitatem sententiam, ut
satis probavi cap. præc. n. 14. nec contrarius Ecclesiæ
suis testimonio aliquo ostenditur.

19. A que ita doceni Rosella, Sylvestris, Gers. Henriquez,
Suar. tom. 3. in p. d. 22. scilicet g. n. 5. & 6. qui optimè co-
mm. 6. ait, hoc esse verum, estis hic judicis tangam pro-
babilius, illud esse peccatum mortale, quia non tenetur quis
sequi probabiliori opinioni: sed satis est probabilem, si
satis probavi cap. præc. n. 14.

20. Notas, Suarium hoc in loco, ubi de probabilitate
serio tractat (ut vel ecceus in ejus textu citato videbit)
non favere solum, sed legitimam omnem probabilitatem
amplecti?

Verum pergit Sanchez.

21. Atque cadem ratione idem est dicendum, quando
Poenitentis probabiliter opinatur, se id peccatum fassum
fuisse, quæmois probabilius credat oppositum. Sic Suar. quod
non obscurè etiam docuit Navar. &c.

Et paulo post, id est seq. n. 75.

22. Hinc (ait) excipit Henriquez, nisi Poenitentis sit
in mortis articulo; tunc enim ait, teneri illum conteri de
illo peccato, quævis probabilitas credat, non esse mortale;
quia & si opinio probabilis excusat a culpa, non supplet
tamen necessarium remissionis peccatorum medium; si forte
hoc coram Deo fuit mortale, ubi de confessione nil dicit; &
quidem merito, quia probabilis opinio eum excusat a
confessionis precepto, & ei pericolo defelctus remedii nece-
ssarii ad ejus rem (bonum), si forte fuit mortale, subvenitur
satis coniunctione illa, cum id non teneatur, durante ea opini-
one, fateri; & ideo contritus illa remittet id peccatum in
ordinis ad claves Ecclesie, &c.

Hæc Sanchez, qui, ut legisti, nimis perspicue docet,
probabilitatem vim suam excedandi a culpa exercere,
etiam in articulo mortis, quævis non ponendi, seu
supplendi illud, quod est de necessitate medi. Hoc
enim posterius nullus, vel laxissimus Probabilitista som-
niavit.

CAPUT XXVI.

An sibi convenientant duo nostri Authoris dicta.

1. Sibi pugnant docuisse Authorem nostrum, frustra
dixisse Baronium, vidimus sup. c. 23. à meo n. 36. Si-
mile quid in praefixa cavillatur, l.c. §. 2. fol. 79.
BARON. Sibi ipsi Tamburinus repugnat, &c. Audit, ad
securitatem conscientia ipsum requirere probabilitatem opini-
onis ab extrinsecu tantum, & ab Authori, vel ab intrin-
secu, & argumento. Sed quasi Doctrina ipsius panite-
ret, utramque permisit probabilitatem, dum respondet
lib. 1. in Dec. c. 3. §. 3. ad illud quæsumum. Ad Authorias
unius Doctoris sufficiat ad probabilitatem utam. Respondet,
inquam, utrum sufficiere conura immumeros, si doctus sit, rem
ex professo tractet, firmam rationem pro se habeat, nec ap-
pareat contra ipsum aliquid convincens. Atqui hac omnia
ad probabilitatem intrinsecam pertinent.

2. Dicit ergo Tamburini repugnantiam in ea consi-
stere, quod in priore loco requirat ad securitatem con-
scientia probabilitatem, vel extrinsecam, vel intrinsecam,
at in posteriore miscet probabilitates, & requirit ad di-
ctam securitatem utramque, hoc est probabilitatem tum
extrinsecam, tum intrinsecam.

Verè usurpabo de te puerile illud, & tristum, legerg, &
non intelligere, est negligere; intellectu doctrinam Tambu-
rinii, unde colligas in posteriore loco ipsum requirere
ad securitatem conscientiae utramque probabilitatem. Im-
pedit in hoc posteriore loco signata dicit, tali est extrin-
secam exscribamus hæc textum Tamb. l. in Dec. c. 3. §. 3. n. 5.

3. TAMB. Tunc solum puto, sufficere unum, tame-
ns contra immumeros DD. is doctus, quando iam est doctus,
rem ex professo tractat, firmam rationem habeat:
nec appareat contra ipsum aliquid convincens. Ita Azor.
Vasq. Ratio est, quia ex tali Authori sic vallato auctur
merito prudens Iudicium. Quod si ejusmodi Doctri ratione
aliquibus momenti non fulciatur, idque in Doctrinis animad-
vertas, non vales illius sententiam regulariter excipere,
nec illam alii amplectendum proponere: cum tamen possit
inductus. Ratio est: quia tibi non potest tunc innasci Iudi-
cium prudens: Inducto potest; vel certe illum (Authorum)
sequi eidem inducto, qui sine culpa ei Doctori fidem habet,
culpa non datur.

4. Dico (regulariter) nam potest contingere, ut ille sit
adoctus, ut tibi licet prudenter judicare, rationem il-
lius firmam esse, sed minus a te penetratam, vel notam; &
item judicare, ipsum, rationem in contrarium tibi probe-
tissimum, facile posse dilinere; in hoc enim eveniu ejus opini-
onem, utpote EXTRINSECE probabilem, si amplectaris,
prudenter agas. Hæc tenus Tamb.

5. Equidem lego hæc, posse inductum, qui non novit
rationem, qua fulciatur ille Doctor, hujus sententiam se-
qui. Id quod quidam est, nisi mera, puraque probabili-
tas extrinsecu? Et clarius lego in postremis productis li-
neis (utpote EXTRINSECE probabilem) ergo quibus tu
perspiciliis adiutus legisti tantum (ut ait) INTRINSECE?
Verum id factum est, ut noveris, amice Baroni, in quos
erroris te abipectuerit maledicendi Oretis.

6. Sed vela contrahamus; atque arma defensiva pro
veritate hæc tenus, quasi parapsisten, transalpatis satis: ar-
ma enim offensiva ab aliis impugnator expectet. Meum
interim Praeceptorem iis verbis solabor, quæ S. Hieron.
usurpavit in Epistola ad Furianum de viduitate servanda.

S. Hieron. Fieri non potest, ut absque mortuorum
vite hujus curricula quis transeat.

FINIS.

Lauds Dno, Beatisima Virgini, ac Sancto Michaeli mee Civitatis Caltanissensis Patrono.

Pars III.

XX 3 INDEX